

Vijeće
Europske unije

Bruxelles, 8. prosinca 2023.
(OR. en)

13573/23

LIMITE

ACP 89
WTO 145
COAFR 328
RELEX 1106

Međuinstitucijski predmet:
2023/0337 (NLE)
2023/0338 (NLE)

ZAKONODAVNI AKTI I DRUGI INSTRUMENTI

Predmet: Sporazum o gospodarskom partnerstvu između Europske unije, s jedne strane, i Republike Kenije, članice Istočnoafričke zajednice, s druge strane

---

PUBLIC

SPORAZUM O GOSPODARSKOM PARTNERSTVU
IZMEĐU
EUROPSKE UNIJE, S JEDNE STRANE, I
REPUBLIKE KENIJE, ČLANICE ISTOČNOAFRIČKE ZAJEDNICE,
S DRUGE STRANE

STRANKE SPORAZUMA

EUROPSKA UNIJA,

(dalje u tekstu „EU”),

s jedne strane, i

REPUBLIKA KENIJA,

(dalje u tekstu „država partner/države partneri iz EAC-a”),

s druge strane,

dalje u tekstu pojedinačno „stranka” i zajedno „stranke”,

PODSJEĆAJUĆI na svoje obveze u okviru Sporazuma iz Marakeša o osnivanju Svjetske trgovinske organizacije (WTO), sklopljenog 15. travnja 1994.;

UZIMAJUĆI U OBZIR Sporazum iz Georgetowna o organizaciji Skupine afričkih, karipskih i pacifičkih država, koji je potpisan 6. lipnja 1975.;

UZIMAJUĆI U OBZIR Sporazum o partnerstvu između članica Skupine afričkih, karipskih i pacifičkih država s jedne strane i Europske zajednice i njezinih država članica s druge strane, potpisan u Cotonouu 23. lipnja 2000., kako je prvi put izmijenjen u Luxembourg u 25. lipnja 2005. i drugi put u Ouagadougouu 22. lipnja 2010. (dalje u tekstu „Sporazum iz Cotonoua”), i sporazum koji ga nasljeđuje;

UZIMAJUĆI U OBZIR Ugovor o osnivanju Istočnoafričke zajednice (EAC) potpisan u Arushi 30. studenoga 1999. i njegov Protokol o osnivanju carinske unije Istočnoafričke zajednice;

UZIMAJUĆI U OBZIR Sporazum o gospodarskom partnerstvu između država partnera Istočnoafričke zajednice, s jedne strane, i Europske unije i njezinih država članica, s druge strane, o kojem su pregovori završeni 16. listopada 2014. (dalje u tekstu „SGP EU-EAC”);

PONOVNO NAGLAŠAVAJUĆI svoju želju za širom unijom u Africi i postizanjem ciljeva Ugovora o osnivanju Afričke ekonomske zajednice;

UZIMAJUĆI U OBZIR Ugovor o Europskoj uniji i Ugovor o funkcioniranju Europske unije;

BUDUĆI da su se država partner/države partneri iz EAC-a i EU dogovorili da će cilj njihove trgovinske i gospodarske suradnje biti poticanje nesmetane i postupne integracije afričkih, karipskih i pacifičkih država (AKP) u svjetsko gospodarstvo, uzimajući u obzir njihove političke odluke, stupanj razvoja i razvojne prioritete, čime će se promicati njihov održivi razvoj i doprinijeti iskorjenjivanju siromaštva u državi partneru/državama partnerima iz EAC-a;

PONOVNO POTVRĐUJUĆI i da ovaj Sporazum mora biti u skladu s ciljevima i načelima Sporazuma iz Cotonoua, a posebno s odredbama njegove glave II. dijela 3. o gospodarskoj i trgovinskoj suradnji, i s relevantnim odredbama sporazuma koji ga nasljeđuje;

PONOVNO POTVRĐUJUĆI da ovaj Sporazum mora služiti kao instrument razvoja i promicati održivi rast, povećati proizvodni kapacitet i kapacitet na strani ponude države partnera/država partnera iz EAC-a, poticati strukturnu preobrazbu gospodarstva države partnera/država partnera iz EAC-a i njegovu diversifikaciju i konkurentnost te doprinijeti razvoju trgovine, privlačenju ulaganja, tehnologije i otvaranju radnih mjesta u državi partneru/državama partnerima iz EAC-a;

PONOVNO NAGLAŠAVAJUĆI potrebu da se osigura posebna usmjerenost na regionalnu integraciju i posebno i različito postupanje prema svim državama partnerima iz EAC-a uz zadržavanje posebnog postupanja za najmanje razvijene države partnere iz EAC-a;

PREPOZNAJUĆI da su potrebna znatna ulaganja za podizanje životnog standarda države partnera/država partnera iz EAC-a;

PONOVNO NAGLAŠAVAJUĆI da je cilj ovog Sporazuma provesti odredbe SGP-a EU-EAC;

SPORAZUMJELE SU SE KAKO SLIJEDI:

DIO I.

OPĆE ODREDBE

ČLANAK 1.

Područje primjene Sporazuma

Stranke sklapaju Sporazum o gospodarskom partnerstvu (SGP) (dalje u tekstu „ovaj Sporazum”).

Ovaj Sporazum obuhvaća:

- (a) opće odredbe;
- (b) trgovinu robom;
- (c) ribarstvo;
- (d) poljoprivredu;
- (e) gospodarsku i razvojnu suradnju;
- (f) institucionalne odredbe;
- (g) izbjegavanje i rješavanje sporova;
- (h) opće iznimke;

- (i) opće i završne odredbe; i
- (j) priloge, protokole i zajedničke izjave.

ČLANAK 2.

Ciljevi

1. Ciljevi ovog Sporazuma jesu sljedeći:
  - (a) doprinijeti gospodarskom rastu i razvoju uspostavom pojačanog i strateškog trgovinskog i razvojnog partnerstva u skladu s ciljem održivog razvoja;
  - (b) promicati regionalnu integraciju, gospodarsku suradnju i dobro upravljanje u državi partneru/državama partnerima iz EAC-a;
  - (c) promicati postupnu integraciju države partnera/država partnera iz EAC-a u svjetsko gospodarstvo u skladu s njihovim političkim odlukama i razvojnim prioritetima;
  - (d) poticati strukturnu preobrazbu gospodarstva države partnera/država partnera iz EAC-a te njegovu diversifikaciju i konkurentnost jačanjem njegovih proizvodnih, opskrbnih i trgovinskih kapaciteta;
  - (e) poboljšati kapacitete države partnera/država partnera iz EAC-a u području trgovinske politike i pitanja povezanih s trgovinom;

- (f) uspostaviti i provoditi djelotvoran, predvidljiv i transparentan regulatorni okvir za trgovinu i ulaganja u državi partneru/državama partnerima iz EAC-a, stvarajući tako uvjete za povećanje ulaganja i inicijative privatnog sektora; i
- (g) jačati postojeće odnose između stranaka na temelju solidarnosti i obostranog interesa. U tu svrhu, u skladu s njihovim pravima i obvezama u okviru WTO-a, ovim se Sporazumom jačaju trgovinski i gospodarski odnosi, podržava nova dinamika u trgovini između stranaka s pomoću progresivne, asimetrične liberalizacije međusobne trgovine te jača, širi i produbljuje suradnja u svim područjima važnima za trgovinu i ulaganja.

2. U skladu s člancima 34. i 35. Sporazuma iz Cotonoua i odgovarajućim odredbama sporazuma koji ga nasljeđuje ovim se Sporazumom također nastoji ostvariti sljedeće:

- (a) sklopiti sporazum u skladu s člankom XXIV. Općeg sporazuma o carinama i trgovini iz 1994. („GATT iz 1994.”);
- (b) olakšati nastavak trgovine države partnera/država partnera iz EAC-a pod uvjetima koji nisu manje povoljni od uvjeta iz Sporazuma iz Cotonoua ili sporazuma koji ga nasljeđuje;
- (c) uspostaviti okvir i opseg mogućih pregovora o drugim pitanjima, uključujući trgovinu uslugama, pitanja povezana s trgovinom utvrđena u Sporazumu iz Cotonoua ili sporazumu koji ga nasljeđuje i druga područja od interesa za obje stranke.

ČLANAK 3.

Klauzula *rendez-vous*

Stranke se obvezuju zaključiti pregovore o temama navedenima u nastavku u roku od pet (5) godina od datuma stupanja na snagu ovog Sporazuma:

- (a) trgovina uslugama;
- (b) pitanja povezana s trgovinom, odnosno:
  - i. politika tržišnog natjecanja;
  - ii. ulaganja i razvoj privatnog sektora;
  - iii. trgovina, okoliš i održivi razvoj;
  - iv. prava intelektualnog vlasništva;
  - v. transparentnost u javnoj nabavi;
- (c) sva druga područja o kojima se stranke dogovore.

ČLANAK 4.

Načela

Ovaj se Sporazum temelji na sljedećim načelima:

- (a) nadovezivanje na pravnu stečevinu Sporazuma iz Cotonoua i sporazuma koji ga nasljeđuje;
- (b) jačanje integracije u regiji EAC-a;
- (c) osiguravanje asimetrije u korist države partnera/država partnera iz EAC-a u području liberalizacije trgovine te primjene mjera povezanih s trgovinom i instrumenata trgovinske zaštite;
- (d) dopuštanje državi partneru/državama partnerima iz EAC-a da zadrže regionalne povlastice dogovorene s drugim afričkim zemljama i regijama bez obveze njihova proširenja na EU; i
- (e) doprinos jačanju proizvodnih, opskrbnih i trgovinskih kapaciteta države partnera/država partnera iz EAC-a.

DIO II.

TRGOVINA ROBOM

ČLANAK 5.

Područje primjene i ciljevi

1. Odredbe ovog dijela primjenjuju se na svu robu podrijetlom iz EU-a i države partnera/država partnera iz EAC-a.
2. Ciljevi u području trgovine robom jesu sljedeći:
  - (a) robi podrijetlom iz države partnera/država partnera iz EAC-a osigurati pristup tržištu EU-a u potpunosti bez carina i kvota, i to na sigurnoj, dugoročnoj i predvidljivoj osnovi u skladu s načinima utvrđenima u ovom Sporazumu;
  - (b) progresivno i postupno liberalizirati tržište/tržišta države partnera/država partnera iz EAC-a za robu podrijetlom iz EU-a u skladu s načinima utvrđenima u ovom Sporazumu; i
  - (c) očuvati i poboljšati uvjete za pristup tržištu kako bi se osiguralo da država partner/države partneri iz EAC-a mogu u potpunosti iskoristiti prednosti ovog Sporazuma.

GLAVA I.

CARINE I SLOBODA KRETANJA ROBE

ČLANAK 6.

Carina

1. Carina uključuje sve pristojbe ili davanja bilo koje vrste koji se naplaćuju na uvoz ili u vezi s uvozom robe, uključujući bilo koju vrstu dodatnog poreza ili dodatne pristojbe u vezi s takvim uvozom, osim sljedećeg:
  - (a) davanja istovjetnih nacionalnim porezima koja se naplaćuju na uvezenu robu i na robu iz lokalne proizvodnje u skladu s člankom 20.;
  - (b) antidampinških, kompenzacijskih ili zaštitnih mjera koje se primjenjuju u skladu s odredbama glave VI.; i
  - (c) naknada ili drugih davanja uvedenih u skladu s člankom 8.
2. Osnovne carine na koje se primjenjuju uzastopna sniženja navedene su u rasporedu liberalizacije carina stranaka za svaki proizvod.

ČLANAK 7.

Klasifikacija robe

1. Klasifikacija robe u trgovini obuhvaćenoj ovim Sporazumom određuje se prema tarifnoj nomenklaturi svake stranke u skladu s Međunarodnom konvencijom o Harmoniziranom sustavu nazivlja i brojčanog označavanja robe (HS).
2. Stranke u roku od tri (3) mjeseca od izmjene tarife ili promjene u HS-u razmjenjuju sve potrebne informacije o carinama koje primjenjuju i odgovarajućoj nomenklaturi za proizvode navedene u prilogima I. i II.

ČLANAK 8.

Naknade i druga davanja

Naknade i druga davanja iz članka 6. stavka 1. točke (c) ograničeni su na iznos okvirnog troška pruženih usluga i u fiskalne svrhe ne čine neizravnu zaštitu domaćih proizvoda ili oporezivanje uvoza. Naknade i davanja povezani s trgovinom ne naplaćuju se za konzularne usluge.

ČLANAK 9.

Pravila o podrijetlu

1. Za potrebe ovog dijela izraz „podrijetlom” znači da ispunjava uvjete da se kvalificira kao proizvod s „podrijetlom” na temelju primjenjivog prava stranke uvoznice.^{1 2}
2. Najkasnije pet (5) godina od datuma stupanja na snagu ovog Sporazuma Vijeće SGP-a osnovano na temelju članka 104. (dalje u tekstu „Vijeće SGP-a”) odlukom donosi protokol kojim se uređuju pravila o podrijetlu. Stavak 1. ovog članka prestaje se primjenjivati s početkom primjene takvog protokola.
3. Ako nakon završetka petogodišnjeg razdoblja iz stavka 2. stranke ne donesu taj protokol, Vijeće SGP-a ocjenjuje primjenu stavka 1. i može odlučiti produljiti to petogodišnje razdoblje.

---

¹ Podrazumijeva se da pri utvrđivanju sukladnosti mjere s ovim Sporazumom na temelju glave II. dijela VII. arbitražno vijeće prema potrebi može u obzir uzeti pravo stranke kao činjenično stanje. Arbitražno vijeće pritom slijedi prevladavajuće tumačenje prava na sudovima ili u tijelima te stranke, a mišljenje koje je arbitražno vijeće dalo o pravu stranke nije obvezujuće za sudove ni tijela te stranke.

² Kad se proizvodi podrijetlom iz države partnera iz EAC-a uvoze u Ceutu ili Melillu, na njih se u svakom pogledu primjenjuje carinski režim jednak onom koji se primjenjuje na proizvode podrijetlom iz carinskog područja EU-a u skladu s Protokolom 2. uz Akt o uvjetima pristupanja Kraljevine Španjolske i Portugalske Republike i prilagodbama Ugovorâ (SL EU L 302, 15.11.1985., str. 23.). Država partner iz EAC-a na uvoz proizvoda obuhvaćenih ovim Sporazumom podrijetlom iz Ceute i Melille primjenjuje isti carinski režim koji je odobren za proizvode koji se uvoze i koji su podrijetlom iz EU-a.

ČLANAK 10.

Carine na proizvode podrijetlom iz države partnera/država partnera iz EAC-a

Proizvodi podrijetlom iz države partnera/država partnera iz EAC-a uvoze se u EU oslobođeni od carina u skladu s uvjetima utvrđenim u Prilogu I.

ČLANAK 11.

Carine na proizvode podrijetlom iz EU-a

Proizvodi podrijetlom iz EU-a uvoze se u državu partnera/države partnere iz EAC-a pod uvjetima iz rasporeda liberalizacije carina iz Priloga II.

ČLANAK 12.

Klauzula o mirovanju

1. Stranke su suglasne ne povećavati carine koje primjenjuju na proizvode koji podliježu liberalizaciji na temelju ovog Sporazuma, uz iznimku mjera donesenih u skladu s člancima 48., 49. i 50.

2. Radi očuvanja mogućnosti šire afričke regionalne integracije stranke mogu u okviru Vijeća SGP-a odlučiti izmijeniti razinu carina utvrđenu u prilogima II.(a), II.(b) i II.(c) ovom Sporazumu, koja se može primijeniti na proizvod podrijetlom iz EU-a nakon uvoza u državu partnera/države partnere iz EAC-a. Stranke osiguravaju da se takvom izmjenom ne uzrokuje neusklađenost ovog Sporazuma sa zahtjevima iz članka XXIV. GATT-a iz 1994.

ČLANAK 13.

Kretanje robe

1. Carina na robu podrijetlom iz jedne stranke uvezenu na područje druge stranke naplaćuje se jedanput.
2. Na carinu plaćenu na uvoz u državu partnera iz EAC-a robe koja napušta državu partnera iz EAC-a u koju je prvo uvezena radi uvoza u drugu državu partnera iz EAC-a ostvaruje se potpuni povrat. Carina se plaća u državi partneru iz EAC-a u kojoj se roba troši.
3. Stranke su suglasne surađivati na olakšavanju kretanja robe i pojednostavnjenju carinskih postupaka.

ČLANAK 14.

Carine i porezi na izvoz

1. Stranka ne uvodi nove carine i poreze u vezi s izvozom robe u drugu stranku koji premašuju one koje se naplaćuju na istovjetne proizvode namijenjene prodaji na unutarnjem tržištu.
2. Neovisno o stavku 1., država partner/države partneri iz EAC-a mogu, uz prethodnu obavijest EU-u, odrediti privremenu carinu ili porez na izvoz robe u sljedećim okolnostima:
  - (a) radi poticanja razvoja domaće industrije;
  - (b) radi održavanja stabilnosti tečaja ako zbog povećanja svjetske cijene robe koja se izvozi nastane rizik od precjenjivanja valute; ili
  - (c) radi zaštite prihoda, sigurnosti opskrbe hranom i okoliša.
3. Takvi bi se porezi trebali primjenjivati na ograničen broj proizvoda i na ograničeno vrijeme, a nakon četrdeset i osam (48) mjeseci mora ih preispitati Vijeće SGP-a da bi se mogli obnoviti.
4. Svako povoljnije postupanje koje se sastoji od poreza koje država partner/države partneri iz EAC-a primjenjuju na izvoz bilo kojeg proizvoda u veće trgovinsko gospodarstvo ili koje je povezano s takvim porezima dodjeljuje se, od datuma stupanja na snagu ovog Sporazuma, istovjetnom proizvodu koji se izvozi na područje EU-a.

5. Za potrebe ovog članka i članka 15. „veće trgovinsko gospodarstvo” znači bilo koja razvijena zemlja ili bilo koja zemlja koja u svjetskom izvozu robe ima udio veći od 1 % u godini koja prethodi stupanju na snagu sporazuma o slobodnoj trgovini iz članka 15. ili bilo koja skupina zemalja koje djeluju pojedinačno, zajednički ili putem sporazuma o slobodnoj trgovini i koje u svjetskom izvozu robe imaju zajednički udio veći od 1,5 % u godini koja prethodi stupanju na snagu sporazuma o slobodnoj trgovini iz članka 15.¹

ČLANAK 15.

Povoljnije postupanje na temelju sporazuma o slobodnoj trgovini

1. EU omogućuje državi partneru/državama partnerima iz EAC-a povoljnije postupanje u odnosu na robu obuhvaćenu ovim dijelom koje se primjenjuje zato što je EU nakon potpisivanja ovog Sporazuma postao stranka sporazuma o slobodnoj trgovini s nekom trećom stranom.
2. Država partner/države partneri iz EAC-a omogućuju EU-u povoljnije postupanje u odnosu na robu obuhvaćenu ovim dijelom koje se primjenjuje zato što su država partner/države partneri iz EAC-a nakon potpisivanja ovog Sporazuma postale stranke sporazuma o slobodnoj trgovini s nekim većim trgovinskim gospodarstvom. Ako EU može dokazati da država partner/države partneri iz EAC-a prema njemu postupaju manje povoljno nego prema nekom drugom većem trgovinskom gospodarstvu, stranke se, u mjeri u kojoj je to moguće, savjetuju i zajednički odlučuju o tome kako na najbolji način provesti ovaj stavak u svakom pojedinom slučaju.

---

¹ Izračun se temelji na službenim podacima WTO-a o vodećim izvoznicima u svjetskoj trgovini robom (bez trgovine unutar EU-a).

3. Odredbe ovog dijela ne tumače se na način da se njima stranke obvezuju na uzajamno proširenje bilo kakvog preferencijalnog tretmana koji se primjenjuje zbog toga što je jedna od njih na datum potpisivanja ovog Sporazuma stranka sporazuma o slobodnoj trgovini s nekom trećom stranom.
4. Stavak 2. ne primjenjuje se na sporazume o trgovini države partnera/država partnera iz EAC-a sa zemljama Skupine afričkih, karipskih i pacifičkih država ili s drugim afričkim zemljama i regijama.
5. Za potrebe ovog članka „sporazum o slobodnoj trgovini” znači sporazum kojim se u trenutku stupanja na snagu tog sporazuma ili u razumnom roku znatno liberalizira trgovina i kojim se znatno uklanjaju diskriminacijske mjere i/ili zabranjuju nove ili intenzivnije diskriminacijske mjere među strankama.

ČLANAK 16.

Posebne odredbe o administrativnoj suradnji

1. Stranke su suglasne da je administrativna suradnja ključna za provedbu i nadzor preferencijalnog tretmana odobrenog u ovom dijelu te naglašavaju svoju predanost suzbijanju nepravilnosti i prijevara u području carina i povezanih pitanja.
2. Ako stranka na temelju objektivnih informacija utvrdi uskraćivanje administrativne suradnje i/ili nepravilnosti ili prijevaru, može u skladu s ovim člankom privremeno obustaviti odgovarajući preferencijalni tretman u odnosu na predmetni proizvod ili proizvode.

3. Za potrebe ovog članka uskraćivanje administrativne suradnje, među ostalim, znači:
- (a) višekratno nepoštovanje obveze provjere podrijetla predmetnog proizvoda/predmetnih proizvoda;
  - (b) višekratno odbijanje ili neopravdanu odgodu obavljanja i/ili dostave rezultata naknadne provjere dokaza o podrijetlu predmetnog proizvoda/predmetnih proizvoda;
  - (c) višekratno odbijanje ili neopravdanu odgodu pribavljanja ovlaštenja za provođenje misija administrativne suradnje radi provjere vjerodostojnosti dokumenata ili točnosti informacija koje su relevantne za odobravanje predmetnog preferencijalnog tretmana.
4. Nepravilnosti ili prijevara mogu se utvrditi, među ostalim, ako se naglo i bez zadovoljavajućeg obrazloženja poveća uvoz robe, a to povećanje premašuje uobičajenu razinu proizvodnje i izvozne kapacitete druge stranke te je povezano s objektivnim informacijama o nepravilnostima ili prijevari.

5. Primjena privremene suspenzije podliježe sljedećim uvjetima:
- (a) stranka koja na temelju objektivnih informacija utvrdi uskraćivanje administrativne suradnje i/ili nepravilnosti ili prijevaru bez neopravdane odgode obavješćuje Odbor viših dužnosnika, osnovan na temelju članka 106. (dalje u tekstu „Odbor viših dužnosnika”), o svojem nalazu, koji uključuje i objektivne informacije, te započinje savjetovanje u okviru Odbora viših dužnosnika na temelju svih odgovarajućih informacija i objektivnih nalaza radi pronalaženja rješenja koje je prihvatljivo za obje stranke;
  - (b) ako se stranke koje su započele savjetovanje u okviru Odbora viših dužnosnika kako je navedeno u točki (a) ne usuglase o prihvatljivom rješenju u roku od tri (3) mjeseca od dostavljanja obavijesti, predmetna stranka može privremeno suspendirati relevantni preferencijalni tretman u odnosu na predmetni proizvod ili predmetne proizvode te o toj privremenoj suspenziji bez neopravdane odgode obavješćuje Vijeće SGP-a;
  - (c) privremene suspenzije iz ovog članka ograničene su na ono što je nužno radi zaštite financijskih interesa dotične stranke, ne smiju trajati dulje od šest (6) mjeseci i mogu se obnoviti te podliježu povremenim savjetovanjima u okviru Odbora viših dužnosnika posebno s ciljem njihova ukidanja čim prestanu postojati uvjeti za njihovu primjenu.
6. Istodobno uz obavijest Odboru viših dužnosnika u skladu sa stavkom 5. točkom (a) stranka koja šalje tu obavijest trebala bi u svojem službenom listu objaviti obavijest za uvoznike. U obavijesti za uvoznike trebalo bi za predmetni proizvod navesti da su na temelju objektivnih informacija utvrđeni uskraćivanje administrativne suradnje i/ili nepravilnosti ili prijevara.

ČLANAK 17.

Upravljanje administrativnim pogreškama

U slučaju pogreške nadležnog tijela u upravljanju povlaštenim sustavom izvoza, a posebno u primjeni pravila o podrijetlu koja se primjenjuju za potrebe ovog Sporazuma u vezi s definicijom pojma „proizvod s podrijetlom” i načinima administrativne suradnje zbog koje nastanu posljedice u smislu uvoznih carina, stranka koja je suočena s takvim posljedicama može od Odbora viših dužnosnika zatražiti da ispita mogućnost donošenja svih odgovarajućih mjera radi rješavanja te situacije.

ČLANAK 18.

Utvrđivanje carinske vrijednosti

1. Člankom VII. GATT-a iz 1994. i Sporazumom o provedbi članka VII. GATT-a iz 1994. uređena su pravila o utvrđivanju carinske vrijednosti koja se primjenjuju na trgovinu između stranaka.
2. Stranke surađuju radi postizanja zajedničkog pristupa pitanjima povezanima s utvrđivanjem carinske vrijednosti.

GLAVA II.

NECARINSKE MJERE

ČLANAK 19.

Zabrana količinskih ograničenja

1. Nakon datuma stupanja na snagu ovog Sporazuma ukidaju se sve zabrane ili ograničenja uvoza, izvoza ili prodaje za izvoz između stranaka osim carina, poreza, pristojbi i drugih davanja predviđenih u članku 6., bez obzira na to uvode li se kvotama, uvoznim ili izvoznim dozvolama ili drugim mjerama. U trgovinu između stranaka ne uvode se nove takve mjere. Ovim člankom ne dovode se u pitanje odredbe glave VI. ovog dijela.
2. Stavak 1. ovog članka ne obuhvaća sljedeće:
  - (a) zabrane ili ograničenja uvoza koja se privremeno primjenjuju radi sprečavanja ili smanjenja kritičnog manjka hrane ili drugih proizvoda koji su od ključne važnosti za ugovornu stranku izvoznicu;
  - (b) zabrane ili ograničenja uvoza i izvoza nužna za primjenu standarda ili propisa za razvrstavanje, sortiranje ili stavljanje na tržište robe u međunarodnoj trgovini.

ČLANAK 20.

Nacionalno postupanje u odnosu na unutarnje oporezivanje i propise

1. Uvezeni proizvodi podrijetlom iz jedne od stranaka ne podliježu, izravno ili neizravno, unutarnjim porezima ili drugim unutarnjim davanjima bilo koje vrste koji su viši od onih koji se primjenjuju, izravno ili neizravno, na istovjetne domaće proizvode druge stranke. Nadalje, stranke ni na koji drugi način ne primjenjuju unutarnje poreze ili druga unutarnja davanja kako bi zaštitile vlastitu proizvodnju.
2. Na uvezene proizvode podrijetlom iz jedne od stranaka ne primjenjuju se manje povoljni zakoni, propisi i zahtjevi koji utječu na njihovu prodaju, ponudu za prodaju, kupnju, prijevoz, distribuciju ili korištenje od onih koji se primjenjuju na istovjetne domaće proizvode druge stranke. Ovim stavkom ne sprečava se primjena različitih unutarnjih davanja za prijevoz koja se temelje isključivo na gospodarskom iskorištavanju prijevoznih sredstava, a ne na podrijetlu proizvoda.
3. Nijedna stranka ne uspostavlja niti provodi bilo kakav unutarnji propis o količini koji se odnosi na miješanje, preradu ili korištenje proizvoda u određenim količinama ili udjelima te kojim se zahtijeva, neposredno ili posredno, da određena količina ili udio bilo kojeg proizvoda na koji se primjenjuje propis moraju biti dobavljeni iz domaćih izvora. Nadalje, stranke ne primjenjuju unutarnje propise o količini kako bi zaštitile vlastitu proizvodnju.
4. Ovim člankom ne sprečava se plaćanje subvencija isključivo nacionalnim proizvođačima, uključujući plaćanja nacionalnim proizvođačima koja proizlaze iz prihoda od unutarnjih poreza ili davanja koji se primjenjuju u skladu s ovim člankom te subvencija koje nastaju državnim otkupom nacionalnih proizvoda.

5. Ovaj članak ne primjenjuje se na zakone, propise, postupke ili prakse kojima se uređuje javna nabava.

ČLANAK 21.

Dobro upravljanje u području poreza

Stranke prepoznaju važnost suradnje putem odgovarajućih nadležnih tijela u vezi s načelima dobrog upravljanja u području oporezivanja u skladu sa svojim nacionalnim zakonima i propisima.

GLAVA III.

CARINSKA SURADNJA I OLAKŠAVANJE TRGOVINE

ČLANAK 22.

Područje primjene i ciljevi

1. Stranke prepoznaju važnost carinske suradnje i olakšavanja trgovine u svjetskom trgovinskom okruženju koje se razvija te su suglasne:

- (a) jačati suradnju i osigurati da se primjenjivim zakonodavstvom i postupcima te administrativnim kapaciteta odgovarajućih uprava ostvaruje cilj promicanja olakšavanja trgovine;

(b) da su državi partneru/državama partnerima iz EAC-a za nesmetanu provedbu odredbi ove glave potrebna prijelazna razdoblja i izgradnja kapaciteta.

2. Ciljevi ove glave jesu sljedeći:

(a) olakšati trgovinu između stranaka;

(b) promicati usklađivanje carinskog zakonodavstva i postupaka na regionalnoj razini;

(c) pružiti potporu državi partneru/državama partnerima iz EAC-a u jačanju olakšavanja trgovine;

(d) pružiti potporu carinskim upravama države partnera/država partnera iz EAC-a u provedbi ovog sporazuma i druge najbolje međunarodne prakse u području carina; i

(e) poboljšati suradnju između carinskih tijela stranaka i drugih povezanih graničnih agencija.

ČLANAK 23.

Carinska suradnja i uzajamna administrativna pomoć

1. Kako bi osigurale usklađenost s odredbama ove glave te učinkovito odgovorile na ciljeve utvrđene u članku 22., stranke:

(a) razmjenjuju informacije o carinskom zakonodavstvu i postupcima;

- (b) razvijaju zajedničke inicijative u zajednički dogovorenim područjima;
- (c) surađuju u sljedećim područjima:
- i. modernizacija carinskih sustava i postupaka te skraćivanje dužina trajanja postupka carinjenja;
  - ii. pojednostavnjenje i usklađivanje carinskih postupaka i trgovinskih formalnosti, uključujući one povezane s uvozom, izvozom i provozom;
  - iii. jačanje regionalnih provoznih sustava;
  - iv. jačanje transparentnosti u skladu s člankom 24. stavkom 3.;
  - v. jačanje kapaciteta, uključujući financijsku i tehničku pomoć državi partneru/državama partnerima iz EAC-a;
  - vi. bilo koje drugo područje povezano s carinom o kojem su se stranke dogovorile;
- (d) utvrđuju, u mjeri u kojoj je to moguće, zajednička stajališta u području carina i olakšavanja trgovine u međunarodnim organizacijama, kao što su WTO, Svjetska carinska organizacija (WCO), Ujedinjeni narodi (UN) i Konferencija Ujedinjenih naroda o trgovini i razvoju (UNCTAD);
- (e) promiču koordinaciju među svim povezanim agencijama, kako unutar vlastitih granica tako i prekogranično.

2. Neovisno o stavku 1., stranke jedna drugoj pružaju administrativnu pomoć u carinskim pitanjima u skladu s odredbama Protokola 1.

ČLANAK 24.

Carinsko zakonodavstvo i postupci

1. Stranke su suglasne da se njihovo trgovinsko i carinsko zakonodavstvo i postupci temelje na međunarodnim instrumentima i normama koji se primjenjuju u području carina i trgovine, uključujući bitne elemente revidirane Konvencije iz Kyota o pojednostavnjenju i usklađivanju carinskih postupaka, potpisane u Bruxellesu 26. lipnja 1999., bitne elemente Okvira normi WCO-a za osiguravanje i olakšavanje globalne trgovine, skup podataka WCO-a i Konvenciju o HS-u.
2. Stranke su suglasne da se njihovo trgovinsko i carinsko zakonodavstvo i postupci temelje na:
  - (a) potrebi za zaštitom i olakšavanjem zakonite trgovine učinkovitom provedbom i ispunjavanjem zahtjeva iz carinskog zakonodavstva;
  - (b) potrebi za izbjegavanjem nepotrebnih i diskriminacijskih opterećenja za gospodarske subjekte, potrebi za zaštitom od prijevare i korupcije i potrebi da se subjektima koji ostvaruju visoku razinu usklađenosti s carinskim zakonodavstvom i postupcima dodatno olakša poslovanje;

- (c) potrebi za upotrebom jedinstvene carinske deklaracije ili istovjetne elektroničke isprave u svrhe uspostave carinskih deklaracija u EU-u odnosno u državi partneru/državama partnerima iz EAC-a;
- (d) suvremenim carinskim tehnikama, uključujući procjenu rizika, pojednostavnjene postupke za ulaz i puštanje robe u promet, kontrole nakon puštanja i revizije u trgovačkim društvima;
- (e) progresivnom razvoju sustava, uključujući sustave koji se temelje na informacijskoj tehnologiji, za uvoz, izvoz i provoz, kako bi se olakšala razmjena podataka među gospodarskim subjektima, carinskih upravama i drugim agencijama;
- (f) načelu da kazne koje se određuju za manje povrede carinskih propisa ili postupovnih zahtjeva moraju biti razmjerne te da njihova primjena ne smije uzrokovati neopravdane odgode u carinjenju robe;
- (g) sustavu obvezujućih mišljenja o carinskim pitanjima, posebno o razvrstavanju u carinsku tarifu i pravilima o podrijetlu, u skladu s pravilima utvrđenima u regionalnom i/ili nacionalnom zakonodavstvu;
- (h) potrebi za primjenom naknadi i davanja koje su razmjerne pruženoj usluzi u odnosu na svaku transakciju i ne izračunavaju se na osnovi *ad valorem*. Naknade i davanja ne određuju se za konzularne usluge u odnosu na trgovinu robom;
- (i) uklanjanju bilo kakvih zahtjeva za obvezno obavljanje pregleda robe prije otpreme, kako je utvrđeno u Sporazumu WTO-a o pregledima robe prije otpreme, ili bilo kakvih istovjetnih zahtjeva;
- (j) uklanjanju svih zahtjeva za obvezno korištenje carinskih posrednika te transparentnim, nediskriminacijskim i razmjernim pravilima za izdavanje dozvola carinskim posrednicima.

3. Radi poboljšanja metoda rada te osiguranja transparentnosti i učinkovitosti carinskih postupaka stranke:

- (a) poduzimaju daljnje korake u cilju pojednostavnjenja i standardizacije dokumentacije i trgovinskih formalnosti te omogućivanja brzog puštanja u promet i carinjenja robe;
- (b) osiguravaju djelotvorne, brze i nediskriminirajuće postupke kojima se omogućuje pravo na žalbu protiv administrativnih radnji, odluka i zaključaka carinske uprave i drugih agencija, koji se odnose na uvoz, izvoz ili robu u provozu; takvi postupci moraju biti lako dostupni svim poduzećima;
- (c) osiguravaju očuvanje cjelovitosti primjenom mjera usklađenih s načelima relevantnih međunarodnih konvencija i instrumenata.

ČLANAK 25.

Olakšavanje provoza

1. Stranke osiguravaju slobodu provoza kroz svoja područja pravcima koji su najprikladniji za provoz. Svako ograničenje, kontrola ili zahtjev moraju biti nediskriminirajući, razmjerni i primjenjivati se ujednačeno.
2. Stranka može tražiti da provozni promet kroz njezino područje ulazi preko određene carinarnice određenim pravcima. Ako stranka zahtijeva upotrebu takvih pravaca, to mora činiti u potpunosti u skladu s člankom V. stavkom 3. GATT-a iz 1994.

3. Ne dovodeći u pitanje opravdane carinske kontrole, stranka za robu u provozu koja dolazi s područja druge stranke odobrava postupanje koje nije manje povoljno od onoga koje se odobrava za domaću robu.
4. Stranke provode režim prijevoza pod carinskim nadzorom koji omogućuje provoz robe bez plaćanja carinske ili drugih davanja s istovjetnim učinkom, uz predočenje odgovarajućeg jamstva u skladu s regionalnim i/ili nacionalnim carinskim zakonodavstvom.
5. Stranke promiču i provode regionalne aranžmane o provozu.
6. Stranke promiču koordinaciju među svim uključenim agencijama, kako unutar vlastitih granica tako i prekogranično.
7. Zakonodavstvo stranaka temelji se na međunarodnim normama i instrumentima koji su važni za provoz.

ČLANAK 26.

Odnosi s poslovnom zajednicom

Stranke su suglasne:

- (a) osigurati da sve zakonodavstvo, postupci te naknade i davanja budu javno dostupni, koliko god je to moguće elektroničkim ili drugim primjerenim sredstvima, te pružati potrebna pojašnjenja kad god je to moguće;

- (b) pravodobno se i redovito savjetovati s trgovinskim predstavnicima o zakonodavnim prijedlozima i postupcima povezanim s carinskim i trgovinskim pitanjima;
- (c) uvoditi novo zakonodavstvo i postupke ili mijenjati ih na način kojim se trgovcima omogućuje da se dobro pripreme za usklađivanje s tim zakonodavstvom i postupcima;
- (d) javno objavljivati važne administrativne obavijesti, uključujući zahtjeve službi i ulazne postupke, radno vrijeme i radne postupke carinarnica u lukama i na graničnim prijelazima te kontaktne točke za zahtjeve za informacijama;
- (e) poticati suradnju između subjekata i odgovarajućih upravnih tijela primjenom nearbitrarnih i javno dostupnih postupaka, kao što su memorandumi o razumijevanju, koji se temelje na postupcima koje promiče WCO;
- (f) osigurati da njihovi carinski i srodni zahtjevi i postupci i dalje ispunjavaju potrebe trgovinske zajednice, slijede najbolju praksu te da u najmanjoj mogućoj mjeri ograničavaju trgovinu.

ČLANAK 27.

Prijelazne odredbe

1. S obzirom na potrebu jačanja kapaciteta države partnera/država partnera iz EAC-a u području carina i olakšavanja trgovine i ne dovodeći u pitanje obveze u okviru WTO-a, stranke su suglasne da se državi partneru/državama partnerima iz EAC-a odobri prijelazno razdoblje u trajanju od pet (5) godina od datuma stupanja na snagu ovog Sporazuma za ispunjavanje obveza iz članka 23., 24. i 25.
2. To se prijelazno razdoblje može dodatno produljiti odobrenjem Vijeća SGP-a.

ČLANAK 28.

Usklađivanje carinskih normi na regionalnoj razini

Stranke priznaju i prepoznaju važnost konsolidacije usklađivanja carinskih normi i mjera za olakšavanje trgovine na regionalnoj razini, uključujući, prema potrebi, pokretanje reformi u području carina i olakšavanja trgovine.

ČLANAK 29.

Posebni odbor za carine i olakšavanje trgovine

1. Stranke osnivaju Posebni odbor za carine i olakšavanje trgovine, koji je sastavljen od predstavnika stranaka i organiziran na sljedeći način:
  - (a) sastaje se na datum i s dnevnim redom koji su stranke unaprijed dogovorile;
  - (b) njime svaka od stranaka naizmjenice predsjedava; i
  - (c) odgovara Vijeću SGP-a.

2. Posebni odbor za carine i olakšavanje trgovine ima, među ostalim, sljedeće zadaće:
  - (a) praćenje provedbe i upravljanja ovom glavom i člankom 9.;
  - (b) osiguravanje foruma za savjetovanje i raspravu o svim pitanjima u vezi s carinom, uključujući pravila o podrijetlu, opće carinske postupke, utvrđivanje carinske vrijednosti, razvrstavanje u carinsku tarifu, provoz i uzajamnu administrativnu pomoć u carinskim pitanjima;
  - (c) jačanje suradnje u području razvoja, primjene i provedbe pravila o podrijetlu i povezanih carinskih postupaka, općih carinskih postupaka te uzajamne administrativne pomoći u carinskim pitanjima;

- (d) jačanje suradnje u području jačanja kapaciteta i tehničke pomoći;
- (e) rješavanje svih drugih pitanja o kojima su se stranke dogovorile u vezi s ovom glavom.

GLAVA IV.

SANITARNE I FITOSANITARNE MJERE

ČLANAK 30.

Područje primjene i definicije

1. Odredbe ove glave primjenjuju se na mjere obuhvaćene Sporazumom Svjetske trgovinske organizacije o primjeni sanitarnih i fitosanitarnih mjera („Sporazum WTO-a o SPS-u”).
2. Za potrebe ove glave, osim ako je drukčije navedeno, primjenjuju se definicije iz Sporazuma WTO-a o SPS-u, Komisije za *Codex Alimentarius*, Svjetske organizacije za zdravlje životinja i Međunarodne konvencije o zaštiti bilja.

ČLANAK 31.

Ciljevi

Ciljevi u području primjene sanitarnih i fitosanitarnih (SPS) mjera jesu sljedeći:

- (a) olakšati trgovinu među regijama stranaka i unutar njih uz zaštitu života ili zdravlja ljudi, životinja i biljaka u skladu sa Sporazumom WTO-a o SPS-u;
- (b) rješavati probleme koji proizlaze iz sanitarnih i fitosanitarnih mjera o dogovorenim prioritetnim sektorima i proizvodima uzimajući u obzir regionalnu integraciju;
- (c) uspostaviti postupke i načine za olakšavanje suradnje u vezi s pitanjima koja se odnose na sanitarne i fitosanitarne mjere;
- (d) osigurati transparentnost u pogledu sanitarnih i fitosanitarnih mjera koje se primjenjuju na trgovinu između stranaka i unutar stranaka;
- (e) promicati usklađivanje mjera unutar regija s međunarodnim normama, u skladu sa Sporazumom WTO-a o SPS-u i razviti odgovarajuće okvire politika, zakonodavne, regulatorne i institucionalne okvire u državi partneru/državama partnerima iz EAC-a;
- (f) jačati djelotvorno sudjelovanje države partnera/država partnera iz EAC-a u Komisiji za *Codex Alimentarius*, Svjetskoj organizaciji za zdravlje životinja i Međunarodnoj konvenciji za zaštitu biljaka, potpisanoj u Rimu 6. prosinca 1951.;

- (g) promicati savjetovanje i razmjenu informacija između institucija i laboratorija države partnera/država partnera iz EAC-a i EU-a;
- (h) olakšati razvoj kapaciteta za uspostavu i provedbu regionalnih i nacionalnih normi u skladu s međunarodnim zahtjevima kako bi se olakšala regionalna integracija;
- (i) uspostaviti i jačati kapacitete države partnera/država partnera iz EAC-a za provedbu i praćenje sanitarnih i fitosanitarnih mjera u skladu s odredbama glave VI. dijela V.; i
- (j) promicati prijenos tehnologije.

ČLANAK 32.

Prava i obveze

1. Stranke potvrđuju svoja prava i obveze na temelju međunarodnih ugovora i sporazuma povezanih s ovom glavom čije su stranke.
2. Svaka stranka:
  - (a) ima suvereno pravo provoditi sanitarne i fitosanitarne mjere ako su te mjere u skladu s odredbama Sporazuma WTO-a o SPS-u;

- (b) prije uvođenja novih sanitarnih i fitosanitarnih mjera savjetuje se s drugom strankom s pomoću mehanizama obavješćivanja utvrđenih u Sporazumu WTO-a o SPS-u i, ako i kad je to primjenjivo, s pomoću kontaktnih točaka stranaka;
- (c) pruža potporu drugoj stranci u prikupljanju informacija potrebnih za donošenje utemeljenih odluka;
- (d) promiče povezivanje, zajedničke pothvate, zajedničko istraživanje i razvoj između institucija i laboratorija države partnera/država partnera iz EAC-a i EU-a.

ČLANAK 33.

Znanstveno opravdanje mjera

Podložno odredbama ove glave, stranke osiguravaju da se uvođenje, promjena ili izmjena bilo koje sanitarne ili fitosanitarne mjere na njihovu području temelji na znanstvenim obrazloženjima i da bude u skladu sa Sporazumom WTO-a o SPS-u.

ČLANAK 34.

Usklađivanje

1. Stranke nastoje postići usklađenost svojih pravila i postupaka za oblikovanje svojih sanitarnih i fitosanitarnih mjera, uključujući postupke inspekcije, ispitivanja i certifikacije, u skladu sa Sporazumom WTO-a o SPS-u.

2. Odbor viših dužnosnika osmišljava načine za pomoć s tim postupkom usklađivanja i za njegovo praćenje.

ČLANAK 35.

Istovrijednost

Stranke primjenjuju načela istovrijednosti u skladu s odredbama Sporazuma WTO-a o SPS-u. U tu svrhu, svaka stranka na zahtjev drugoj stranci omogućuje razuman pristup kako bi provela inspekciju, testiranje i druge odgovarajuće postupke.

ČLANAK 36.

Određivanje zona i sektorizacija

Stranke priznaju, za svaki slučaj zasebno, određena područja bez štetnih organizama ili bolesti ili područja s niskom stopom pojavnosti štetnih organizama ili bolesti kao moguće izvore biljnih i životinjskih proizvoda, uzimajući u obzir članak 6. Sporazuma WTO-a o SPS-u.

ČLANAK 37.

Obavješćivanje, upiti i transparentnost

1. Stranke transparentno primjenjuju sanitarne i fitosanitarne mjere u skladu sa Sporazumom WTO-a o SPS-u.
2. Stranke prepoznaju važnost djelotvornih mehanizama za savjetovanje, obavješćivanje i razmjenu informacija o sanitarnim i fitosanitarnim mjerama u skladu sa Sporazumom WTO-a o SPS-u.
3. Stranka uvoznica obavješćuje stanku izvoznicu o svim promjenama svojih uvoznih zahtjeva u pogledu sanitarnih i fitosanitarnih mjera koje bi mogle utjecati na trgovinu u okviru područja primjene ove glave. Stranke se obvezuju uspostaviti mehanizme za razmjenu takvih informacija.

ČLANAK 38.

Ocjena sukladnosti

U svrhu osiguranja usklađenosti s normama za sanitarne i fitosanitarne mjere stranke dogovaraju postupke za ocjenjivanje sukladnosti.

ČLANAK 39.

Razmjena informacija i transparentnost trgovinskih uvjeta

Suradnja između stranaka u okviru ove glave obuhvaća:

- (a) razmjenu informacija i savjetovanje o promjenama sanitarnih i fitosanitarnih mjera koje bi mogle utjecati na proizvode za koje stranke imaju izvozni interes;
- (b) razmjenu informacija o drugim područjima koja bi mogla biti važna za njihove trgovinske odnose, uključujući brza upozorenja, znanstvena mišljenja i događanja na poseban zahtjev;
- (c) prethodne obavijesti kako bi se osiguralo da država partner/države partneri iz EAC-a budu obaviještene o novim sanitarnim i fitosanitarnim mjerama koje bi mogle utjecati na njihov izvoz u EU; taj se sustav oslanja na postojeće mehanizme u skladu s obvezama u okviru sporazuma WTO-a, posebno na članak 7. Sporazuma WTO-a o SPS-u;
- (d) promicanje transparentnosti u pogledu uzorkovanja, analize i djelovanja nakon službenih kontrola hrane i hrane za životinje iz svake od stranaka.

ČLANAK 40.

Nadležna tijela

1. Tijela nadležna za sanitarne i fitosanitarne mjere u strankama jesu tijela u državi partneru/državama partnerima iz EAC-a i EU-u nadležna za provedbu mjera iz ove glave.
2. Nadležna tijela iz stavka 1. imaju uloge koje su im dodijeljene na temelju Sporazuma WTO-a o SPS-u.
3. Stranke jedna drugu obavješćuju o odgovarajućim nadležnim tijelima iz stavka 1. i o promjenama u vezi s tim tijelima.

GLAVA V.

NORME, TEHNIČKI PROPISI I OCJENA SUKLADNOSTI

ČLANAK 41.

Područje primjene i definicije

1. Odredbe ove glave primjenjuju se na pripremu, donošenje i primjenu tehničkih propisa, normi i ocjene sukladnosti kako je definirano u Sporazumu WTO-a o tehničkim preprekama u trgovini („Sporazum o TBT-u”).
2. Za potrebe ove glave, primjenjuju se definicije iz Sporazuma o TBT-u.

ČLANAK 42.

Prava i obveze

1. Stranke potvrđuju svoja prava i obveze iz Sporazuma o TBT-u uzimajući pritom u obzir svoja prava i obveze na temelju drugih međunarodnih sporazuma čije su stranke država partner/države partneri iz EAC-a i EU, uključujući posebno one koji se odnose na zaštitu okoliša i bioraznolikost.

2. U skladu s odredbama Sporazuma o TBT-u stranke osiguravaju da se tehnički propisi ne izrađuju, ne donose ni ne primjenjuju s ciljem stvaranja nepotrebnih prepreka trgovini između stranaka ili s tim učinkom.

ČLANAK 43.

Sporazumi o uzajamnom priznavanju

Stranke mogu u pregovorima dogovoriti sporazume o uzajamnom priznavanju u sektorima od uzajamnoga gospodarskog interesa.

ČLANAK 44.

Transparentnost i obavješćivanje

1. Stranke potvrđuju svoje obveze u vezi s obavješćivanjem i razmjenom informacija o tehničkim propisima, normama i postupcima ocjenjivanja sukladnosti predviđenima u Sporazumu o TBT-u.
2. Stranke putem informativnih točaka razmjenjuju informacije o pitanjima koja bi mogla biti važna za njihove trgovinske odnose, uključujući brza upozorenja, znanstvena mišljenja i događaje.
3. Stranke mogu surađivati na uspostavi i održavanju informativnih točaka te na uspostavi i održavanju zajedničkih baza podataka.

ČLANAK 45.

Usklađivanje

Stranke nastoje uskladiti svoje norme, tehničke propise i postupke ocjenjivanja sukladnosti.

ČLANAK 46.

Ocjena sukladnosti

1. Stranke ponovno potvrđuju svoju predanost u pogledu ocjenjivanja sukladnosti u skladu sa Sporazumom o TBT-u.
2. Stranke mogu razmotriti, uzimajući u obzir opseg usklađenosti svojih tehničkih propisa, normi i infrastrukture za ocjenjivanje sukladnosti, mogućnost da u pregovorima dogovore sporazume o uzajamnom priznavanju postupaka ocjenjivanja sukladnosti.

ČLANAK 47.

Tehnička regulatorna tijela

1. Regulatorna tijela države partnera/država partnera iz EAC-a jesu tijela u državi partneru/državama partnerima iz EAC-a nadležna za provedbu mjera iz ove glave koja su odgovorna i nadležna za osiguranje ili nadzor provedbe normizacije, mjeriteljstva, akreditacije i ocjenjivanja sukladnosti.
2. U EU-u je za provedbu ove glave odgovorna Europska komisija.
3. Država partner/države partneri iz EAC-a obavješćuju EU o svojim tehničkim regulatornim tijelima u skladu s ovim Sporazumom.

GLAVA VI.

MJERE ZA ZAŠTITU TRGOVINE

ČLANAK 48.

Antidampinške i kompenzacijske mjere

1. Podložno ovom članku, ničim u ovom Sporazumu ne sprečavaju se EU ili država partner/države partneri iz EAC-a, pojedinačno ili kolektivno, da donose antidampinške ili kompenzacijske mjere u skladu s relevantnim sporazumima WTO-a. Za potrebe ovog članka podrijetlo se određuje u skladu s nepovlaštenim pravilima stranaka o podrijetlu.
2. Prije primjene konačnih antidampinških ili kompenzacijskih pristojbi na proizvode uvezene iz jedne od stranaka stranke razmatraju mogućnost primjene konstruktivnih rješenja kako je predviđeno u relevantnim sporazumima WTO-a.
3. Ako je jedna od stranaka uvela antidampinšku ili kompenzacijsku mjeru, za sudsko preispitivanje nadležan je jedan forum, uključujući u žalbenoj fazi.
4. Ako se antidampinške ili kompenzacijske mjere mogu uvesti na regionalnoj i na nacionalnoj osnovi, ako je to primjenjivo, stranke osiguravaju da takve mjere na isti proizvod ne primjenjuju istovremeno regionalna tijela s jedne strane i nacionalna tijela s druge.

5. Stranka uvoznica prije pokretanja istrage obavješćuje stranku izvoznicu o primitku pritužbe potkrijepljene potrebnim dokumentima.
6. Ovaj članak primjenjuje se na sve istrage pokrenute nakon stupanja na snagu ovog Sporazuma.
7. Pravila WTO-a o rješavanju sporova primjenjuju se na sve sporove koji se odnose na antidampinške ili kompenzacijske mjere.

ČLANAK 49.

Multilateralne zaštitne mjere

1. Podložno ovom članku, ničim u ovom Sporazumu ne sprečavaju se država partner/države partneri iz EAC-a i EU da donesu mjere u skladu s člankom XIX. GATT-a iz 1994., Sporazumom WTO-a o zaštitnim mjerama i člankom 5. Sporazuma WTO-a o poljoprivredi. Za potrebe ovog članka podrijetlo se određuje u skladu s nepovlaštenim pravilima stranaka o podrijetlu.
2. Neovisno o stavku 1. ovog članka, s obzirom na opće razvojne ciljeve ovog Sporazuma i mali opseg gospodarstava države partnera/država partnera iz EAC-a, EU izuzima uvoz iz bilo koje države partnera/država partnera iz EAC-a od primjene bilo kakve mjere poduzete na temelju članka XIX. GATT-a iz 1994., Sporazuma WTO-a o zaštitnim mjerama i članka 5. Sporazuma WTO-a o poljoprivredi.

3. Stavak 2. primjenjuju se tijekom razdoblja od pet (5) godina od dana stupanja na snagu ovog Sporazuma. Najkasnije sto dvadeset (120) dana prije kraja tog razdoblja Vijeće SGP-a preispituje funkcioniranje stavka 2. s obzirom na razvojne potrebe države partnera/država partnera iz EAC-a kako bi se utvrdilo je li potrebno dodatno produžiti njihovu primjenu.
4. Na stavak 1. primjenjuje se Dogovor WTO-a o pravilima i postupcima za rješavanje sporova.

ČLANAK 50.

Bilateralne zaštitne mjere

1. Nakon što preispita alternativna rješenja, stranka može primijeniti zaštitne mjere ograničenog trajanja koje odstupaju od članka 10. i 11., pod uvjetima i u skladu s postupcima utvrđenima u ovom članku.
2. Zaštitne mjere navedene u stavku 1. mogu se poduzeti ako se proizvod s podrijetlom iz jedne stranke uvozi na područje druge stranke u toliko povećanim količinama i uz takve uvjete da uzrokuje ili može uzrokovati:
  - (a) ozbiljnu štetu domaćoj proizvodnji sličnih ili izravno konkurentnih proizvoda na području stranke uvoznice;

- (b) poremećaje u određenom sektoru gospodarstva, posebno ako ti poremećaji uzrokuju veće socijalne probleme ili teškoće koje bi mogle dovesti do ozbiljnog pogoršanja gospodarskog stanja stranke uvoznice; ili
- (c) poremećaje na tržištima istovjetnih ili izravno konkurentnih poljoprivrednih proizvoda¹ ili u mehanizmima kojima se uređuju ta tržišta.

3. Zaštitne mjere iz ovog članka ne smiju premašivati ono što je nužno za otklanjanje ili sprečavanje ozbiljne štete ili poremećaja, kako je definirano u stavku 2. i stavku 5. točki (b). Zaštitne mjere stranke uvoznice mogu se sastojati samo od jedne ili više sljedećih mjera:

- (a) suspenzije daljnjeg snižavanja stope uvozne carine za predmetni proizvod, kako je predviđeno ovim Sporazumom;
- (b) povećanja carine za predmetni proizvod do razine koja ne premašuje carinu koja se primjenjuje na druge članice WTO-a; i
- (c) uvođenja carinskih kvota za predmetni proizvod.

4. Ne dovodeći u pitanje stavke od 1. do 3., ako se bilo koji proizvod podrijetlom iz države partnera/država partnera iz EAC-a uvozi u toliko povećanim količinama i uz takve uvjete da to uzrokuje ili bi moglo uzrokovati jednu od situacija iz stavka 2. u jednoj ili više najudaljenijih regija EU-a, EU može poduzeti mjere nadzora ili zaštitne mjere ograničene na predmetnu regiju ili regije u skladu s postupcima utvrđenima u stavcima od 6. do 9.

---

¹ Za potrebe ovog članka poljoprivredni proizvodi jesu proizvodi obuhvaćeni Prilogom I. Sporazumu WTO-a o poljoprivredi.

5. (a) Ne dovodeći u pitanje stavke od 1. do 3., ako se bilo koji proizvod podrijetlom iz EU-a uvozi u toliko povećanim količinama i uz takve uvjete da to uzrokuje ili bi moglo uzrokovati jednu od situacija iz stavka 2. u državi partneru/državama partnerima iz EAC-a, država partner/države partneri iz EAC-a mogu poduzeti mjere nadzora ili zaštitne mjere ograničene na vlastito državno područje u skladu s postupcima utvrđenima u staccima od 6. do 9.
- (b) Država partner/države partneri iz EAC-a mogu poduzeti zaštitne mjere u skladu s postupcima iz stavaka od 6. od 9. ako se proizvod podrijetlom iz EU-a zbog smanjenja carina uvozi na njihovo državno područje u toliko povećanim količinama i uz takve uvjete da to uzrokuje ili bi moglo uzrokovati teškoće novoj industriji koja proizvodi istovjetne ili izravno konkurentne proizvode. Takva odredba primjenjuje se samo tijekom razdoblja od deset (10) godina od datuma stupanja na snagu ovog sporazuma. Vijeće SGP-a može produljiti to razdoblje za najviše pet (5) godina.
6. (a) Zaštitne mjere iz ovog članka provode se samo onoliko dugo koliko je potrebno za sprečavanje ili otklanjanje ozbiljne štete ili poremećaja kako su utvrđeni u staccima 2., 4. i 5.
- (b) Zaštitne mjere iz ovog članka ne primjenjuju se tijekom razdoblja duljeg od dvije (2) godine. Ako su okolnosti koje opravdavaju uvođenje zaštitnih mjera i dalje prisutne, mjere se mogu produljiti za dodatno razdoblje od najviše dvije (2) godine. Ako država partner/države partneri iz EAC-a primjenjuju zaštitnu mjeru ili ako EU primjenjuje zaštitnu mjeru ograničenu na područje jedne ili više najudaljenijih regija, ta se mjera ipak može primjenjivati tijekom razdoblja od najviše četiri (4) godine i, ako okolnosti koje opravdavaju uvođenje zaštitnih mjera i dalje postoje, može se produljiti za dodatno razdoblje od četiri (4) godine.

- (c) Zaštitne mjere iz ovog članka koje premašuju trajanje od jedne (1) godine moraju sadržavati jasne elemente koji postupno vode prema njihovom ukidanju najkasnije do kraja utvrđenoga razdoblja.
- (d) Zaštitne mjere iz ovog članka ne primjenjuju se na uvoz proizvoda koji je prethodno bio predmet takve mjere u razdoblju od najmanje jedne (1) godine od isteka te mjere.

7. Na provedbu stavaka od 1. do 6. primjenjuju se sljedeće odredbe:

- (a) ako stranka smatra da postoji jedna od okolnosti navedenih u stavcima 2., 4. ili 5., ona odmah upućuje to pitanje na razmatranje Odboru viših dužnosnika;
- (b) Odbor viših dužnosnika može dati bilo koju preporuku koja je potrebna za otklanjanje nastalih okolnosti; ako Odbor viših dužnosnika ne iznese nikakvu preporuku radi otklanjanja tih okolnosti ili ako se u roku od trideset (30) dana od upućivanja pitanja Odboru viših dužnosnika ne pronađe drugo zadovoljavajuće rješenje, stranka uvoznica može donijeti odgovarajuće mjere za otklanjanje tih okolnosti u skladu s ovim člankom;
- (c) prije poduzimanja bilo koje mjere predviđene ovim člankom ili, u slučajevima na koje se primjenjuje stavak 8. ovog članka, što je prije moguće, država partner/države partneri iz EAC-a Odboru viših dužnosnika dostavljaju sve relevantne informacije koje su potrebne za temeljito razmatranje situacije radi pronalaženja rješenja koje je prihvatljivo predmetnim strankama;

- (d) pri odabiru zaštitnih mjera na temelju ovog članka prednost imaju mjere kojima se u najmanjoj mjeri ometa provedba ovog Sporazuma;
- (e) o svim zaštitnim mjerama poduzetima na temelju ovog članka odmah se pisanim putem obavješćuje Odbor viših dužnosnika te se o njima u okviru tog tijela provode periodična savjetovanja, posebno s ciljem utvrđivanja rasporeda za njihovo ukidanje čim okolnosti to dopuste.

8. Ako je zbog iznimnih okolnosti potrebno hitno djelovati, stranka uvoznica može privremeno poduzeti mjere predviđene u stavcima 3., 4. ili 5., a da nisu ispunjeni uvjeti iz stavka 7. Takve mjere mogu trajati najviše sto osamdeset (180) dana ako ih poduzima EU, odnosno dvjesto (200) dana ako ih poduzima država partner/države partneri iz EAC-a ili ako su mjere koje je poduzeo EU ograničene na područje jedne ili više njegovih najudaljenijih regija. Trajanje bilo koje takve privremene mjere računa se kao dio početnog razdoblja i eventualnog produljenja iz stavka 6. Pri poduzimanju takvih privremenih mjera u obzir se uzimaju interesi svih uključenih stranaka, uključujući njihov stupanj razvoja. Stranka uvoznica obavješćuje drugu stranku i odmah upućuje pitanje na razmatranje Odboru viših dužnosnika.

9. Ako stranka uvoznica na uvoz proizvoda primijeni upravni postupak kojemu je cilj brzo pružanje informacija o kretanju trgovinskih tokova koji bi mogli uzrokovati probleme iz ovog članka, ona o tome odmah obavješćuje Odbor viših dužnosnika.

10. Ne smije se pozivati na Sporazum o WTO-u kako bi se stranku spriječilo u donošenju zaštitnih mjera u skladu s ovim člankom.

DIO III.

RIBARSTVO

GLAVA I.

OPĆE ODREDBE

ČLANAK 51.

Područje primjene i načela

1. Suradnjom u području trgovine ribom i razvoja ribolova obuhvaćeni su morsko ribarstvo, ribarstvo u unutarnjim vodama i akvakultura.
2. Stranke prepoznaju da je ribolov ključni gospodarski resurs države partnera/država partnera iz EAC-a, da znatno pridonosi gospodarstvu države partnera/država partnera iz EAC-a i da ima velik potencijal za budući regionalni gospodarski razvoj i smanjenje siromaštva. Također je važan izvor hrane i stranih valuta.
3. Stranke osim toga prepoznaju da su ribolovni resursi od velikog interesa i za EU i državu partnera/države partnere iz EAC-a te su suglasne surađivati s ciljem održivog razvoja i upravljanja u sektoru ribarstva u uzajamnom interesu, uzimajući u obzir gospodarske, okolišne i društvene učinke.

4. Stranke su suglasne da je jačanje aktivnosti kojima se dodaje vrijednost u sektoru, uzimajući pritom u obzir njegovu dugoročnu održivost, odgovarajuća strategija za promicanje gospodarskog rasta sektora ribarstva i jačanje njegova doprinosa gospodarstvu države partnera/država partnera iz EAC-a.

ČLANAK 52.

Načela suradnje

1. Načela suradnje u području ribarstva uključuju:
  - (a) podupiranje razvoja i jačanje regionalne integracije;
  - (b) očuvanje pravne stečevine Sporazuma iz Cotonoua i sporazuma koji ga nasljeđuje;
  - (c) osiguravanje posebnog i različitog postupanja;
  - (d) uzimanje u obzir najboljih dostupnih znanstvenih informacija za ocjenjivanje resursa i upravljanje njima;
  - (e) osiguravanje funkcionalnog sustava praćenja okolišnih, gospodarskih i društvenih učinaka u državi partneru/državama partnerima iz EAC-a;

- (f) osiguravanje usklađenosti s postojećim nacionalnim zakonima i relevantnim međunarodnim instrumentima, uključujući Konvenciju Ujedinjenih naroda o pravu mora iz 1982., sastavljenu u Montego Bayu 10. prosinca 1982. (UNCLOS), regionalne i podregionalne sporazume;
- (g) osiguravanje očuvanja artizanalnog/samoopskrbnog ribolova i davanje prioriteta posebnim potrebama tog ribolova.
2. Tim bi se vodećim načelima trebalo doprinijeti održivom i odgovornom razvoju živih resursa u unutarnjim vodama, morskih resursa i akvakulture te optimizaciji koristi od tog sektora za sadašnje i buduće generacije s pomoću povećanog ulaganja, izgradnje kapaciteta i poboljšanog pristupa tržištu.
3. Stranke surađuju kako bi osigurale pružanje financijske i druge potpore radi povećanja konkurentnosti i proizvodnih kapaciteta tvornica, diversifikacije ribarske industrije te razvoja i poboljšanja lučkih objekata u državi partneru/državama partnerima iz EAC-a.
4. Detaljna područja suradnje navedena su u dijelu V. glave IV.

GLAVA II.

MORSKO RIBARSTVO

ČLANAK 53.

Područje primjene i ciljevi

1. Odredbe ove glave primjenjuju se na iskorištavanje i očuvanje morskih ribolovnih resursa i upravljanje njima radi optimizacije koristi od ribolova za državu partnera/države partnere iz EAC-a s pomoću ulaganja, jačanja kapaciteta i poboljšanja pristupa tržištu.
2. Ciljevi suradnje između stranaka u okviru ove glave jesu sljedeći:
  - (a) promicati održivi razvoj i upravljanje ribarstvom;
  - (b) jačati suradnju radi osiguravanja održivog iskorištavanja ribolovnih resursa i upravljanja njima kao snažnog temelja za regionalnu integraciju s obzirom na pogranične vrste i migratorne vrste koje dijele obalne države partneri iz EAC-a i s obzirom na činjenicu da nijedna država partner iz EAC-a samostalno nema kapaciteta za osiguranje održivosti resursa;
  - (c) osigurati pravedniju podjelu koristi koje proizlaze iz sektora ribarstva;
  - (d) osigurati djelotvorno praćenje, kontrolu i nadzor nužne za borbu protiv nezakonitog, neprijavljenog i nereguliranog (NNN) ribolova;

- (e) promicati djelotvorno iskorištavanje, očuvanje i upravljanje živim morskim resursima u isključivom gospodarskom pojasu i vodama nad kojima država partner/države partneri iz EAC-a imaju jurisdikciju na temelju međunarodnih instrumenata, uključujući UNCLOS, za društvenu i gospodarsku korist stranaka;
- (f) promicati i razvijati regionalnu i međunarodnu trgovinu na temelju najbolje prakse;
- (g) stvoriti poticajno okruženje, uključujući izgradnju infrastrukture i jačanje kapaciteta, kako bi država partner/države partneri iz EAC-a ispunile stroge tržišne zahtjeve za industrijsko i malo ribarstvo;
- (h) podržavati nacionalne i regionalne politike usmjerene na povećanje produktivnosti i konkurentnosti sektora ribarstva; i
- (i) graditi veze s drugim gospodarskim sektorima.

ČLANAK 54.

Upravljanje ribarstvom i pitanja očuvanja

1. Na utvrđivanje razine održivog ulova, ribolovni kapacitet i druge strategije upravljanja za izbjegavanje ili poništavanje neželjenih ishoda kao što su pretjerani kapacitet ili pretjerani ulov te na neželjene učinke na ekosustave i artizanalni ribolov primjenjuje se načelo opreza.

2. Svaka država partner iz EAC-a može poduzeti odgovarajuće mjere, uključujući sezonska ograničenja i ograničenja u pogledu opreme, kako bi zaštitila svoje teritorijalne vode te osigurala održivost artizanalnog i priobalnog ribolova.
3. Stranke potiču pristupanje svih uključenih država partnera iz EAC-a Komisiji za tunu u Indijskom oceanu (IOTC) i drugim relevantnim organizacijama za ribarstvo. Država partner/države partneri iz EAC-a koordiniraju s EU-om mjere za osiguranje upravljanja svim ribljim vrstama i njihova očuvanja, uključujući tunu i resurse slične tuni, te olakšavanje relevantnog znanstvenog istraživanja.
4. Ako nema dovoljno znanstvenih dokaza kako bi nadležno nacionalno tijelo za upravljanje moglo utvrditi granice i ciljne razine održivog ulova u isključivom gospodarskom pojasu države partnera iz EAC-a, stranke u dogovoru s nadležnim nacionalnim tijelom te u suradnji s IOTC-om i, ako je to relevantno, drugim regionalnim organizacijama za ribarstvo, podupiru takvu znanstvenu analizu.
5. Stranke su suglasne poduzeti odgovarajuće mjere ako povećani napori rezultiraju razinama ulova iznad ciljne održive razine koju je utvrdilo nadležno nacionalno tijelo.
6. Radi očuvanja i upravljanja pograničnim ribljim stokovima i vrlo migratornim ribljim stokovima EU i država partner/države partneri iz EAC-a osiguravaju usklađenost plovila koja plove pod njihovim zastavama s primjenjivim nacionalnim, regionalnim i podregionalnim mjerama za upravljanje ribarstvom i povezanim nacionalnim zakonima i drugim propisima.

ČLANAK 55.

Upravljanje plovilima i postupci nakon ulova

1. Primjenjuju se postupci upravljanja plovilima i postupci nakon ulova koji potječu iz IOTC-a i drugih relevantnih regionalnih organizacija za ribarstvo. Država partner/države partneri iz EAC-a i EU utvrđuju minimalne uvjete u pogledu praćenja, kontrole i nadzora ribarskih plovila Unije koja obavljaju ribolov u vodama države partnera/država partnera iz EAC-a koji bi trebali uključivati sljedeće:

- (a) uspostaviti će se sustav za praćenje plovila (VMS) za državu partnera/države partnere iz EAC-a, a ako država partner/države partneri iz EAC-a nemaju VMS, EU će im pomoći da uspostave kompatibilan VMS;
- (b) uz obvezni kompatibilni sustav VMS-a, država partner/države partneri iz EAC-a razvit će, zajedno s EU-om, druge mehanizme za učinkovito praćenje, kontrolu i nadzor, a EU će državi partneru/državama partnerima iz EAC-a pružiti potporu pri uspostavi takvog dogovorenog sustava i pomoći u njegovoj provedbi;
- (c) EU i država partner/države partneri iz EAC-a imaju pravo poslati promatrače i u nacionalne ili u međunarodne vode, uz precizno utvrđene postupke za upućivanje promatrača; promatrače plaćaju nacionalne vlade, ali sve troškove tijekom boravka na plovilu snosi vlasnik plovila; EU snosi troškove osposobljavanja promatrača;
- (d) izradit će se zajednički sustavi za izvješćivanje o ribarstvu koji će se upotrebljavati diljem regije uz utvrđene minimalne uvjete za izvješćivanje;

- (e) sva plovila koja iskrcavaju ili prekrcavaju ulov u državi partneru/državama partnerima iz EAC-a to moraju činiti u lukama ili područjima oko luke. Nije dopušten prekrcaj na moru, osim u posebnim situacijama koje je predvidjela relevantna regionalna organizacija za upravljanje ribarstvom (RFMO); stranke surađuju na razvoju i modernizaciji infrastrukture za iskrcaj ili prekrcaj u lukama države partnera/država partnera iz EAC-a, što uključuje kapacitete za razvoj proizvoda ribarstva;
- (f) obvezno je izvješćivanje o odbačenom ulovu; prednost bi trebalo dati izbjegavanju odbacivanja ulova uporabom selektivnih načina ribolova u skladu s načelima IOTC-a i relevantnih regionalnih organizacija za ribarstvo; u mjeri u kojoj je to moguće, usputni ulov donosi se na obalu.

2. Stranke su suglasne surađivati na razvoju i provedbi nacionalnih/regionalnih programa osposobljavanja državljana države partnera/država partnera iz EAC-a radi olakšavanja njihova učinkovitog sudjelovanja u ribarskoj industriji. Ako je EU sklopio bilateralni sporazum o ribarstvu, potiče zapošljavanje državljana države partnera/država partnera iz EAC-a. Na prava pomoraca na plovilima EU-a primjenjuje se Deklaracija o temeljnim načelima i pravima na radu Međunarodne organizacije rada (ILO).

3. Stranke poduzimaju koordinirane napore u cilju poboljšanja sredstava za sprečavanje, suzbijanje i zaustavljanje ribolova NNN i u tu svrhu poduzimaju odgovarajuće mjere. Ribarska plovila uključena u ribolov NNN trebalo bi zaplijeniti, a nadležna tijela trebala bi kazneno goniti njihove vlasnike. Ne bi im trebalo dopustiti ponovni ribolov u vodama dotične države partnera/država partnera iz EAC-a, osim ako je pribavljeno prethodno odobrenje države zastave i te države partnera/država partnera iz EAC-a te, prema potrebi, dotičnog RFMO-a.

GLAVA III.

RAZVOJ RIBARSTVA U UNUTARNJIM VODAMA I AKVAKULTURE

ČLANAK 56.

Područje primjene i ciljevi

1. Odredbe ove glave primjenjuju se na razvoj ribarstva u unutarnjim vodama, priobalnog ribolova i akvakulture u državi partneru/državama partnerima iz EAC-a u pogledu jačanja kapaciteta, prijenosa tehnologije, normi za sanitarne i fitosanitarne mjere, ulaganja i financiranja ulaganja, zaštite okoliša te pravnih i regulatornih okvira.
2. Ciljevi suradnje u području razvoja ribarstva u unutarnjim vodama i akvakulture uključuju promicanje održivog iskorištavanja resursa unutarnjih voda i jačanje proizvodnje u akvakulturi, uklanjanje ograničenja na strani ponude, poboljšanje kvalitete ribe i proizvoda ribarstva radi pridržavanja međunarodnih sanitarnih i fitosanitarnih mjera, poboljšanje pristupa tržištu EU-a, uklanjanje prepreka trgovini unutar regija, privlačenje kapitala i ulaganja u sektor, jačanje kapaciteta i poboljšanje pristupa financijskoj potpori za privatne ulagatelje u razvoj ribarstva u unutarnjim vodama i akvakulture.

DIO IV.

POLJOPRIVREDA

ČLANAK 57.

Područje primjene i definicije

1. Odredbe ovog dijela primjenjuju se na ratarstvo i stočarstvo, uključujući korisne insekte.
2. Za potrebe ovog dijela i glave II. dijela V. primjenjuju se sljedeće definicije:
  - (a) „poljoprivreda” uključuje ratarstvo, stočarstvo i korisne insekte;
  - (b) „poljoprivredni proizvodi” znači oni proizvodi koji su obuhvaćeni Prilogom I. Sporazumu WTO-a o poljoprivredi;
  - (c) „financiranje u poljoprivredi” znači pružanje financijskih sredstava za podupiranje aktivnosti povezanih s poljoprivredom duž cijelog vrijednosnog lanca, kao što su opskrba proizvodnim sredstvima, poljoprivredne usluge, proizvodnja, skladištenje, distribucija, obrada proizvoda i stavljanje proizvoda na tržište;
  - (d) „poljoprivredna proizvodna sredstva” znači sve tvari ili materijali, oprema i alati koji se upotrebljavaju u proizvodnji poljoprivrednih proizvoda i rukovanju njima;

- (e) „održiva poljoprivredna tehnologija” znači tehnologija osmišljena uz posebno uzimanje u obzir njezinih učinaka na okoliš te društvenih i gospodarskih učinaka;
- (f) „sigurnost opskrbe hranom i prehrane” znači da svi ljudi u svakom trenutku imaju, u fizičkom i ekonomskom smislu, pristup zdravstveno sigurnoj i količinski dostatnoj hrani odgovarajuće prehrambene vrijednosti koja zadovoljava njihove potrebe za produktivnim i zdravim životom;
- (g) „sigurnost sredstava za život” znači odgovarajući i održivi pristup prihodima i resursima za zadovoljavanje osnovnih potreba na pravedan način (uključujući odgovarajući pristup hrani, pitkoj vodi, zdravstvenim ustanovama, prilikama za obrazovanje, smještaju i vremenu za sudjelovanje u zajednici i društvenu integraciju);
- (h) „prirodna katastrofa” znači posljedica prirodnih nepogoda, kao što su suše, potresi, klizanja zemljišta, erupcije vulkana, poplave, štetni organizmi i bolesti;
- (i) „mali poljoprivrednici” znači proizvođači s ograničenim resursima koji su vlasnici malog poljoprivrednog gospodarstva od manje od dva (2) hektara, čije je poslovanje premalo za privlačenje usluga potrebnih za znatno povećanje produktivnosti i iskorištavanje prilika na tržištu;
- (j) „održivi razvoj” u kontekstu ovog dijela uključuje upravljanje bazom prirodnih resursa za gospodarski i društveni razvoj i njihovu zaštitu na način kojim se nastoje zadovoljiti ljudske potrebe u sadašnjim i budućim generacijama.

ČLANAK 58.

Ciljevi

1. Stranke su suglasne da je temeljni cilj ovog dijela održivi poljoprivredni razvoj koji uključuje, ali nije ograničen, na sigurnost hrane i sredstava za život, ruralni razvoj i smanjenje siromaštva u državi partneru/državama partnerima iz EAC-a.
2. Ciljevi ovog dijela jesu sljedeći:
  - (a) poticati suradnju između stranaka radi stvaranja bogatstva i poboljšanja kvalitete života poljoprivrednika povećanjem proizvodnje, produktivnosti i tržišnih udjela;
  - (b) povećati sigurnost opskrbe hranom i prehrane u državi partneru/državama partnerima iz EAC-a promicanjem dodavanja vrijednosti, povećanjem proizvodnje, kvalitete, sigurnosti, integracije tržišta, trgovine, dostupnosti i pristupačnosti;
  - (c) doprinijeti omogućivanju plaćenog zaposlenja u cijelom vrijednosnom lancu moderniziranog poljoprivrednog sektora;
  - (d) razvijati moderne i konkurentne industrije koje se zasnivaju na poljoprivredi;
  - (e) promicati održivu uporabu i upravljanje prirodnim i kulturnim resursima razvijanjem ekoloških i održivih tehnologija kojima se pridonosi povećanju poljoprivredne produktivnosti;

- (f) doprinijeti konkurentnosti promicanjem dodavanja vrijednosti duž cijelih lanaca opskrbe kako bi se ostvario pristup tržištu;
- (g) povećati prihode proizvođača poticanjem stavljanja poljoprivrednih proizvoda s dodanom vrijednošću na tržište;
- (h) olakšati prilagodbu poljoprivrednog sektora i ruralnog gospodarstva kako bi se mogli nositi s globalnim gospodarskim promjenama;
- (i) mobilizirati i povećati gospodarsku uspješnost malih poljoprivrednika jačanjem kapaciteta organizacija poljoprivrednika;
- (j) poboljšati trgovinu i pristup tržištu poljoprivrednih proizvoda radi povećanja prihoda od stranih valuta;
- (k) poboljšati infrastrukturu u državi partneru/državama partnerima iz EAC-a za jačanje proizvodnje, produktivnosti, stavljanja na tržište i distribucije poljoprivrednih proizvodnih sredstava i proizvoda, s posebnim naglaskom na skladištenju, sortiranju, rukovanju, pakiranju i prijevozu.

ČLANAK 59.

Opća načela

1. Stranke prepoznaju važnost poljoprivrede u gospodarstvu države partnera/država partnera iz EAC-a kao glavnog izvora sredstava za život za većinu stanovnika države partnera/država partnera iz EAC-a, kao glavnog čimbenika za osiguranje sigurnosti opskrbe hranom i prehrane, kao potencijalnog sektora visokog rasta i dodane vrijednosti te kao izvora prihoda od izvoza.
2. S obzirom na višefunkcijsku ulogu poljoprivrede u gospodarstvu države partnera/država partnera iz EAC-a stranke su suglasne upotrijebiti sveobuhvatni pristup poljoprivredi kao temelj za održivi razvoj.
3. Stranke su suglasne surađivati na promicanju održivog rasta sektora poljoprivrede uzimajući u obzir njegove raznovrsne karakteristike te raznolikost gospodarskih, društvenih i okolišnih značajki te razvojnih strategija države partnera/država partnera iz EAC-a.
4. Stranke prepoznaju da će dublja integracija sektora poljoprivrede u državi partneru/državama partnerima iz EAC-a doprinijeti širenju međuregionalnih tržišta te povećati prilike za ulaganja i razvoj privatnog sektora.
5. Stranke prepoznaju važnost podupiranja poljoprivredne proizvodnje, promicanja dodane vrijednosti, inicijativa za razvoj trgovine poljoprivrednim proizvodima i tržišta s pomoću odgovarajućih instrumenata te pružanja odgovarajućeg regulatornog okvira kojim se odgovara na promjenjive uvjete na tržištu. U tom pogledu stranke su odlučne surađivati kako bi privukle potrebna ulaganja u državu partnera/države partnere iz EAC-a.

6. Stranke su suglasne da se prioriteti u području poljoprivrede iz ovog dijela moraju jasno povezati s regionalnim sveobuhvatnim okvirom politike za sigurnost opskrbe hranom i prehrane i smanjenje siromaštva u cilju osiguranja usklađenosti i smjernica za program regionalnog razvoja.

ČLANAK 60.

Sveobuhvatni dijalog

1. Stranke uspostavljaju sveobuhvatni dijalog između države partnera/država partnera iz EAC-a i EU-a u području poljoprivrede i politike ruralnog razvoja (dalje u tekstu „poljoprivredni dijalog”) o svim pitanjima obuhvaćenima ovim dijelom. Poljoprivrednim dijalogom prati se napredak u provedbi ovog dijela i osigurava forum za razmjenu i suradnju u području nacionalnih poljoprivrednih politika stranaka i, posebno, uloge poljoprivrede u državi partneru/državama partnerima iz EAC-a u pogledu povećanja prihoda poljoprivrednih gospodarstava, sigurnosti opskrbe hranom, održive uporabe resursa, ruralnog razvoja i gospodarskog rasta.
2. Poljoprivredni dijalog odvija se u okviru Odbora viših dužnosnika.
3. Stranke na temelju uzajamnog dogovora uspostavljaju radne postupke i načine provedbe poljoprivrednog dijaloga.

ČLANAK 61.

Regionalna integracija

Stranke prepoznaju da će se integracijom poljoprivrednog sektora diljem država partnera iz EAC-a s pomoću postupnog uklanjanja prepreka, pružanja odgovarajućeg regulatornog i institucionalnog okvira te usklađivanja i konvergencije politika, doprinijeti produbljivanju regionalnih integracijskih procesa i širenju regionalnih tržišta, čime će se povećati prostor za ulaganja i razvoj privatnog sektora.

ČLANAK 62.

Poticajne politike

Stranke prepoznaju važnost donošenja i provedbe politika i institucionalnih reformi za omogućavanje i olakšavanje postizanja ciljeva iz ovog dijela.

ČLANAK 63.

Održivi razvoj poljoprivrede

Stranke surađuju radi postizanja održivog razvoja poljoprivrede s posebnim naglaskom na podupiranje ranjivog ruralnog stanovništva u državi partneru/državama partnerima iz EAC-a s obzirom na promjene u svjetskoj proizvodnji i trgovinskim tokovima te ukusu i preferencijama potrošača.

ČLANAK 64.

Sigurnost opskrbe hranom i prehrane

1. Stranke su suglasne da se odredbama ovog Sporazuma državi partneru/državama partnerima iz EAC-a omogućuje provedba djelotvornih mjera kako bi se postigli sigurnost opskrbe hranom i prehrane i održivi gospodarski razvoj te razvila tržišta poljoprivrednih proizvoda u regiji radi osiguranja sigurnosti opskrbe hranom i prehrane.
2. Stranke osiguravaju da su mjere poduzete u okviru ovog dijela usmjerene na jačanje sigurnosti opskrbe hranom i prehrane te izbjegavaju donošenje mjera kojima bi se moglo ugroziti postizanje sigurnosti opskrbe hranom i prehrane na razini kućanstava te na nacionalnoj i regionalnoj razini.

ČLANAK 65.

Upravljanje vrijednosnim lancem

Stranke su suglasne s izradom regionalne strategije s ciljem jačanja kapaciteta za opskrbu u poljoprivredi, kojom će se utvrditi podsektori u poljoprivredi koji imaju visoku vrijednost i za koje regija ima konkurentnu prednost, te ostvarivanja koristi od ulaganja kojima se može olakšati prelazak s komparativnih na konkurentne prednosti.

ČLANAK 66.

Sustavi za rano upozoravanje

Stranke prepoznaju potrebu za uspostavom, poboljšanjem i jačanjem informacijskih sustava za sigurnost opskrbe hranom, uključujući nacionalne sustave za rano upozoravanje, kao i sustavâ za procjenu ranjivosti i za praćenje, te za provedbom mjera za jačanje kapaciteta, i to u kombinaciji s postojećim međunarodnim i regionalnim mehanizmima i putem njih.

ČLANAK 67.

Tehnologija

Stranke prepoznaju važnost modernih i održivih tehnologija u poljoprivredi i suglasne su razvijati i promicati uporabu modernih poljoprivrednih tehnologija koje uključuju:

- (a) tehnologije za održivo navodnjavanje i fertigaciju;
- (b) uzgoj tkiva i mikropropagaciju;
- (c) poboljšano sjeme;
- (d) umjetnu oplodnju;
- (e) integriranu zaštitu bilja,

- (f) pakiranje proizvoda;
- (g) postupanje nakon berbe;
- (h) akreditirane laboratorije;
- (i) biotehnologiju;
- (j) procjenu rizika i upravljanje rizikom.

ČLANAK 68.

Domaće mjere politike

1. Stranke osiguravaju transparentnost u području potpora u poljoprivredi povezanih s trgovinom poljoprivrednim proizvodima. U tu svrhu EU u okviru poljoprivrednog dijaloga povremeno izvješćuje državu partnera/države partnere iz EAC-a o pravnoj osnovi, obliku i iznosu takve potpore. Smatra se da su te informacije dostavljene ako su ih stranke stavile na raspolaganje ili su u njihovo ime stavljene na raspolaganje na javno dostupnim internetskim stranicama.

2. EU ne odobrava izvozne subvencije ni za koji poljoprivredni proizvod koji se izvozi u državu partnera/države partnere iz EAC-a od datuma stupanja na snagu ovog Sporazuma. Tu zabranu Vijeće SGP-a preispituje nakon četrdeset i osam (48) mjeseci.

3. Nadalje, Odbor viših dužnosnika razmatra pitanja koja se mogu pojaviti u vezi s pristupom poljoprivrednih proizvoda stranaka tržištu druge stranke. Odbor može davati preporuke Vijeću SGP-a u skladu s člankom 107.

ČLANAK 69.

Proizvodnja i stavljanje na tržište poljoprivrednih proizvoda

1. Stranke prepoznaju izazove s kojima se suočavaju država partner/države partneri iz EAC-a zato što za prihode u stranoj valuti ovise o izvozu primarnih poljoprivrednih proizvoda koji su podložni velikoj promjenjivosti cijena i pogoršanju trgovinskih uvjeta.
2. Stranke su stoga suglasne:
  - (a) jačati javno-privatna partnerstva u ulaganjima za proizvodnju, preradu i stavljanje na tržište poljoprivrednih proizvoda;
  - (b) surađivati na izgradnji kapaciteta za pristup specijaliziranim tržištima i olakšavanje usklađenosti sa standardima za robu radi ispunjavanja zahtjeva takvih tržišta;
  - (c) podupirati diversifikaciju poljoprivredne proizvodnje i proizvoda za izvoz u državi partneru/državama partnerima iz EAC-a;
  - (d) povećati prihode proizvođača poticanjem stavljanja poljoprivrednih proizvoda s dodanom vrijednošću na tržište.

ČLANAK 70.

Praćenje

Stranke su suglasne da Vijeće SGP-a preispituje i prati provedbu njihovih obveza u okviru ovog Sporazuma. Vijeće SGP-a osigurava djelotvoran nadzor usklađenosti s obvezama osiguravanjem transparentnosti i strankama daje mogućnost za ocjenjivanje doprinosa tih obveza njihovu dugoročnom cilju uspostave pravednog i tržišno orijentiranog sustava trgovine poljoprivrednim proizvodima.

ČLANAK 71.

Zemlje neto uvoznice hrane

1. Stranke prepoznaju važnost suočavanja se zabrinutošću države partnera/država partnera iz EAC-a koje su neto uvoznice hrane. Stoga je cilj ovog članka državama koje su neto uvoznice hrane pomoći u izradi programa za osiguranje sigurnosti opskrbe hranom.
2. Stranke su suglasne:
  - (a) raditi na uklanjanju ograničenja u proizvodnji, skladištenju i distribuciji hrane u državi partneru/državama partnerima iz EAC-a;

(b) osigurati pomoć u hrani iz države partnera/država partnera iz EAC-a i drugih afričkih regionalnih gospodarskih zajednica;

(c) poboljšati koordinaciju pomoći u hrani.

3. Stranke su suglasne održavati odgovarajuću razinu pomoći u hrani uzimajući u obzir interese primatelja pomoći u hrani te osigurati da se mjerama navedenima u stavku 2. nenamjerno ne ugrožava pružanje pomoći u hrani u hitnim situacijama.

4. Stranke osiguravaju da se pomoć u hrani pruža potpuno u skladu s mjerama kojima se nastoji spriječiti preusmjeravanje trgovine, što uključuje:

(a) osiguravanje da se sve transakcije pomoći u hrani temelje na potrebama i da se u potpunosti pružaju bez naknade; i

(b) izbjegavanje izravnog ili neizravnog povezivanja pomoći u hrani s komercijalnim izvozom poljoprivrednih proizvoda ili druge robe i usluga.

ČLANAK 72.

Važnost određenih sektora

1. Stranke prepoznaju sljedeće:
  - (a) pružanje odgovarajućeg pristupa hrani, čistoj i sigurnoj pitkoj vodi, zdravstvenim ustanovama, prilikama za obrazovanje, smještaju, sudjelovanju u zajednici i socijalnoj integraciji važno je za sigurnost sredstava za život ruralnog stanovništva;
  - (b) razvoj poljoprivredne infrastrukture, uključujući proizvodnju, preradu, stavljanje na tržište i distribuciju, ima ključnu ulogu u socioekonomskom ruralnom razvoju i regionalnoj integraciji države partnera/država partnera iz EAC-a;
  - (c) usluge tehničke potpore kao što su istraživanje u poljoprivredi, informiranje i osposobljavanje za savjetodavne službe važne su za povećanje produktivnosti u poljoprivredi;
  - (d) olakšavanje financiranja u poljoprivredi važna je mjera za preoblikovanje poljoprivrednog sektora u državi partneru/državama partnerima iz EAC-a; financiranje je potrebno za razvoj poljoprivredne tehnologije, poljoprivredne kredite i osiguranje, razvoj infrastrukture i tržišta te osposobljavanje poljoprivrednika; i
  - (e) održivi ruralni razvoj važan je za poboljšanje životnog standarda ruralnog stanovništva države partnera/država partnera iz EAC-a.

2. Stranke su suglasne surađivati u područjima sigurnosti sredstava za život, poljoprivredne infrastrukture, usluga tehničke potpore, usluga financiranja u poljoprivredi i ruralnog razvoja kako je predviđeno u dijelu V. glavi II.

ČLANAK 73.

Razmjena informacija i savjetovanje

1. Stranke su suglasne razmjenjivati iskustva i informacije o najboljoj praksi i savjetovati se o svim pitanjima u nastojanju da ostvare ciljeve iz ovog dijela.
2. Stranke su suglasne:
  - (a) razmjenjivati informacije o poljoprivrednoj proizvodnji, potrošnji i trgovini te o promjenama na svojim tržištima poljoprivrednih proizvoda;
  - (b) razmjenjivati informacije o prilikama za ulaganja i poticajima koji su dostupni u poljoprivrednom sektoru, uključujući aktivnosti malog opsega;
  - (c) razmjenjivati informacije o poljoprivrednim politikama, zakonima i drugim propisima;
  - (d) raspravljati o promjenama politike i institucionalnim promjenama koje su potrebne za potporu preoblikovanju poljoprivrednog sektora te za izradu i provedbu regionalnih politika u području poljoprivrede i ruralnog razvoja u okviru stvaranja regionalnih integracija;

- (e) razmjenjivati informacije o novim i primjerenim tehnologijama te o politikama i mjerama povezanim s kvalitetom poljoprivrednih proizvoda.

ČLANAK 74.

Oznake zemljopisnog podrijetla

1. Stranke prepoznaju važnost oznaka zemljopisnog podrijetla za održivu poljoprivredu i ruralni razvoj.
2. Stranke su suglasne surađivati na utvrđivanju, priznavanju i registraciji proizvoda koji bi se mogli zaštititi oznakom zemljopisnog podrijetla i drugim mjerama kojima se želi postići zaštita takvih proizvoda.

DIO V.

GOSPODARSKA I RAZVOJNA SURADNJA

ČLANAK 75.

Opće odredbe

1. U skladu s člancima 34. i 35. Sporazuma iz Cotonoua i odgovarajućim odredbama sporazuma koji ga nasljeđuje, stranke ponovno potvrđuju da je razvojna suradnja ključni element njihova partnerstva i važan čimbenik za postizanje ciljeva iz ovog Sporazuma. Stranke su suglasne da odredbe Priloga VI. ovom Sporazumu imaju prednost pred odredbama ovog dijela.
2. Stranke su suglasne rješavati razvojne potrebe države partnera/država partnera iz EAC-a povećanjem proizvodnih i opskrbnih kapaciteta, poticanjem strukturne transformacije i konkurentnosti njihovih gospodarstava, jačanjem njihove gospodarske diversifikacije te povećanjem dodane vrijednosti radi promicanja održivog razvoja i podupiranja regionalnih integracija.

3. Stranke se obvezuju surađivati radi olakšavanja provedbe ovog Sporazuma te podupiranja regionalne integracije i razvojnih strategija. Stranke su suglasne da će se suradnja temeljiti na ovom dijelu te na Programu razvoja uz SGP, oba podložno odredbama Priloga VI., koje imaju prednost, te na regionalnim i nacionalnim razvojnim strategijama države partnera/država partnera iz EAC-a. Program razvoja uz SGP i odgovarajuće osnovne referentne vrijednosti, pokazatelji i ciljevi u kojima se odražavaju potrebe koje su država partner/države partneri iz EAC-a utvrdile u trenutku potpisivanja SGP-a EU-EAC priloženi su ovom Sporazumu kao Prilog III.(a) odnosno Prilog III.(b). Revidiraju se svakih pet (5) godina. Suradnja se ostvaruje u obliku financijske i nefinancijske potpore državi partneru/državama partnerima iz EAC-a.

4. Financiranje koje se odnosi na razvojnu suradnju između države partnera/država partnera iz EAC-a i EU-a s ciljem provedbe ovog Sporazuma provodi se u okviru pravila i relevantnih postupaka predviđenih Sporazumom iz Cotonoua i sporazumom koji ga nasljeđuje te u okviru odgovarajućih naknadnih instrumenata koji se financiraju iz općeg proračuna EU-a. U tom kontekstu, uzimajući u obzir nove izazove koji proizlaze iz pojačane regionalne integracije i tržišnog natjecanja na globalnim tržištima, stranke su suglasne da je jedan od prioriteta potpora provedbi ovog Sporazuma. Stranke su suglasne da se financijski instrumenti predviđeni u Sporazumu iz Cotonoua i sporazumu koji ga nasljeđuje mobiliziraju kako bi se u najvećoj mogućoj mjeri ostvarile očekivane koristi ovog Sporazuma.

5. Za potrebe provedbe ovog Sporazuma stranke se zajednički i pojedinačno obvezuju mobilizirati resurse uz pomoć smjernica predviđenih u posebnim odredbama glave X., koje podliježu odredbama Priloga VI. ovom Sporazumu, koje imaju prednost.

6. U skladu s Pariškom deklaracijom OECD-a o učinkovitosti pomoći koja je donesena 2. ožujka 2005., stranke su suglasne upotrebljavati i podupirati, prema potrebi, mehanizme, sredstva ili instrumente provedbe u nacionalnom i/ili regionalnom vlasništvu za usmjeravanje i koordiniranje resursa za provedbu ovog Sporazuma.

ČLANAK 76.

Ciljevi

Gospodarska i razvojna suradnja usmjerena je na sljedeće:

- (a) jačanje konkurentnosti gospodarstva države partnera/država partnera iz EAC-a;
- (b) izgradnju opskrbnih kapaciteta i omogućivanje nesmetane provedbe ovog Sporazuma;
- (c) preoblikovanje strukture gospodarstva države partnera/država partnera iz EAC-a uspostavom snažne, konkurentne i diversificirane gospodarske osnove koja se postiže poboljšanjem proizvodnje, distribucije, prijevoza i stavljanja na tržište;
- (d) razvoj kapaciteta za trgovinu i za privlačenje ulaganja;
- (e) jačanje trgovine, ulagačkih politika i propisa; i
- (f) produbljivanje regionalnih integracija.

ČLANAK 77.

Područja suradnje

Gospodarska i razvojna suradnja obuhvaća sljedeća područja, podložno odredbama Priloga VI., koje imaju prednost:

- (a) infrastrukturu;
- (b) poljoprivredu i stočarstvo;
- (c) razvoj privatnog sektora;
- (d) ribarstvo;
- (e) vodu i okoliš;
- (f) pitanja pristupa tržištu, uključujući:
  - i. sanitarne i fitosanitarne mjere;
  - ii. tehničke prepreke u trgovini; i
  - iii. carinski režim i olakšavanje trgovine u državi partneru/državama partnerima iz EAC-a;
- (g) mjere prilagodbe iz SGP-a iz glave IX.; i
- (h) mobilizaciju resursa.

GLAVA I.

INFRASTRUKTURA

ČLANAK 78.

Područje primjene i ciljevi

1. Suradnja u području razvoja fizičke infrastrukture uključuje posebno promet, energetiku te informacijsku i komunikacijsku tehnologiju.
2. Ciljevi u tom području jesu sljedeći:
  - (a) jačanje konkurentnosti države partnera/država partnera iz EAC-a;
  - (b) uklanjanje ograničenja na strani ponude na institucionalnoj, nacionalnoj i regionalnoj razini; i
  - (c) jačanje razvoja javno-privatnih partnerstava.

ČLANAK 79.

Promet

1. Suradnja u tom području uključuje cestovni, željeznički, zračni i vodni promet.

2. Ciljevi u tom području jesu sljedeći:

- (a) poboljšanje nacionalne i regionalne povezanosti radi produbljivanja regionalne gospodarske integracije;
- (b) razvoj, restrukturiranje, obnova, nadogradnja i modernizacija trajnih i učinkovitih prometnih sustava države partnera/država partnera iz EAC-a;
- (c) poboljšanje kretanja osoba i protoka robe; i
- (d) pružanje boljeg pristupa tržištima poboljšanim cestovnim, zračnim, pomorskim i željezničkim prijevozom te prijevozom unutarnjim plovnim putovima.

3. Podložno članku 75., stranke su suglasne surađivati u sljedećim područjima:

- (a) upravljanje prometnim sustavima;
- (b) poboljšanje, razvoj i modernizacija infrastrukture na svim razinama, uključujući razvoj intermodalnih infrastrukturnih mreža;
- (c) jačanje institucionalnih, tehničkih i administrativnih kapaciteta države partnera/država partnera iz EAC-a u području normi, osiguranja kvalitete, mjeriteljstva i usluga ocjenjivanja sukladnosti;
- (d) razvoj i prijenos tehnologije, inovacije, razmjena informacija i umrežavanje te stavljanje na tržište;

- (e) poticanje partnerstava, povezivanja i zajedničkih pothvata među gospodarskim subjektima;
- (f) poboljšanje sigurnosti i pouzdanosti sektora prometa, uključujući vremensku prognozu, upravljanje opasnom robom i reakcije u hitnim situacijama;
- (g) razvoj regionalnih prometnih politika i regulatornih okvira.

ČLANAK 80.

Energetika

1. Suradnja u sektoru energetike uključuje sudjelovanje javnog i privatnog sektora u proizvodnji, prijenosu i distribuciji energije te prekograničnoj trgovini energijom.
2. Ciljevi u tom području jesu sljedeći:
  - (a) razvoj, povećanje i proširenje kapaciteta regije za proizvodnju energije;
  - (b) povećanje broja alternativnih izvora energije;
  - (c) razvoj, povećanje i proširenje mreža;
  - (d) razvoj, povećanje i proširenje distribucije i prijenosa;

- (e) poboljšanje pristupa države partnera/država partnera iz EAC-a modernim, učinkovitim, pouzdanim, raznolikim, održivim i obnovljivim izvorima čiste energije po konkurentnim cijenama;
- (f) povećanje kapaciteta za proizvodnju i distribuciju energije i upravljanje njome na nacionalnoj i regionalnoj razini;
- (g) promicanje međusobne povezanosti energetske mreže unutar i izvan države partnera/država partnera iz EAC-a radi postizanja maksimalne iskorisćenosti energije; i
- (h) potpora stvaranju okruženja poticajnog za privlačenje ulaganja u tom sektoru.

3. Podložno članku 75., stranke su suglasne surađivati u sljedećim područjima:

- (a) proizvodni, prijenosni i distribucijski kapacitet postojećih izvora energije, posebno hidroenergije, nafte i biomase;
- (b) diversifikacija energetske mješavine kako bi uključivala druge moguće izvore energije koji su društveno i okolišno prihvatljivi i kojima se smanjuje ovisnost o nafti;
- (c) razvoj energetske infrastrukture, uključujući u ruralnim područjima;
- (d) osmišljavanje odgovarajućih regulatornih reformi i reformi politike u području energetike, uključujući komercijalizaciju i privatizaciju;
- (e) regionalna i međuregionalna povezanost i suradnja u području proizvodnje i distribucije energije;

- (f) jačanje kapaciteta u području ljudskih resursa, poboljšanje upravljanja, standarda usluga i institucionalnih struktura;
- (g) razvoj i prijenos tehnologije, istraživanje i razvoj, inovacije, razmjena informacija, razvoj baza podataka i mreža;
- (h) partnerstva, povezivanje i zajednički pothvati.

ČLANAK 81.

Informacijska i komunikacijska tehnologija

1. Suradnja u sektoru informacijske i komunikacijske tehnologije (IKT) uključuje razvoj IKT-a, konkurentnosti i inovacija te neometan prijelaz na informacijsko društvo.
2. Ciljevi u tom području jesu sljedeći:
  - (a) razvoj sektora IKT-a; i
  - (b) jačanje doprinosa IKT-a olakšavanju trgovine s pomoću e-usluga, e-trgovine, e-uprave, e-zdravlja, sigurnih transakcija i drugih socioekonomskih sektora.

3. Podložno članku 75., stranke su suglasne surađivati u sljedećim područjima:

- (a) povezivanje putem IKT-a i troškovna učinkovitost na nacionalnoj, regionalnoj i globalnoj razini;
- (b) širenje novog IKT-a;
- (c) razvoj pravnih i regulatornih okvira o IKT-u;
- (d) razvoj, prijenos i primjena tehnologije, istraživanje i razvoj, inovacije, razmjena informacija i umrežavanje te stavljanje na tržište;
- (e) jačanje kapaciteta u području ljudskih resursa, poboljšanje standarda usluga i institucionalnih struktura;
- (f) partnerstva, povezivanje i zajednički pothvati među gospodarskim subjektima;
- (g) promicanje i potpora za razvoj specijaliziranih tržišta za usluge koje se temelje na IKT-u.

GLAVA II.

POLJOPRIVREDA

ČLANAK 82.

Područje primjene i ciljevi

1. Suradnja u okviru ove glave primjenjuje se na ratarstvo i stočarstvo, uključujući korisne insekte.
2. Stranke su suglasne da je glavni cilj ove glave održivi poljoprivredni razvoj koji uključuje, ali nije ograničen, na sigurnost opskrbe hranom i sredstava za život, ruralni razvoj i smanjenje siromaštva u državi partneru/državama partnerima iz EAC-a.
3. Ostali ciljevi iz ove glave utvrđeni su u članku 58.

ČLANAK 83.

Područja suradnje

1. Stranke potvrđuju važnost poljoprivrednog sektora za gospodarstva države partnera/država partnera iz EAC-a i suglasne su surađivati na promicanju njegove preobrazbe s ciljem povećanja konkurentnosti, osiguranja sigurnosti opskrbe hrane i prehrane, ruralnog razvoja i olakšavanja prilagodbe poljoprivrede i ruralnog gospodarstva kako bi se uzeli u obzir učinci provedbe ovog Sporazuma s posebnim naglaskom na male poljoprivrednike.

2. Stranke su suglasne surađivati u sljedećim područjima:

(a) regionalna integracija:

poboljšanje pristupa regionalnim i međunarodnim tržištima poljoprivrednih proizvoda, uključujući razvoj tržišnih sustava i strategija za razvoj tržišta;

(b) poticajne politike:

i. razvoj nacionalnih i regionalnih poljoprivrednih politika, pravnih i regulatornih okvira, izgradnja potrebnih kapaciteta i potpora institucionalnom razvoju;

ii. izgradnja kapaciteta u državi partneru/državama partnerima iz EAC-a kako bi se u potpunosti iskoristile prednosti povećanih prilika za trgovinu i u najvećoj mogućoj mjeri iskoristile koristi reformi trgovine;

(c) održivi razvoj poljoprivrede:

i. poduzimanje zajedničkih aktivnosti na regionalnoj osnovi, uključujući proizvodnju gnojiva, sjemena, razvoj stočarstva i kontrolu bolesti biljaka i životinja;

ii. promidžba i jačanje prerade, stavljanja na tržište, distribucije i prijevoza te postupanja s poljoprivrednim proizvodima;

iii. izgradnja kapaciteta radi usklađivanja s međunarodnim standardima koji se odnose na poljoprivrednu proizvodnju, pakiranje i sanitarne i fitosanitarne mjere;

(d) poljoprivredna infrastruktura:

- i. razvoj pomoćne infrastrukture u poljoprivredi, uključujući održive sustave za navodnjavanje, prikupljanje i skladištenje vode te upravljanje vodom, stavljanje na tržište i sortiranje;
- ii. razvoj infrastrukture za istraživanje i osposobljavanje, skladišnih objekata, pristupnih cesta i cesta za pristup lokalnoj zajednici;
- iii. razvoj infrastrukture za preradu poljoprivrednih proizvoda;
- iv. uspostava centra za agrometeorologiju u državi partneru/državama partnerima iz EAC-a;
- v. razvoj moderne tržišne infrastrukture za širenje domaćeg i regionalnog tržišta;

(e) sigurnost opskrbe hranom i prehrane:

- i. izgradnja kapaciteta ruralnih i gradskih zajednica za poticanje boljih životnih uvjeta, iskorjenjivanje siromaštva i održivi razvoj;
- ii. diversifikacija poljoprivredne proizvodnje i razvoja proizvoda kojima se ispunjavaju potrebe za sigurnošću opskrbe hranom i prehrane u državi partneru/državama partnerima iz EAC-a;
- iii. izrada i provedba programa koji pridonose povećanju proizvodnje i produktivnosti u poljoprivrednom sektoru s posebnim naglaskom na male poljoprivrednike;

- iv. razvoj kapaciteta za ispunjavanje standarda sigurnosti opskrbe hranom na nacionalnoj i regionalnoj razini; i
  - v. izrada i provedba programa socijalne prilagodbe u regijama pogođenima prirodnim katastrofama;
- (f) upravljanje vrijednosnim lancem:
- i. promicanje uporabe održivih poljoprivrednih tehnologija i opskrba potrebnim poljoprivrednim proizvodnim sredstvima;
  - ii. jačanje proizvodnje, produktivnosti i konkurentnosti poljoprivrednog sektora promicanjem industrija koje se temelje na poljoprivredi;
  - iii. jačanje dodavanja vrijednosti u cijelom lancu opskrbe poljoprivrednih proizvoda radi ispunjavanja zahtjeva nacionalnih, regionalnih i međunarodnih tržišta; i
  - iv. promicanje razvoja aktivnosti u područjima prerade, stavljanja na tržište, distribucije i prijevoza poljoprivrednih proizvoda;
- (g) sustavi za rano upozoravanje:
- i. jačanje kapaciteta za procjenu vjerojatnih učinaka neizbježnih katastrofa i širenje informacija o tome dovoljno unaprijed kako bi se mogle poduzeti izvanredne mjere i reagirati na vrijeme;

- ii. razvoj nacionalnih i regionalnih informacijskih sustava i upravljanje njima;
  - iii. razvoj, jačanje i povezivanje sustava za rano uzbunjivanje te planova i strategija za nepredviđene okolnosti radi upravljanja odgovorom na katastrofe na nacionalnoj i regionalnoj razini; i
  - iv. potpora prilagodbi klimatskim promjenama i mogućnostima za ublažavanje klimatskih promjena u državi partneru/državama partnerima iz EAC-a;
- (h) proizvodnja i stavljanje na tržište poljoprivrednih proizvoda:
- i. izgradnja kapaciteta za pristup specijaliziranim tržištima i olakšavanje usklađenosti sa standardima za robu radi ispunjavanja zahtjeva takvih tržišta;
  - ii. diversifikacija poljoprivredne proizvodnje i proizvoda za izvoz u državi partneru/državama partnerima iz EAC-a;
  - iii. razvoj moderne tržišne infrastrukture za širenje domaćeg i regionalnog tržišta; i
  - iv. razvoj programa za pakiranje i označivanje proizvoda kojima se proizvođačima iz države partnera/država partnera iz EAC-a omogućuje da osiguraju bolje cijene za izvoz robe;
- (i) ruralni razvoj:
- i. jačanje kapaciteta skupina poljoprivrednika u cijelom poljoprivrednom vrijednosnom lancu;

- ii. poboljšanje sredstava za prijevoz, komunikaciju i stavljanje na tržište poljoprivrednih proizvodnih sredstava i gotovih proizvoda;
- iii. uklanjanje društvenih i kulturoloških prepreka kao što su jezične razlike, razina pismenosti, rodna pristranost i zdravlje zajednice koje utječu na prirodu poljoprivrednih sustava;
- iv. lakši pristup poljoprivrednika kreditnim uslugama i upravljanju prirodnim i kulturnim resursima; i
- v. razvoj relevantnih mjera politike kojima se podupire pravovremena dostupnost odgovarajućih poljoprivrednih proizvodnih sredstava malim poljoprivrednicima;

(j) države neto uvoznice hrane:

rad na uklanjanju ograničenja u proizvodnji, skladištenju i distribuciji hrane u državi partneru/državama partnerima iz EAC-a;

(k) sigurnost sredstava za život:

- i. jačanje kapaciteta za razvoj socijalnih usluga za stanovništvo u ruralnim i prigradskim područjima;
- ii. povećanje ukupnih prihoda kućanstava od poljoprivredne proizvodnje diversifikacijom, dodavanjem vrijednosti, zapošljavanjem izvan poljoprivrednih gospodarstava i uvođenjem novih održivih poljoprivrednih tehnologija, među ostalim, u državi partneru/državama partnerima iz EAC-a;

- iii. povećanje produktivnosti poljoprivrednog sektora u državi partneru/državama partnerima iz EAC-a; i
- iv. povećanje upotrebe održivih poljoprivrednih tehnologija;

(l) usluge tehničke potpore:

EU se obvezuje osigurati odgovarajuće resurse i tehničku pomoć za jačanje kapaciteta u državi partneru/državama partnerima iz EAC-a na predvidljiv i održiv način u sljedećim područjima:

- i. jačanje inovacija i prijenosa tehnologije, znanja, istraživanja i razvoja;
- ii. razvoj i povećanje uporabe mehanizacije u poljoprivrednom sektoru države partnera/država partnera iz EAC-a;
- iii. uspostava postrojenja za poljoprivredna proizvodna sredstva i distribucijskog sustava u državi partneru/državama partnerima iz EAC-a;
- iv. promicanje i jačanje ulaganja u istraživanje u poljoprivredi, usluge informiranja, osposobljavanje te povezivanje istraživanja, informiranja i poljoprivrednika;
- v. prema potrebi, uspostava i jačanje regionalnih centara izvrsnosti, uključujući centar za agrometeorologiju, biotehnologiju, analitičke i dijagnostičke laboratorije za usjeve, stoku i tla; i

vi. poboljšanje pristupa uslugama u proizvodnji biljaka i životinja, uključujući usluge uzgoja stoke, veterinarskim uslugama i uslugama zaštite bilja;

(m) usluge financiranja u poljoprivredi:

- i. jačanje ruralnih financijskih usluga za male proizvođače, prerađivače i trgovce;
- ii. razvoj mehanizama u regionalnom vlasništvu ili fonda za poljoprivredni i ruralni razvoj;
- iii. razvoj institucija za mikrofinanciranje u poljoprivredi i sustava osiguranja;
- iv. olakšavanje pristupa kreditima banaka i drugih financijskih institucija za prerađivače poljoprivrednih proizvoda, trgovce i poljoprivrednike; i
- v. podupiranje financijskih institucija države partnera/država partnera iz EAC-a koje pružaju usluge sektoru poljoprivrede, a privatnom sektoru olakšavaju pristup tržištima kapitala za prikupljanje kratkoročnog i dugoročnog kapitala;

(n) oznake zemljopisnog podrijetla:

- i. izrada politika i pravnih okvira o oznakama zemljopisnog podrijetla;
- ii. utvrđivanje propisa o oznakama zemljopisnog podrijetla;
- iii. izrada kodeksa postupanja za definiranje proizvoda u odnosu na njihovo podrijetlo;

- iv. olakšavanje lokalnim organizacijama i institucijama koordiniranja lokalnih dionika u području oznaka zemljopisnog podrijetla i sukladnosti proizvoda;
- v. jačanje kapaciteta za utvrđivanje, registraciju, stavljanje na tržište, sljedivost i sukladnost oznaka zemljopisnog podrijetla proizvoda; i
- vi. razvoj svih drugih područja suradnje u okviru ovog naslova koja bi se mogla pojaviti u budućnosti.

GLAVA III.

RAZVOJ PRIVATNOG SEKTORA

ČLANAK 84.

Područje primjene i ciljevi

1. Suradnja na razvoju privatnog sektora uključuje promicanje ulaganja i razvoj poduzetništva.
2. Ciljevi ove glave jesu sljedeći:
  - (a) stvaranje okruženja poticajnog za promicanje ulaganja i privatnih poduzeća, uključujući razvoj novih industrija, izravna strana ulaganja i prijenos tehnologije;

- (b) jačanje kapaciteta za opskrbu, konkurentnost i dodavanje vrijednosti;
- (c) poboljšanje pristupa sredstvima za ulaganja iz financijskih institucija EU-a, kao što je Europska investicijska banka;
- (d) jačanje kapaciteta i pružanje institucionalne potpore institucijama za razvoj privatnog sektora, kao što su agencije za promicanje ulaganja, nadležna tijela, gospodarske komore, udruge, kontaktne točke i institucije za olakšavanje trgovine;
- (e) razvoj i/ili jačanje okvira politika, pravnog i regulatornog okvira za promicanje i zaštitu ulaganja;
- (f) poboljšanje mehanizama potpore i pružanja usluga privatnom sektoru iz zajedničkih institucija AKP-a i EU-a, uključujući Centar za razvoj poljoprivrede (CTA), među ostalim, radi promicanja ulaganja u državu partnera/države partnere iz EAC-a; i
- (g) stvaranje ili jačanje partnerstava, zajedničkih pothvata, podugovaranja, suradnje s vanjskim suradnicima i povezivanja.

ČLANAK 85.

Promicanje ulaganja

Stranke su suglasne promicati ulaganja u državi partneru/državama partnerima iz EAC-a u sljedećim područjima:

- (a) potpora reformama okvira politike te pravnog i regulatornog okvira;

- (b) potpora jačanju institucionalnih kapaciteta te posebno jačanju kapaciteta u agencijama za promicanje ulaganja države partnera/država partnera iz EAC-a i institucija koje sudjeluju u promicanju i olakšavanju stranih i lokalnih ulaganja;
- (c) potpora uspostavi odgovarajućih administrativnih struktura za ulazak i uspostavu ulaganja, uključujući jedinstvene kontaktne točke;
- (d) potpora stvaranju i kontinuitetu predvidljive i sigurne ulagačke klime;
- (e) potpora naporima države partnera/država partnera iz EAC-a usmjerenima na stvaranje instrumenata za mobilizaciju investicijskih sredstava;
- (f) uspostava i podupiranje sustava za osiguranje od rizika kao mehanizma za ublažavanje rizika radi poticanja povjerenja ulagatelja u državu partnera/države partnere iz EAC-a;
- (g) potpora uspostavi mehanizama za razmjenu informacija između investicijskih agencija države partnera/država partnera iz EAC-a i istovjetnih tijela u EU-u;
- (h) poticanje ulaganja EU-a u privatni sektor u državi partneru/državama partnerima iz EAC-a;
- (i) potpora uspostavi financijskih okvira i instrumenata prilagođenih investicijskim potrebama malih i srednjih poduzeća; i
- (j) olakšavanje partnerstava s pomoću zajedničkih pothvata i financiranja kapitala.

ČLANAK 86.

Razvoj poduzetništva

Stranke su suglasne surađivati na razvoju poduzetništva u državi partneru/državama partnerima iz EAC-a podupiranjem:

- (a) promicanja poslovnog dijaloga, suradnje i partnerstava u privatnom sektoru između države partnera/država partnera iz EAC-a i EU-a;
- (b) napora za promicanje i integraciju mikro, malih i srednjih poduzeća (MMSP-ovi) u tradicionalne poslovne aktivnosti;
- (c) promicanja učinkovite proizvodnje i stavljanja na tržište u poduzećima države partnera/država partnera iz EAC-a;
- (d) provedbe strategija za razvoj privatnog sektora države partnera/država partnera iz EAC-a;
- (e) promicanja povoljnog okruženja za razvoj i rast MMSP-ova;
- (f) kapaciteta organizacija iz privatnog sektora za usklađivanje s međunarodnim normama;
- (g) zaštite inovacija od piratstva; i
- (h) kapaciteta države partnera/država partnera iz EAC-a za istraživanje, iskorištavanje i stavljanje na tržište prirodnih resursa.

GLAVA IV.

RIBARSTVO

ČLANAK 87.

Opseg suradnje

Suradnja u području ribarstva obuhvaća morsko ribarstvo, ribarstvo u unutarnjim vodama i akvakulturu.

ČLANAK 88.

Područja suradnje u morskom ribarstvu

1. Suradnja na morskom ribarstvu uključuje:
  - (a) upravljanje ribarstvom i pitanja očuvanja;
  - (b) upravljanje plovilima i postupke nakon ulova;
  - (c) financijske i trgovinske mjere; i
  - (d) razvoj ribarstva i proizvoda ribarstva i morske akvakulture.

2. EU pridonosi mobilizaciji sredstava za provedbu utvrđenih područja suradnje na nacionalnoj i regionalnoj razini, što će uključivati i potporu za jačanje kapaciteta na regionalnoj razini.
3. U skladu s odredbama dijela III. i članka 75., stranke su suglasne surađivati u sljedećim područjima:
- (a) razvoj i poboljšanje infrastrukture za skladištenje, stavljanje na tržište i distribuciju ribe i ribljih proizvoda;
  - (b) jačanje kapaciteta na nacionalnoj i regionalnoj razini za ispunjavanje tehničkih zahtjeva za analizu kritičnih kontrolnih točaka u području SPS-a/TBT-a/opasnosti, razvoj sustava za praćenje, kontrolu i nadzor isključivog gospodarskog pojasa države partnera/država partnera iz EAC-a te uvođenje sustava certifikacije za posebni morski ribolov i upravljanje tim sustavima;
  - (c) ulaganja i prijenos tehnologije u ribolovnim operacijama, prerada ribe, lučke usluge, razvoj i poboljšanje lučkih objekata, diversifikacija ribarstva kako bi obuhvaćalo vrste koje nisu tuna i koje se iskorištavaju nedovoljno ili se ne iskorištavaju;
  - (d) zajednički pothvati i povezivanje posebno s MMSP-ovima i malim ribarima u lancu opskrbe u ribarstvu;
  - (e) dodavanje vrijednosti u sektoru ribe; i
  - (f) istraživanje i razvoj u području procjene stokova i razina održivosti.

4. Stranke se obvezuju surađivati u području promicanja uspostave zajedničkih pothvata u ribolovnim operacijama, prerade ribe, lučkih usluga, jačanja proizvodnih kapaciteta, povećanja konkurentnosti ribolova i povezanih industrija i usluga, prerade na kraju proizvodnog lanca, razvoja i poboljšanja lučkih objekata te diversifikacije ribarstva kako bi obuhvaćalo vrste koje nisu tuna i koje se iskorištavaju nedovoljno ili se ne iskorištavaju.

ČLANAK 89.

Razvoj ribarstva u unutarnjim vodama i akvakulture

Suradnja na razvoju ribarstva u unutarnjim vodama i akvakulture uključuje doprinose EU-a u sljedećim područjima:

- (a) jačanje kapaciteta i razvoj izvoznog tržišta s pomoću sljedećeg:
  - i. izgradnje kapaciteta u industrijskoj i maloj proizvodnji, preradi i diversifikaciji proizvoda kako bi se povećala konkurentnost ribarstva u unutarnjim vodama i akvakulture u regiji; primjerice, osnivanjem centara za istraživanje i razvoj, uključujući razvoj akvakulture za komercijalna uzgajališta;
  - ii. izgradnje kapaciteta za upravljanje izvoznim tržišnim lancima, što uključuje uvođenje i upravljanje certifikacijskim shemama za konkretne proizvodne linije; i provedbu tržišne promocije, dodavanja vrijednosti i smanjenja gubitaka nakon sezone lova za riblje proizvode;

- iii. jačanja kapaciteta u regiji, primjerice poboljšanjem tijela nadležnih za ribarstvo i udruga trgovaca i ribara radi sudjelovanja u trgovini proizvodima ribarstva s EU-om te programima osposobljavanja za razvoj proizvoda i brendiranje;
- (b) infrastruktura s pomoću sljedećeg:
- i. razvoja i poboljšanja infrastrukture za ribarstvo u unutarnjim vodama i akvakulturu;
- ii. olakšavanja pristupa financiranju za infrastrukturu, što uključuje sve vrste opreme;
- (c) tehnologija s pomoću sljedećeg:
- i. razvoja tehničkih kapaciteta, uključujući promicanje tehnologije za dodavanje vrijednosti, primjerice prijenosom ribarstvene tehnologije iz EU-a u državu partnera/države partnere iz EAC-a;
- ii. jačanja kapaciteta za upravljanja ribarstvom u regiji, primjerice s pomoću sustava za istraživanje i prikupljanje podataka i doprinosom u području odgovarajućih tehnologija za upravljanje ulovom i nakon ulova;
- (d) pravni i regulatorni okvir s pomoću sljedećeg:
- i. razvoja propisa o ribarstvu u unutarnjim vodama i akvakulturi te sustava za praćenje, kontrolu i nadzor;

- ii. razvoja odgovarajućih pravnih i regulatornih instrumenata o pravima intelektualnog vlasništva i jačanja kapaciteta za njihovu provedbu u međunarodnoj trgovini;
  - iii. zaštite oznaka ekoloških proizvoda i intelektualnog vlasništva;
- (e) ulaganje i financiranje s pomoću sljedećeg:
- i. promicanja zajedničkih pothvata i drugih oblika miješanih ulaganja između dionika u strankama, primjerice uspostavom načina za pronalaženje ulagatelja za operacije zajedničkih pothvata u ribarstvu u unutarnjim vodama i akvakulturi;
  - ii. pružanja pristupa kreditima za razvoj malih i srednjih poduzeća i industrijskog ribolova u unutarnjim vodama;
- (f) zaštita okoliša i stokova u ribarstvu s pomoću mjera kojima se osigurava da se trgovinom ribom podupire zaštita okoliša i stokova od istrebljenja i održavanje bioraznolikosti te pažljivo uvođenje egzotičnih vrsta za akvakulturu; primjerice, pažljivim uvođenjem egzotičnih vrsta samo u kontrolirane/zatvorene prostore u dogovoru sa svim uključenim susjednim zemljama;
- (g) mjere za ublažavanje socioekonomskih teškoća i siromaštva s pomoću sljedećeg:
- i. potpore malim i srednjim ribarima, prerađivačima i trgovcima ribom jačanjem kapaciteta države partnera/država partnera iz EAC-a za sudjelovanje u trgovini s EU-om;

- ii. sudjelovanja marginaliziranih skupina u ribarskoj industriji; primjerice, promicanjem ravnopravnosti spolova u ribarstvu, a posebno razvojem sposobnosti trgovkinja koje sudjeluju u ribarstvu ili se planiraju u njega uključiti. U te će procese biti uključene i ostale skupine u nepovoljnom položaju koje imaju potencijala za sudjelovanje u ribarstvu u svrhu održivog socioekonomskog razvoja.

GLAVA V.

VODA I OKOLIŠ

ČLANAK 90.

Područje primjene i ciljevi

1. Suradnjom u okviru ove glave obuhvaćeni su prirodni resursi, posebno voda, okoliš i bioraznolikost.
2. Ciljevi suradnje u okviru ove glave jesu sljedeći:
  - (a) jačati poveznice između trgovine i okoliša;
  - (b) podupirati provedbu međunarodnih sporazuma, konvencija i ugovora o okolišu;

- (c) osigurati ravnotežu između upravljanja okolišem i smanjenja siromaštva;
- (d) zaštititi okoliš i povećati očuvanje bioraznolikosti i genetičkih resursa;
- (e) promicati pravedno i održivo iskorištavanje prirodnih resursa;
- (f) olakšavati i poticati održivo iskorištavanje zajedničkih resursa;
- (g) promicati sudjelovanje javnog i privatnog sektora u upravljanju prirodnim resursima.

ČLANAK 91.

Vodni resursi

1. Suradnja u području vodnih resursa uključuje navodnjavanje, proizvodnju hidroelektrične energije, proizvodnju vode i opskrbu vodom te zaštitu područja za zahvaćanje vode.
2. Ciljevi suradnje u tom području jesu sljedeći:
  - (a) razviti održivu uporabu i upravljanje vodnim resursima u državi partneru/državama partnerima iz EAC-a radi poboljšanja sredstava za život stanovništva u državi partneru/državama partnerima iz EAC-a;
  - (b) promicati regionalnu suradnju za održivo korištenje prekograničnim vodnim resursima;
  - (c) razviti infrastrukturu za vodoopskrbu za potrebe proizvodnje.

3. Podložno članku 75., stranke su suglasne surađivati u sljedećim područjima:
- (a) razvoj vodoopskrbne infrastrukture u regiji;
  - (b) razvoj relevantnog pravnog i regulatornog okvira;
  - (c) integrirano upravljanje vodnim resursima;
  - (d) jačanje kapaciteta u području ljudskih resursa, poboljšanje standarda usluga, upravljanja vodama i institucionalnih struktura;
  - (e) stvaranje partnerstava, poveznica i zajedničkih pothvata među gospodarskim subjektima;
  - (f) promicanje razvoja, prijenosa i primjene tehnologije, istraživanja i razvoja, inovacija, razmjene informacija i umrežavanja;
  - (g) razvoj kontrole onečišćenja, pročišćavanja i očuvanja voda, pročišćavanje otpadnih voda i sanitarnih usluga;
  - (h) promicanje održivih sustava za navodnjavanje.

ČLANAK 92.

Okoliš

1. Suradnja u području okoliša uključuje zaštitu okoliša i održivo upravljanje njime te provedbu politika zaštite okoliša povezanih s trgovinom.
2. Ciljevi suradnje u tom području jesu sljedeći:
  - (a) zaštititi, obnoviti i očuvati okoliš i bioraznolikost (floru, faunu i mikrobne genetske resurse, uključujući njihove ekosustave);
  - (b) razviti industrije države partnera/država partnera iz EAC-a koje se koriste tehnologijama koje ne onečišćuju okoliš;
  - (c) promicati razvoj, prijenos i primjenu tehnologije, istraživanje i razvoj, inovacije i razmjenu informacija.
3. Podložno članku 75., stranke su suglasne surađivati u sljedećim područjima:
  - (a) provedba međunarodnih sporazuma, konvencija i ugovora u području okoliša;
  - (b) jačanje i promicanje pravednog i održivog iskorištavanja, očuvanja i upravljanja okolišem i bioraznolikošću, uključujući šumarstvo i resurse u divljini;

- (c) jačanje institucionalnih i pravnih okvira te kapaciteta za razvoj, provedbu, upravljanje i izvršavanje zakona, propisa, standarda i politika u području okoliša;
- (d) stvaranje partnerstava, poveznica i zajedničkih pothvata među gospodarskim subjektima;
- (e) sprečavanje i ublažavanje prirodnih katastrofa i gubitka bioraznolikosti;
- (f) promicanje razvoja i prilagodbe, prijenosa i primjene tehnologije, istraživanja i razvoja te inovacija;
- (g) zaštita obalnih i morskih resursa te pitomih i divljih autohtonih bioloških i genetskih resursa te upravljanje njima;
- (h) razvoj alternativnih okolišno prihvatljivih aktivnosti i izvora prihoda;
- (i) proizvodnja i olakšavanje trgovine robom i uslugama za koje su važne oznake ekoloških proizvoda;
- (j) razmjena informacija i umrežavanje u vezi proizvodima te zahtjevima u pogledu proizvodnih postupaka, prijevoza, stavljanja na tržište i označivanja;
- (k) razvoj infrastrukturnih mehanizama za proizvode koji ne onečišćuju okoliš;
- (l) uključivanje lokalnih zajednica u upravljanje bioraznolikošću, šumarstvom i resursima u divljini;

- (m) razvoj gospodarenja otpadom te sigurno odlaganje industrijskog i toksičnog otpada;
- (n) promicanje sudjelovanja dionika u međunarodnom dijalogu o okolišu.

GLAVA VI.

SANITARNE I FITOSANITARNE MJERE

ČLANAK 93.

Područje primjene i ciljevi

1. Suradnjom u okviru ove glave obuhvaćeni su potpora i jačanje kapaciteta u području usklađivanja, određivanja zona i sektorizacije, ocjenjivanja sukladnosti, razmjene informacija i transparentnosti trgovinskih uvjeta.
2. Ciljevi suradnje iz ove glave jesu sljedeći:
  - (a) strankama olakšati trgovinu među regijama i unutar njih uz zaštitu života ili zdravlja ljudi, životinja i biljaka u skladu sa Sporazumom WTO-a o SPS-u;
  - (b) riješiti probleme koji proizlaze iz sanitarnih i fitosanitarnih mjera u dogovorenim prioritetnim sektorima i proizvodima uzimajući u obzir regionalnu integraciju;

- (c) uspostaviti postupke i načine za olakšavanje suradnje u vezi s pitanjima sanitarnih i fitosanitarnih mjera;
- (d) osigurati transparentnost u pogledu sanitarnih i fitosanitarnih mjera koje se primjenjuju na trgovinu između stranaka i unutar njih;
- (e) promicati usklađivanje mjera unutar regija s međunarodnim normama, u skladu sa Sporazumom WTO-a o SPS-u, i razviti odgovarajuće okvire politika, zakonodavne, regulatorne i institucionalne okvire u državi partneru/državama partnerima iz EAC-a;
- (f) jačati djelotvorno sudjelovanje države partnera/država partnera iz EAC-a u Komisiji za *Codex Alimentarius*, Svjetskoj organizaciji za zdravlje životinja i Međunarodnoj konvenciji za zaštitu biljaka;
- (g) promicati savjetovanje i komunikaciju između institucija i laboratorija EAC-a i EU-a;
- (h) olakšati razvoj kapaciteta za uspostavu i provedbu regionalnih i nacionalnih normi u skladu s međunarodnim zahtjevima s ciljem olakšavanja regionalne integracije;
- (i) uspostaviti i ojačati kapacitete države partnera/država partnera iz EAC-a za provedbu i praćenje sanitarnih i fitosanitarnih mjera u skladu s ovim člankom; i
- (j) promicati prijenos tehnologije.

3. Podložno članku 75., stranke su suglasne surađivati u sljedećim područjima:
- (a) potpora državi partneru/državama partnerima iz EAC-a za usklađivanje sa sanitarnim i fitosanitarnim mjerama, uključujući razvoj odgovarajućih regulatornih okvira, politike, pitanja u vezi s radom nadležnih međunarodnih normizacijskih tijela, osposobljavanje, informativna događanja, izgradnju kapaciteta i tehničku pomoć;
  - (b) prema potrebi, potpora usklađivanju sanitarnih i fitosanitarnih mjera u državi partneru/državama partnerima iz EAC-a i uspostava nacionalnih odbora za koordinaciju sanitarnih i fitosanitarnih mjera te jačanje kapaciteta javnog i privatnog sektora za sanitarnu kontrolu; prioritetna područja uključuju razvoj i provedbu programa kvalitete, osposobljavanje, informativna događanja, izgradnju, nadogradnju, modernizaciju i akreditaciju laboratorija;
  - (c) potpora u pitanjima koja se odnose na rad nadležnih normizacijskih tijela; ta suradnja može uključivati osposobljavanje, informativna događanja, izgradnju kapaciteta i tehničku pomoć;
  - (d) potpora u području ribarstva s ciljem izrade usklađenih regionalnih pravila, zakonodavstva i normi za proizvode ribarstva radi promicanja trgovine između stranaka i unutar regije EAC-a;
  - (e) potpora radi promicanja suradnje između institucija države partnera/država partnera iz EAC-a nadležnih za sanitarne i fitosanitarne mjere i istovjetnih institucija EU-a nadležnih za sanitarne i fitosanitarne mjere ;

- (f) potpora provedbi Sporazuma o SPS-u, posebno za jačanjem nadležnih tijela, točaka za obavješćivanje i informativnih točaka države partnera/država partnera iz EAC-a;
- (g) potpora razmjeni i dijeljenju informacija.

ČLANAK 94.

Usklađivanje

1. Stranke nastoje postići usklađenost svojih pravila i postupaka za oblikovanje svojih sanitarnih i fitosanitarnih mjera, uključujući postupke inspekcije, ispitivanja i certifikacije, u skladu sa Sporazumom WTO-a o SPS-u.
2. Prema potrebi, država partner/države partneri iz EAC-a razvit će, uz podršku EU-a, program i okvir za usklađivanje svojih normi za sanitarne i fitosanitarne mjere.
3. Odbor viših dužnosnika, prema potrebi, osmišljava načine za pomoć s tim postupkom usklađivanja u regiji i za njegovo praćenje.

ČLANAK 95.

Određivanje zona i sektorizacija

Stranke priznaju, za svaki slučaj zasebno, određena područja bez štetnih organizama ili bolesti i područja s niskom stopom pojavnosti štetnih organizama ili bolesti kao moguće izvore biljnih i životinjskih proizvoda, uzimajući u obzir članak 6. Sporazuma WTO-a o SPS-u.

ČLANAK 96.

Posebno i različito postupanje i tehnička pomoć

1. EU je suglasan osigurati tehničku pomoć te posebno i različito postupanje u skladu s člancima 9. i 10. Sporazuma WTO-a o SPS-u.
2. Stranke surađuju na ispunjavanju posebnih potreba države partnera/država partnera iz EAC-a koje proizlaze iz provedbe odredbi ove glave.
3. Stranke su suglasne da su sljedeća područja prioritarna za pružanje tehničke pomoći:
  - (a) jačanje tehničkih kapaciteta u javnom i privatnom sektoru države partnera/država partnera iz EAC-a kako bi se omogućio sanitarni i fitosanitarni nadzor, uključujući osposobljavanja i informativna događanja o pregledima, certifikaciji, nadzoru i kontroli;

- (b) jačanje tehničkih kapaciteta za provedbu i praćenje sanitarnih i fitosanitarnih mjera, uključujući promicanje šire uporabe međunarodnih normi;
- (c) razvoj kapaciteta za analizu rizika, usklađivanje, sukladnost, ispitivanje, certificiranje, praćenje ostataka, sljedivost i akreditiranje, među ostalim modernizacijom ili uspostavom laboratorija i druge opreme kojom će se državi partneru/državama partnerima iz EAC-a pomoći da se usklade s međunarodnim normama;
- (d) potpora sudjelovanju države partnera/država partnera iz EAC-a u radu odgovarajućih međunarodnih tijela za normizaciju;
- (e) razvoj kapaciteta države partnera/država partnera iz EAC-a za učinkovito sudjelovanje u postupcima obavješćivanja.

GLAVA VII.

TEHNIČKE PREPREKE U TRGOVINI

ČLANAK 97.

Područje primjene i ciljevi

1. Suradnja iz ove glave uključuje pripremu, donošenje i primjenu tehničkih propisa, normi i postupaka ocjenjivanja sukladnosti kako je utvrđeno u Sporazumu o TBT-u.
2. Ciljevi suradnje u okviru ove glave jesu sljedeći:
  - (a) postupno ukloniti tehničke prepreke u trgovini radi olakšavanja trgovine između stranaka i u državi partneru/državama partnerima iz EAC-a;
  - (b) pojačati regionalnu integraciju među državama partnerima iz EAC-a usklađivanjem normi, tehničkih propisa i postupaka ocjenjivanja sukladnosti koji se primjenjuju u državi partneru/državama partnerima iz EAC-a u skladu sa Sporazumom o TBT-u;
  - (c) promicati širu uporabu međunarodnih tehničkih propisa, normi i postupaka ocjenjivanja sukladnosti, uključujući mjere specifične za sektor;

- (d) razviti funkcionalne veze, zajedničke pothvate i zajedničke aktivnosti u području istraživanja i razvoja između institucija za normizaciju, ocjenjivanje sukladnosti i regulaciju države partnera/država partnera iz EAC-a i EU-a;
- (e) proizvodima podrijetlom iz države partnera/država partnera iz EAC-a omogućiti bolji pristup tržištu povećanjem njihove sigurnosti, kvalitete i konkurentnosti;
- (f) promicati veću uporabu međunarodne najbolje prakse za tehničke propise, međunarodne norme i postupke ocjenjivanja sukladnosti;
- (g) osigurati da priprema, donošenje i primjena normi i tehničkih propisa budu transparentni i da ne stvaraju nepotrebne prepreke trgovini između stranaka, u skladu s odredbama Sporazuma o TBT-u;
- (h) poduprijeti razvoj odgovarajućih regulatornih okvira, politika i reformi u državi partneru/državama partnerima iz EAC-a radi usklađivanja s međunarodno prihvaćenom praksom;
- (i) pomoći državi partneru/državama partnerima iz EAC-a u provedbi Sporazuma o TBT-u i ispunjavanju zahtjeva o TBT-u njihovih trgovinskih partnera u kontekstu Sporazuma o TBT-u.

3. Podložno članku 75., stranke su suglasne surađivati u sljedećim područjima:

- (a) potpora promicanju šire uporabe međunarodnih normi, tehničkih propisa i postupaka ocjenjivanja sukladnosti, uključujući mjere specifične za sektor na državnim područjima stranaka;

- (b) potpora jačanju kapaciteta države partnera/država partnera iz EAC-a u području normizacije, mjeriteljstva, akreditacije i postupaka ocjenjivanja sukladnosti, uključujući potporu za modernizaciju i uspostavu laboratorija i relevantnih institucija te nabavu odgovarajuće opreme;
- (c) potpora upravljanju kvalitetom i osiguranju kvalitete u odabranim sektorima koji su važni za državu partnera/države partnere iz EAC-a;
- (d) potpora potpunom sudjelovanju tijela za normizaciju i tehničkih regulatornih tijela države partnera/država partnera iz EAC-a u međunarodnim normizacijskim tijelima i jačanje uloge međunarodnih normi kao osnove za tehničke propise;
- (e) potpora naporima tijela za ocjenjivanje sukladnosti države partnera/država partnera iz EAC-a usmjerenih na stjecanje međunarodne akreditacije;
- (f) razvoj funkcionalnih veza između institucija stranaka za normizaciju, ocjenjivanje sukladnosti i certifikaciju;
- (g) potpora razvoju zajedničkog razumijevanja dobre regulatorne prakse, uključujući:
  - i. transparentnost u pripremi, donošenju i primjeni tehničkih propisa, normi i postupaka ocjenjivanja sukladnosti;

- ii. nužnost i razmjernost regulatornih mjera i povezanih postupaka ocjenjivanja sukladnosti, što može uključivati uporabu dobavljačevih izjava o sukladnosti;
  - iii. uporabu međunarodnih normi kao osnove za utvrđivanje tehničkih propisa, osim ako bi takve međunarodne norme bile neučinkovite ili neodgovarajuće za ostvarenje legitimnih ciljeva;
  - iv. provedbu tehničkih propisa i aktivnosti nadzora tržišta; i
  - v. uspostavu mehanizama i načina za preispitivanje tehničkih propisa, normi i postupaka ocjenjivanja sukladnosti;
- (h) utvrđivanje, određivanje prioriteta i potpora razvoju potrebne tehničke infrastrukture i prijenosa tehnologije u pogledu mjeriteljstva, normizacije, ispitivanja, certifikacije i akreditacije radi potpore tehničkim propisima;
- (i) jačanje regulatorne, tehničke i znanstvene suradnje, među ostalim, razmjennom informacija, iskustava i podataka radi povećanja kvalitete i razine relevantnih tehničkih propisa i učinkovite uporabe regulatornih resursa;
- (j) razvoj usklađenosti i konvergencije tehničkih propisa, normi i postupaka ocjenjivanja sukladnosti stranaka;

- (k) promicanje i poticanje bilateralne suradnje između organizacija stranaka odgovornih za mjeriteljstvo, normizaciju, ispitivanje, certifikaciju i akreditaciju;
- (l) promicanje suradnje između stranaka i unutar EAC-a u odnosu na rad relevantnih međunarodnih institucija, organizacija i foruma koji se bave pitanjima TBT-a.

GLAVA VIII.

CARINA I OLAKŠAVANJE TRGOVINE

ČLANAK 98.

Područje primjene i ciljevi

1. Stranke potvrđuju i prepoznaju važnost suradnje u području carina i olakšavanja trgovine u svjetskom trgovinskom okruženju koje se razvija.
2. Stranke su suglasne ojačati suradnju kako bi se osiguralo da se relevantnim zakonodavstvom i postupcima te administrativnim kapacitetima odgovarajućih upravnih tijela ostvaruje cilj promicanja olakšavanja trgovine.
3. Stranke potvrđuju da su potrebni odgovarajući administrativni kapaciteti za ostvarenje tih ciljeva. Suglasne su da su državi partneru/državama partnerima iz EAC-a za nesmetanu provedbu odredbi iz ove glave potrebna prijelazna razdoblja i jačanje kapaciteta.

4. Ciljevi suradnje u okviru ove glave jesu sljedeći:

- (a) olakšati trgovinu između stranaka;
- (b) promicati usklađivanje carinskog zakonodavstva i postupaka na regionalnoj razini;
- (c) pružiti potporu državi partneru/državama partnerima iz EAC-a u jačanju olakšavanja trgovine;
- (d) pružiti potporu carinskim upravama države partnera/država partnera iz EAC-a za provedbu ovog Sporazuma i druge najbolje međunarodne prakse u području carina;
- (e) jačati suradnju između carinskih tijela stranaka i drugih povezanih graničnih agencija.

5. Podložno članku 75., stranke su suglasne surađivati u sljedećim područjima:

- (a) razmjena informacija o carinskom zakonodavstvu i postupcima;
- (b) razvoj zajedničkih inicijativa u zajednički dogovorenim područjima;
- (c) potpora za sljedeće:
  - i. modernizaciju carinskih sustava i postupaka i skraćivanje postupka carinjenja;

- ii. pojednostavnjenje i usklađivanje carinskih postupaka i trgovinskih formalnosti, uključujući one povezane s uvozom, izvozom i provozom;
- iii. jačanje regionalnih provoznih sustava;
- iv. jačanje transparentnosti u skladu s člankom 134.;
- v. jačanje kapaciteta, uključujući financijsku i tehničku pomoć državi partneru/državama partnerima iz EAC-a u tom području; i
- vi. bilo koje drugo područje carina koje su dogovorile stranke ovog Sporazuma;
- (d) utvrđivanje, u mjeri u kojoj je to moguće, zajedničkih stajališta u međunarodnim organizacijama u području carina i olakšavanja trgovine, kao što su WTO, WCO, UN i UNCTAD;
- (e) promicanje koordinacije među svim povezanim agencijama, kako unutar vlastitih granica tako i prekogranično.
6. U području carinskih pitanja i pravila o podrijetlu stranke surađuju:
- (a) uvođenjem postupaka i prakse utemeljene na međunarodnim instrumentima i normama koje se primjenjuju u području carina i olakšavanja trgovine, uključujući pravila WTO-a i instrumente i norme WCO-a;
- (b) provedbom aktivnosti usmjerenih na konsolidaciju usklađivanja carinskih normi i mjera za olakšavanje trgovine;

- (c) primjenom modernih carinskih tehnika, uključujući procjenu rizika, obvezujuće odluke, pojednostavnjene postupke, kontrole nakon puštanja i metode revizije;
- (d) automatizacijom carinskih postupaka i drugih trgovinskih postupaka, uključujući elektroničku razmjenu carinskih i trgovinskih podataka;
- (e) osposobljavanjem carinskih dužnosnika i drugih relevantnih dužnosnika iz javnog i privatnog sektora u području carina i olakšavanja trgovine; i
- (f) u svim ostalim područjima koja stranke mogu utvrditi.

GLAVA IX.

MJERE PRILAGODBE IZ SGP-a

ČLANAK 99.

Područje primjene i ciljevi

1. Stranke prepoznaju da će uklanjanje i/ili znatno smanjivanje carina kako je utvrđeno u ovom Sporazumu predstavljati izazov za državu partnera/države partnere iz EAC-a. Stranke su suglasne da taj izazov treba riješiti uspostavom kompenzacijskog okvira, podložno odredbama Priloga VI., koje imaju prednost.

2. Stranke također prepoznaju da bi tijekom provedbe ovog Sporazuma u gospodarstvu države partnera/država partnera iz EAC-a moglo doći do, među ostalim, društvenih, gospodarskih i okolišnih izazova. Stranke su suglasne da će se ti izazovi rješavati mjerama u okviru gospodarske i razvojne suradnje.

3. Suradnjom u okviru ove glave nastoje se otkloniti stvarni i mogući izazovi u vezi s prilagodbom koji proizlaze iz provedbe ovog Sporazuma.

ČLANAK 100.

Područja suradnje

1. U odnosu na gubitke povezane sa smanjenjem carina, EU poduzima sljedeće, podložno odredbama Priloga VI., koje imaju prednost:

- (a) sudjeluje u pojačanom dijalogu o mjerama fiskalne prilagodbe i fiskalnim reformama;
- (b) uspostavlja načine suradnje za potporu fiskalnim reformama;
- (c) osigurava financijska sredstva za privremeno pokrivanje dogovorenih gubitaka državnih prihoda koji nastaju zbog ukidanja i/ili znatnog smanjenja carina.

2. Kako bi se osiguralo da gospodarstvo države partnera/država partnera iz EAC-a u potpunosti iskoristi ovaj Sporazum, EU je suglasan surađivati s državom partnerom/državama partnerima iz EAC-a na odgovarajućim aktivnostima suradnje usmjerenima na sljedeće:

- (a) povećanje konkurentnosti proizvodnih sektora u državi partneru/državama partnerima iz EAC-a;

- (b) poboljšanje proizvodnih i stručnih sposobnosti radne snage države partnera/država partnera iz EAC-a, uključujući osposobljavanje i/ili prekvalifikaciju radnika koji su ostali bez posla zbog zatvaranja poduzeća itd.;
- (c) potpora mjerama usmjerenima na održivi okoliš;
- (d) jačanje kapaciteta za povećanje makroekonomske discipline;
- (e) ublažavanje mogućih učinaka koji utječu na sigurnost opskrbe hranom i prehrane, ruralni razvoj, sigurnost sredstava za život i prihode od izvoza u državi partneru/državama partnerima iz EAC-a;
- (f) druga moguća područja suradnje povezana s teškoćama u provedbi ovog Sporazuma.

GLAVA X.

MOBILIZACIJA SREDSTAVA

ČLANAK 101.

Načela i ciljevi

1. Prepoznajući predanost EU-a podupiranju provedbe ovog Sporazuma i napore države partnera/država partnera iz EAC-a u pogledu financiranja vlastitih razvojnih potreba, stranke su suglasne da će i zajedno i neovisno raditi na mobilizaciji financijskih sredstava za podupiranje provedbe ovog Sporazuma, regionalne integracije i razvojne strategije države partnera/država partnera iz EAC-a.
2. Cilj je zajedničke mobilizacije sredstava dopuniti, podržati i promicati, u duhu međusobne ovisnosti, napore države partnera/država partnera iz EAC-a usmjerene na traženje alternativnih izvora financiranja za potporu provedbi regionalne integracije i razvojnih strategija, a posebno Programa razvoja uz SGP iz Priloga III.(a), podložno odredbama Priloga VI., koje imaju prednost.

ČLANAK 102.

Obveze

1. Podložno odredbama iz Priloga VI., koje imaju prednost, država partner/države partneri iz EAC-a poduzimaju sljedeće:
  - (a) izdvajaju sredstva iz svojih financijskih instrumenata, na pravovremenoj i predvidljivoj osnovi, za potporu regionalnoj integraciji i razvojnim strategijama i projektima povezanim sa SGP-om kako su sadržani u Programu razvoja uz SGP;
  - (b) razvijaju svoje razvojne strategije uzimajući u obzir pravo država/države partnera iz EAC-a da utvrde smjer i slijed svojih razvojnih strategija i prioriteta;
  - (c) uspostavljaju fond SGP-a za usmjeravanje sredstava povezanih sa SGP-om;
  - (d) uključuju prioritete iz Programa razvoja uz SGP u regionalne i nacionalne strategije.

2. Podložno odredbama Priloga VI., koje imaju prednost, država partner/države partneri iz EAC-a oblikuju pravila i propise za upravljanje fondom kako bi se osigurale transparentnost, odgovornost i vrijednost za novac pri korištenju tih sredstava. Ne dovodeći u pitanje doprinose drugih partnera fondu SGP-a, usmjeravanje sredstava EU-a ovisit će o pozitivnoj ocjeni operativnih postupaka fonda koju provodi EU.

3. Podložno odredbama Priloga VI., koje imaju prednost, EU na pravodobnoj i predvidljivoj osnovi izdvaja sredstva uzimajući posebno u obzir ograničenja države partnera/država partnera iz EAC-a na strani ponude povezana s provedbom ovog Sporazuma, uključujući manjkove u financiranju utvrđene u Programu razvoja uz SGP, s pomoću sljedećeg:

(a) proračuna EU-a;

(b) bilo kojeg drugog instrumenta koji će se koristiti za provedbu službene razvojne pomoći EU-a.

4. Stranke se zajednički obvezuju da će nastojati mobilizirati sljedeća sredstva:

(a) sredstva drugih (multilateralnih ili bilateralnih) donatora;

(b) bespovratna sredstva, koncesijske kredite, javno-privatna partnerstva i specijalizirane instrumente;

(c) sva druga sredstva službene razvojne pomoći dostupna od razvojnih partnera.

DIO VI.

INSTITUCIONALNE ODREDBE

ČLANAK 103.

Područje primjene i cilj

1. Odredbe ovog dijela primjenjuju se na Vijeće SGP-a, Odbor viših dužnosnika, Savjetodavni odbor SGP-a osnovan u skladu s člankom 108. (dalje u tekst „Savjetodavni odbor SGP-a”) te sve ostale institucije i odbore koji se mogu uspostaviti na temelju ovog Sporazuma.
2. Cilj je ovog dijela uspostaviti institucije koje će olakšati postizanje ciljeva iz ovog Sporazuma.

ČLANAK 104.

Vijeće Sporazuma o gospodarskom partnerstvu (Vijeće SGP-a)

1. Vijeće SGP-a osniva se nakon datuma stupanja na snagu ovog Sporazuma.
2. Vijeće SGP-a sastavljeno je od predstavnika stranaka na ministarskoj razini.

3. Vijeće SGP-a izrađuje svoj poslovnik u roku od šest (6) mjeseci od datuma stupanja na snagu ovog Sporazuma.
4. Vijećem SGP-a supredsjeda predstavnik svake od stranaka u skladu s odredbama utvrđenima u njegovu poslovniku.
5. Vijeće SGP-a sastaje se redovno najmanje svake dvije (2) godine te izvanredno uz suglasnost stranaka, kad okolnosti to iziskuju.
6. Vijeće SGP-a odgovorno je za sljedeće:
  - (a) funkcioniranje i provedbu ovog Sporazuma i praćenje ispunjenja njegovih ciljeva;
  - (b) ispitivanje svih važnih pitanja koja se pojave u okviru ovog Sporazuma te svih ostalih pitanja od zajedničkog interesa koja utječu na trgovinu između stranaka, ne dovodeći u pitanje prava dodijeljena na temelju dijela VII.; i
  - (c) razmatranje prijedloga i preporuka stranaka za preispitivanje i izmjenu ovog Sporazuma.

ČLANAK 105.

Ovlasti Vijeća SGP-a

1. Vijeće SGP-a ima ovlasti donositi odluke i može prihvaćati preporuke Odbora viših dužnosnika u pisanom obliku na temelju uzajamnog dogovora.
2. Donesene odluke obvezujuće su za stranke koje poduzimaju sve potrebne mjere za provedbu tih odluka u skladu sa svojim unutarnjim pravilima.
3. Vijeće SGP-a u roku od šest (6) mjeseci od datuma stupanja na snagu ovog Sporazuma izrađuje i donosi poslovnik potreban za osnivanje arbitražnog vijeća, kako je predviđeno u člancima 112. i 113.
4. Kad je riječ o pitanjima u kojima država partner iz EAC-a djeluje pojedinačno, za donošenje takvih odluka Vijeća SGP-a potrebna je suglasnost predmetne države partnera iz EAC-a.

ČLANAK 106.

Odbor viših dužnosnika

1. Odbor viših dužnosnika osniva se nakon datuma stupanja na snagu ovog Sporazuma.

2. Sastavljen je od stalnih tajnika ili glavnih tajnika, ovisno o slučaju, iz države partnera/država partnera iz EAC-a i od predstavnika EU-a na razini viših dužnosnika.

3. Podložno eventualnim uputama Vijeća SGP-a, Odbor viših dužnosnika sastaje se najmanje jedanput svake godine i može održavati izvanredne sastanke kad god okolnosti to iziskuju, u bilo koje vrijeme o kojem se stranke dogovore. Odbor viših dužnosnika sastaje se i prije sastanaka Vijeća SGP-a.

4. Odborom supredsjeda po jedan predstavnik svake od stranaka.

5. Odbor viših dužnosnika odgovoran je za sljedeće:

(a) pomaganje Vijeću SGP-a u izvršavanju dužnosti;

(b) primanje i razmatranje izvješća posebnih odbora, radnih skupina i drugih tijela koja je Odbor osnovao u skladu s člankom 107. stavkom 1. i koordinacija njihovih aktivnosti te davanje preporuka koje će razmatrati Vijeće SGP-a;

(c) podnošenje izvješća i preporuka za provedbu ovog Sporazuma Vijeću SGP-a na vlastitu inicijativu, na zahtjev Vijeća SGP-a ili na zahtjev stranke;

(d) u području trgovine:

i. nadzor, provedbu i odgovarajuću primjenu odredbi ovog Sporazuma te razmatranje i davanje preporuka o područjima suradnje u tom smislu;

- ii. poduzimanje mjera za izbjegavanje i rješavanje sporova koji bi mogli nastati u vezi s tumačenjem ili primjenom Sporazuma, u skladu s odredbama dijela VII: glave I.;
- iii. pomaganje Vijeću SGP-a u izvršavanju njegovih funkcija, uključujući dostavljanje preporuka za odluke koje treba donijeti Vijeće SGP-a;
- iv. praćenje razvoja regionalne integracije te gospodarskih i trgovinskih odnosa između stranaka;
- v. praćenje i procjenjivanje utjecaja provedbe ovog Sporazuma na održivi razvoj stranaka;
- vi. razmatranje i poduzimanje radnji koje mogu olakšati trgovinu, ulaganja i mogućnosti poslovanja između stranaka; i
- vii. raspravu o svim pitanjima u vezi s ovim Sporazumom i svim problemima koji bi mogli utjecati na postizanje njegovih ciljeva;

(e) u području razvoja:

- i. pomaganje Vijeću SGP-a u izvršavanju njegovih funkcija u vezi s pitanjima razvojne suradnje obuhvaćenima ovim Sporazumom;
- ii. praćenje provedbe odredbi o suradnji utvrđenih u ovom Sporazumu i koordiniranje tog djelovanja s trećim donatorima;

- iii. davanje preporuka o suradnji između stranaka povezanoj s trgovinom;
- iv. povremeno preispitivanje područja suradnje utvrđenih u ovom Sporazumu te, prema potrebi, davanje preporuka o uključivanju novih prioriteta; i
- v. preispitivanje i rasprava o pitanjima suradnje koja se odnose na regionalnu integraciju i provedbu ovog Sporazuma.

ČLANAK 107.

Ovlasti Odbora viših dužnosnika

1. Pri izvršavanju svojih funkcija, Odbor viših dužnosnika:
  - (a) prema potrebi osniva posebne odbore, radne skupine ili tijela za rješavanje pitanja u svojoj nadležnosti, daje im upute i nadzire njihov rad te utvrđuje njihov sastav, dužnosti i poslovnik, osim ako je u ovom Sporazumu predviđeno drugačije;
  - (b) donosi odluke ili preporuke u slučajevima predviđenima u ovom Sporazumu ili ako mu je Vijeće SGP-a delegiralo takve provedbene ovlasti. U slučajevima u kojima su mu delegirane takve provedbene ovlasti Odbor donosi odluke ili daje preporuke u skladu s uvjetima utvrđenima u članku 105.; i

- (c) razmatra sva pitanja i obuhvaćena ovim Sporazumom i poduzima odgovarajuće radnje u obavljanju svojih funkcija.
2. Odbor održava posebne radne sastanke radi izvršavanja svojih funkcija predviđenih u stavku 1. točki (a).
3. Odbor utvrđuje vlastiti poslovnik u roku od tri (3) mjeseca od datuma stupanja na snagu ovog Sporazuma.

ČLANAK 108.

Savjetodavni odbor SGP-a

1. Osniva se Savjetodavni odbor SGP-a koji ima zadaću pomagati Odboru viših dužnosnika u promicanju dijaloga i suradnje između predstavnika privatnog sektora, organizacija civilnog društva, uključujući akademsku zajednicu, te socijalnih i gospodarskih partnera. Takav dijalog i suradnja uključuju sva pitanja obuhvaćena ovim Sporazumom kako se budu pojavljivala u kontekstu provedbe ovog Sporazuma.
2. O sudjelovanju u Savjetodavnom odboru SGP-a odlučuje Vijeće SGP-a na preporuku Odbora viših dužnosnika, pri čemu nastoji osigurati zastupljenost svih zainteresiranih stranaka.

3. Savjetodavni odbor SGP-a izvršava svoje zadaće na temelju savjetovanja s Odborom viših dužnosnika ili na vlastitu inicijativu te daje preporuke Odboru viših dužnosnika.

Predstavnici stranaka sudjeluju u sastancima Savjetodavnog odbora SGP-a.

4. Savjetodavni odbor SGP-a donosi svoj poslovnik u roku od tri (3) mjeseca od svog osnivanja u dogovoru s Odborom viših dužnosnika.

DIO VII.

IZBJEGAVANJE I RJEŠAVANJE SPOROVA

ČLANAK 109.

Područje primjene i cilj

1. Ovaj se dio primjenjuje na sve sporove u vezi s tumačenjem i primjenom odredbi ovog Sporazuma, osim ako je predviđeno drukčije.

2. Cilj je ovog dijela spriječiti ili u dobroj vjeri riješiti sporove koji bi mogli nastati između stranaka u vezi s tumačenjem i primjenom ovog Sporazuma te, u mjeri u kojoj je to moguće, pronaći sporazumno rješenje.

GLAVA I.

IZBJEGAVANJE SPOROVA

ČLANAK 110.

Savjetovanje

1. Stranke pokreću savjetovanje i nastoje u dobroj vjeri riješiti spor u vezi s tumačenjem i primjenom ovog Sporazuma kako bi se postiglo sporazumno rješenje.
2. Stranka traži savjetovanje dostavom pisanog zahtjeva drugoj stranci, i na znanje Odboru viših dužnosnika, u kojem navodi spornu mjeru i odredbe ovog Sporazuma za koje smatra da mjera nije s njima usklađena.
3. Osim ako su se stranke dogovorile drugačije, savjetovanje se održava na području stranke protiv koje je podnesena pritužba i to u roku od dvadeset (20) dana od datuma primitka zahtjeva. Smatra se da je savjetovanje zaključeno u roku od šezdeset (60) dana otkad je stranka protiv koje je podnesena pritužba primila zahtjev, osim ako se stranke usuglase da će nastaviti savjetovanje. Sve informacije iznesene tijekom savjetovanja ostaju povjerljive.
4. Savjetovanje o hitnim pitanjima, uključujući savjetovanje o pokvarljivoj ili sezonskoj robi, održava se u roku od petnaest (15) dana od datuma primitka zahtjeva, a smatra se zaključenim u roku od trideset (30) dana od datuma primitka zahtjeva, osim ako se stranka usuglase da će nastaviti savjetovanje.

5. Ako stranka kojoj je upućen zahtjev za savjetovanje ne odgovori na taj zahtjev u roku od deset (10) dana od njegova primitka ili ako se savjetovanje ne održi u rokovima iz stavaka 3. i 4. ovog članka ili ako je savjetovanje zaključeno, a nije postignut dogovor oko sporazumnog rješenja, bilo koja od stranaka može zatražiti rješavanje spora arbitražom u skladu s člankom 112.

6. Stranke se mogu dogovoriti o izmjeni rokova iz stavaka od 3. do 5. ako neka od stranaka naiđe na teškoće ili složena pitanja u predmetu.

ČLANAK 111.

Posredovanje

1. Ako se savjetovanjem ne postigne sporazumno rješenje, stranke se mogu dogovorno obratiti posredniku. Ako se stranke ne usuglase drukčije, osnova za posredovanje jest predmet iz zahtjeva za savjetovanje.

2. Svaka od stranaka može pokrenuti arbitražni postupak iz članka 112. bez prethodnog posredovanja.

3. Ako se stranke u roku od petnaest (15) dana od datuma dogovora o zahtjevu za posredovanje ne usuglase u pogledu posrednika, predsjednik Odbora viših dužnosnika ili osoba koju predsjednik ovlasti odabire posrednika ždrijebom iz skupine osoba koje su uvrštene na popis iz članka 125. i nisu državljani nijedne od stranaka. Odabir se obavlja u roku od dvadeset pet (25) dana od datuma podnošenja dogovora o zahtjevu za posredovanje u nazočnosti predstavnika svake stranke. Posrednik saziva sastanak sa strankama najkasnije trideset (30) dana nakon što je izabran. Posrednik prima očitovanja svake stranke najkasnije petnaest (15) dana prije sastanka i dostavlja mišljenje najkasnije četrdeset pet (45) dana nakon što je odabran.
4. Mišljenje posrednika može uključivati preporuku o tome kako riješiti spor u skladu s odredbama ovog Sporazuma. Mišljenje posrednika nije obvezujuće.
5. Stranke se mogu dogovoriti o izmjeni rokova iz stavka 3. Posrednik može odlučiti izmijeniti te rokove na zahtjev bilo koje od stranaka ili na vlastitu inicijativu, s obzirom na teškoće s kojima se suočava predmetna stranka ili složenost predmeta.
6. Postupak posredovanja, a posebno sve otkrivene informacije i stajališta stranaka tijekom tog postupka, ostaju povjerljivi.

GLAVA II.

RJEŠAVANJE SPOROVA

ČLANAK 112.

Pokretanje arbitražnog postupka

1. Ako stranke nisu uspjele riješiti spor putem savjetovanja kako je predviđeno u članku 110., stranka koja je podnijela pritužbu može zatražiti pokretanje postupka za osnivanje arbitražnog vijeća, koje se osniva u skladu s člankom 113.
2. Zahtjev za osnivanje arbitražnog vijeća upućuje se u pisanom obliku stranci protiv koje je podnesena pritužba i Odboru viših dužnosnika. Stranka koja je podnijela pritužbu u svojem zahtjevu navodi konkretne sporne mjere te obrazlaže kako te mjere predstavljaju kršenje odredbi ovog Sporazuma.

ČLANAK 113.

Osnivanje arbitražnog vijeća

1. Arbitražno vijeće sastoji se od tri arbitra.

2. U roku od deset (10) dana od dana podnošenja zahtjeva za osnivanje arbitražnog vijeća Odboru viših dužnosnika stranke se međusobno savjetuju kako bi postigle dogovor o sastavu arbitražnog vijeća.
3. Ako se stranke ne mogu dogovoriti o sastavu arbitražnog vijeća u roku utvrđenom u stavku 2. ovog članka, svaka od stranaka u roku od pet (5) dana bira arbitra s popisa arbitara sastavljenog u skladu s člankom 125. Ako neka od stranaka ne imenuje arbitra, arbitra te stranke na zahtjev druge stranke i s potpopisa te stranke sastavljenog u skladu s člankom 125. ždrijebom bira predsjednik Odbora viših dužnosnika ili osoba koju on odredi.
4. Ako stranke ne postignu sporazum o predsjedniku arbitražnog vijeća u roku utvrđenom u stavku 2. ovog članka, dva arbitra s popisa sastavljenog u skladu s člankom 125. imenuju trećeg arbitra predsjednikom arbitražnog vijeća u roku od pet (5) dana od svojeg imenovanja te o imenovanju obavješćuju Odbor viših dužnosnika. Ako nije imenovan predsjednik vijeća, bilo koja od stranaka može od predsjednika Odbora viših dužnosnika ili osobe koju on odredi zatražiti da u roku od pet (5) dana ždrijebom odabere predsjednika arbitražnog vijeća s potpopisa predsjednika sadržanog na popisu sastavljenom u skladu s člankom 125.
5. Datumom osnivanja arbitražnog vijeća smatra se datum kad su izabrana tri arbitra i kad su arbitri prihvatili imenovanje u skladu s poslovníkom donesenim na temelju članka 120.

ČLANAK 114.

Privremeno izvješće vijeća

1. Arbitražno vijeće strankama dostavlja privremeno izvješće koje se sastoji od opisnog dijela te njegovih nalaza i zaključaka, u pravilu najkasnije devedeset dana (90) dana od datuma osnivanja vijeća. Ako smatra da taj rok nije moguće ispuniti, predsjednik arbitražnog vijeća mora o tome u pisanom obliku obavijestiti stranke i Odbor viših dužnosnika, navodeći razloge za odgodu i datum kada vijeće namjerava izdati svoje privremeno izvješće. Privremeno se izvješće ni pod kojim okolnostima ne smije izdati kasnije od sto dvadeset (120) dana od datuma osnivanja arbitražnog vijeća. Bilo koja stranka može arbitražnom vijeću dostaviti pisane primjedbe o konkretnim aspektima njegova privremenog izvješća u roku od petnaest (15) dana od dostave izvješća.
2. U hitnim slučajevima, uključujući one u vezi s kvarljivom ili sezonskom robom, arbitražno vijeće ulaže sve napore kako bi izdalo privremeno izvješće u roku od trideset (30) dana, a najkasnije četrdeset pet (45), dana od osnivanja vijeća. Stranka može arbitražnom vijeću podnijeti pisani zahtjev za preispitivanje konkretnih aspekata privremenog izvješća u roku od sedam (7) dana od dostave izvješća.
3. Nakon razmatranja pisanih primjedbi stranaka na privremeno izvješće arbitražno vijeće može izmijeniti svoje izvješće i provesti sva ostala ispitivanja koja smatra svrhovitima. Odluka arbitražnog vijeća uključuje razmatranje argumenta iznesenih u fazi privremenog preispitivanja te sadržava jasne odgovore na pitanja i opažanja stranaka.

ČLANAK 115.

Odluka arbitražnog vijeća

1. Arbitražno vijeće dostavlja svoju odluku strankama i Odboru viših dužnosnika u roku od sto dvadeset (120) dana od datuma osnivanja vijeća.

Neovisno o prvom podstavku, ako taj rok nije moguće poštovati, predsjednik arbitražnog vijeća o tome pisanim putem obavještuje stranke i Odbor viših dužnosnika, navodeći razloge za odgodu i datum kada vijeće namjerava donijeti odluku. O odluci se ni pod kojim okolnostima ne obavještuje kasnije od sto pedeset (150) dana od datuma osnivanja vijeća.

2. U hitnim slučajevima, uključujući one u vezi s kvarljivom ili sezonskom robom, arbitražno vijeće:

(a) obavještuje o svojoj odluci u roku od šezdeset (60) od datuma osnivanja vijeća;

(b) može donijeti privremenu odluku o tome smatra li slučaj hitnim čim je to izvedivo, a u svakom slučaju u roku od sedam (7) dana od osnivanja vijeća.

3. Odluka arbitražnog vijeća uključuje preporuke o tome kako stranka protiv koje je podnesena pritužba može otkloniti razloge za podnošenje pritužbe.

4. Neovisno o stavcima od 6. do 10. o razumnom roku, stranka protiv koje je podnesena pritužba poduzima sve potrebne mjere kako bi odmah i u dobroj vjeri postupila u skladu s odlukom arbitražnog vijeća.
5. Ako nije moguće odmah postupiti u skladu s odlukom, stranke nastoje dogovoriti rok za postupanje u skladu s odlukom. U tom slučaju stranka protiv koje je podnesena pritužba najkasnije dvadeset jedan (21) dan od dana kad su stranke obaviještene o odluci arbitražnog vijeća obavješćuje stranku koja je podnijela pritužbu i Odbor viših dužnosnika o vremenu koje će joj biti potrebno kako bi postupila u skladu s tom odlukom.
6. U slučaju neslaganja stranaka u vezi s razumnim rokom za postupanje u skladu s odlukom arbitražnog vijeća, stranka koja je podnijela pritužbu u roku od četrnaest (14) dana od obavijesti dostavljene na temelju stavka 1. u pisanom obliku zahtijeva od arbitražnog vijeća da odredi trajanje tog razumnog roka. Taj se zahtjev istodobno šalje stranci protiv koje je podnesena pritužba i Odboru viših dužnosnika. Arbitražno vijeće o svojoj odluci obavješćuje stranke i Odbor viših dužnosnika u roku od dvadeset jedan (21) dan od datuma podnošenja zahtjeva.
7. U slučaju da se izvorno arbitražno vijeće ili neki od njegovih članova ne mogu iznova sastati primjenjuju se postupci utvrđeni u članku 113. Rok za slanje obavijesti o odluci iznosi trideset pet (35) dana od dana podnošenja zahtjeva iz stavka 6. ovog članka.

8. Pri utvrđivanju trajanja razumnog roka arbitražno vijeće uzima u obzir vrijeme koje je stranci protiv koje je podnesena pritužba obično potrebno za donošenje zakonodavnih ili upravnih mjera koje su usporedive s onima koje je ta stranka utvrdila kao mjere koje su potrebne kako bi se osiguralo postupanje u skladu s odlukom; arbitražno vijeće posebno uzima u obzir teškoće s kojima bi se država partner/države partneri iz EAC-a mogle susresti zbog manjka potrebnih kapaciteta.
9. Stranke mogu sporazumno produljiti razumni rok.

ČLANAK 116.

Preispitivanje mjera poduzetih radi postupanja u skladu s odlukom arbitražnog vijeća

1. Stranka protiv koje je podnesena pritužba prije isteka razumnog roka obavješćuje stranku koja je podnijela pritužbu i Odbor viših dužnosnika o svakoj mjeri koju je poduzela kako bi postupila u skladu s odlukom arbitražnog vijeća.
2. Ako na kraju razumnog roka stranka protiv koje je podnesena pritužba nije postupila u skladu sa stavkom 1. ovog članka, stranka koja je podnijela pritužbu može, nakon dostavljanja obavijesti stranci protiv koje je podnesena pritužba i Odboru viših dužnosnika, poduzeti odgovarajuće mjere u skladu s člankom 118. stavkom 2.
3. U slučaju neslaganja stranaka o tome je li se stranka protiv koje je podnesena pritužba uskladila s odredbama ovog Sporazuma, bilo koja od stranaka može u pisanom obliku zatražiti od arbitražnog vijeća da odluči o tom pitanju. U takvom se zahtjevu navodi konkretna sporna mjera te se obrazlaže kako ta mjera nije ili jest u skladu s odredbama ovog Sporazuma i odlukom arbitražnog vijeća.

4. Arbitražno vijeće o svojoj odluci nastoji obavijestiti u roku od četrdeset pet (45) dana od datuma podnošenja zahtjeva iz stavka (3). U hitnim slučajevima, uključujući one u vezi s pokvarljivom i sezonskom robom, arbitražno vijeće o svojoj odluci obavješćuje u roku od trideset (30) dana od datuma podnošenja zahtjeva.

5. U slučaju da se izvorno arbitražno vijeće ili neki od njegovih članova ne mogu iznova sastati u roku od petnaest (15) dana, primjenjuju se postupci utvrđeni u članku 113. U takvim slučajevima rok za slanje obavijesti o odluci iznosi osamdeset (80) dana od datuma podnošenja zahtjeva iz stavka 3. ovog članka.

ČLANAK 117.

Privremena pravna sredstva u slučaju nepostupanja u skladu s odlukom arbitražnog vijeća

1. Ako stranka protiv koje je podnesena pritužba ne dostavi obavijest o mjerama koje je poduzela kako bi postupila u skladu s odlukom arbitražnog vijeća prije isteka razumnog roka ili ako arbitražno vijeće odluči da mjera o kojoj je poslana obavijest na temelju članka 116. stavka 1. nije u skladu s obvezama stranke protiv koje je podnesena pritužba na temelju odredbi ovog Sporazuma, stranka koja je podnijela pritužbu ima pravo, nakon dostavljanja obavijesti stranci protiv koje je podnesena pritužba, donijeti primjerene mjere.

2. Pri donošenju takvih mjera stranka koja je podnijela pritužbu nastoji odabrati mjere koje najmanje utječu na postizanje ciljeva ovog Sporazuma i uzima u obzir njihov utjecaj na gospodarstvo stranke protiv koje je podnesena pritužba. Osim toga, ako pravo na donošenje takvih mjera ima EU, on bira mjere koje su konkretno usmjerene na usklađivanje s odlukom države partnera iz EAC-a za čije je mjere utvrđeno da se njima krši ovaj Sporazum.

3. Stranka koja je podnijela pritužbu može u bilo kojem trenutku nakon isteka razumnog roka tražiti od stranke protiv koje je podnesena pritužba da dostavi ponudu za privremenu naknadu i stranka protiv koje je podnesena pritužba dužna je to učiniti.

4. Naknada ili odštetne mjere privremene su i primjenjuju se samo dok mjera za koju je utvrđeno da se njome krše odredbe ovog Sporazuma ne bude povučena ili izmijenjena kako bi bila u skladu s tim odredbama ili dok se stranke ne usuglase da će riješiti spor.

ČLANAK 118.

Preispitivanje mjera poduzetih radi postupanja u skladu s odlukom nakon donošenja odgovarajućih mjera

1. Stranka protiv koje je podnesena pritužba obavješćuje drugu stranku i Odbor viših dužnosnika o svakoj mjeri koju je poduzela kako bi postupila u skladu s odlukom arbitražnog vijeća i o svojem zahtjevu da stranka koja je podnijela pritužbu prestane s primjenom odgovarajućih mjera.

2. Ako stranke u roku od trideset (30) dana od datuma dostavljanja obavijesti ne postignu sporazum u vezi s usklađenošću mjere o kojoj je poslana obavijest s odredbama ovog Sporazuma, stranka koja je podnijela pritužbu u pisanom obliku zahtijeva od arbitražnog vijeća da odluči o tom pitanju. Taj se zahtjev šalje stranci protiv koje je podnesena pritužba i Odboru viših dužnosnika. Odluka arbitražnog vijeća dostavlja se strankama i Odboru viših dužnosnika roku od četrdeset pet (45) dana od datuma podnošenja zahtjeva.

3. Ako arbitražno vijeće odluči da mjera poduzeta kako bi se postupilo u skladu s odlukom nije u skladu s odredbama ovog Sporazuma, ono utvrđuje može li stranka koja je podnijela pritužbu nastaviti primjenjivati odgovarajuće mjere. Ako arbitražno vijeće odluči da je mjera poduzeta radi postupanja u skladu s odlukom usklađena s odredbama ovog Sporazuma, odgovarajuće mjere ukidaju se odmah nakon datuma donošenja odluke.

4. U slučaju da se izvorno arbitražno vijeće ili neki od njegovih članova ne mogu iznova sastati, primjenjuju se postupci utvrđeni u članku 113. Rok za slanje obavijesti o odluci iznosi šezdeset (60) dana od datuma podnošenja zahtjeva iz stavka 2. ovog članka.

GLAVA III.

ZAJEDNIČKE ODREDBE

ČLANAK 119.

Sporazumno rješenje

Stranke u bilo kojem trenutku mogu pronaći sporazumno rješenje spora iz ovog dijela te o njemu obavješćuju Odbor viših dužnosnika. Ako je za rješenje potrebno odobrenje u skladu s mjerodavnim domaćim postupcima bilo koje od stranaka, u obavijesti se upućuje na taj zahtjev i postupci se obustavljaju. Ako takvo odobrenje nije potrebno, ili nakon primitka obavijesti o završetku takvih domaćih postupaka, postupak se zaključuje.

ČLANAK 120.

Poslovník

Postupci rješavanja sporova uređuju se poslovníkom koji Vijeće SGP-a mora donijeti u roku od šest (6) mjeseci od datuma stupanja na snagu ovog Sporazuma.

ČLANAK 121.

Informacije i tehnički savjeti

Na zahtjev bilo koje od stranaka ili na vlastitu inicijativu arbitražno vijeće može za postupak pred arbitražnim vijećem ishoditi informacije iz bilo kojeg izvora koji smatra primjerenim, među ostalim i od stranaka uključenih u spor. Arbitražno vijeće također ima pravo zatražiti mišljenje relevantnih stručnjaka ako smatra da je to primjereno. Zainteresirane fizičke ili pravne osobe stranaka i druge treće stranke ovlaštene su dostaviti sažetke *amicus curiae* arbitražnom vijeću u skladu s poslovníkom donesenim u skladu s člankom 120. Sve informacije dobivene na takav način moraju se otkriti strankama, koje u vezi njih mogu dostaviti svoje primjedbe.

ČLANAK 122.

Jezici očitovanja

1. Pisana i usmena očitovanja stranaka daju se na bilo kojem službenom jeziku tih stranaka.
2. Stranke se nastoje usuglasiti o zajedničkom radnom jeziku za bilo koji konkretan postupak u okviru ovog dijela. Ako se te stranke ne mogu usuglasiti o zajedničkom radnom jeziku, svaka stranka osigurava prijevod svojih pisanih očitovanja i usmeno prevođenje na raspravama na jezik koji je odabrala stranka protiv koje je podnesena pritužba te snosi troškove za to, osim ako je taj jezik službeni jezik te stranke.¹

ČLANAK 123.

Pravila tumačenja

1. Arbitražna vijeća tumače odredbe ovog Sporazuma u skladu s uobičajenim pravilima tumačenja međunarodnog javnog prava, uključujući pravila utvrđena u Bečkoj konvenciji o pravu međunarodnih ugovora potpisanoj u Beču 23. svibnja 1969.
2. Tumačenjima i odlukama arbitražnog vijeća ne mogu se povećavati niti smanjivati prava i obveze predviđeni u ovom Sporazumu.

---

¹ Za potrebe ovog članka službeni su jezici oni koji su navedeni u članku 146.

ČLANAK 124.

Postupak donošenja odluka arbitražnog vijeća

1. Arbitražno vijeće nastoji odluke donijeti konsenzusom. Ako se odluka ne može donijeti konsenzusom, o spornom pitanju odlučuje se većinom glasova.
2. Odluka arbitražnog vijeća sadržava nalaze o činjeničnom stanju i primjenjivosti odgovarajućih odredbi ovog Sporazuma te obrazloženje svih nalaza, preporuka i donesenih zaključaka. Odbor viših dužnosnika objavljuje odluke arbitražnog vijeća.
3. Odluke arbitražnog vijeća konačne su i obvezujuće za stranke.

ČLANAK 125.

Popis arbitara

1. Odbor viših dužnosnika, najkasnije šest (6) mjeseci od datuma stupanja na snagu ovog Sporazuma, sastavlja popis od najmanje petnaest (15) osoba koje žele i mogu obavljati funkciju arbitra. Popis se sastoji od tri potpopisa: jednog potpopisa za svaku stranku osoba koje će obavljati funkciju arbitra i jednog potpopisa osoba koje nisu državljani nijedne stranke i koje su na raspolaganju za obavljanje dužnosti predsjednika arbitražnog vijeća. Na svakom potpopisu nalazi se najmanje pet (5) osoba. Odbor viših dužnosnika osigurava da se na popisu uvijek nalazi barem toliko osoba, u skladu s poslovnikom donesenim u skladu s člankom 120.

2. Ako u trenutku dostavljanja obavijesti iz članka 113. stavka 2. neki od potpopisa nije sastavljen ili ne sadržava dovoljno imena, arbitri se biraju ždrijebom među osobama koje su službeno predložene za uvrštavanje na odgovarajući potpopis jedne stranke ili obiju stranaka. Ako je samo jedna od stranaka predložila imena, tri arbitra biraju se ždrijebom među tim imenima.
3. Ako nije sastavljen popis arbitara iz stavka 1. ni popis imena predloženih arbitara iz stavka 2., stranka koja pokreće arbitražni postupak traži od glavnog tajnika Stalnog arbitražnog suda da djeluje kao tijelo koje imenuje arbitre.
4. Arbitri moraju imati stručno znanje i iskustvo u području prava i međunarodne trgovine. Moraju biti neovisni, obavljati funkciju u svojstvu pojedinca i ne smiju primati naputke od bilo koje organizacije ili vlade ni biti povezani s vladom bilo koje stranke te su dužni postupati u skladu s kodeksom ponašanja priloženom poslovniku koji se donesenim u skladu s člankom 120.

ČLANAK 126.

Odnosi s rješavanjem sporova WTO-a

1. Arbitražna vijeća osnovana u skladu s ovim Sporazumom ne odlučuju u sporovima o pravima ili obvezama stranaka u okviru sporazumâ WTO-a.

2. Primjenom odredbi ovog Sporazuma o rješavanju sporova ne dovodi se u pitanje nijedna radnja u okviru WTO-a, uključujući postupak rješavanja sporova. Međutim, ako je stranka u pogledu određene mjere pokrenula postupak rješavanja spora bilo u skladu s ovom glavom ili u skladu sa Sporazumom o WTO-u, ona ne smije u pogledu iste te mjere pokrenuti postupak rješavanja spora pred drugim forumom sve dok prvi postupak ne bude zaključen. Osim toga, ne smije tražiti pravnu zaštitu zbog kršenja obveze koja je jednaka na temelju Sporazuma i na temelju Sporazuma o WTO-u u okviru oba foruma. U takvom slučaju, stranka nakon pokretanja postupka rješavanja spora ne smije drugom forumu podnijeti zahtjev za pravnu zaštitu zbog kršenja obveze koja je jednaka obvezi iz drugog sporazuma, osim ako forum kojem se najprije obratila zbog postupovnih razloga ili razloga nadležnosti ne donese odluku u vezi sa zahtjevom za pravnu zaštitu zbog kršenja te obveze.

3. Stranka može u vezi s određenom mjerom pokrenuti postupak rješavanja sporova u skladu s ovim dijelom ili u skladu sa sporazumom WTO-a kako slijedi:

- (a) postupci rješavanja sporova u skladu s ovim dijelom smatraju se pokrenutima kad stranka dostavi zahtjev za osnivanje arbitražnog vijeća u skladu s člankom 112. i smatraju se završenima kad arbitražno vijeće strankama i Odboru viših dužnosnika dostavi obavijest o svojoj odluci u skladu s člankom 115. ili ako je postignuto sporazumno rješenje u skladu s člankom 119.;
- (b) postupci rješavanja sporova u skladu sa Sporazumom o WTO-u smatraju se pokrenutima kad stranka dostavi zahtjev za osnivanje vijeća u skladu s člankom 6. DSU-a i smatraju se završenima kad tijelo WTO-a za rješavanje sporova prihvati izvješće povjerenstva WTO-a ili izvješće žalbenog tijela, ovisno o slučaju, u skladu s člankom 16. i člankom 17. stavkom 14. DSU-a.

4. Nijednom od odredbi ovog Sporazuma ne sprečava se stranku da provede suspenziju obveza koju je odobrilo tijelo WTO-a za rješavanje sporova. Sporazumom WTO-a ne sprečava se stranku da suspendira obveze iz ovog Sporazuma.

ČLANAK 127.

Rokovi

1. Svi rokovi utvrđeni u ovom dijelu, uključujući rokove u kojima arbitražna vijeća dostavljaju obavijesti o svojim odlukama, računaju se u kalendarskim danima počevši od dana koji slijedi nakon radnje ili činjenice na koju se odnosi.
2. Stranke mogu sporazumno produljiti sve rokove iz ovog dijela.

DIO VIII.

OPĆE IZNIMKE

ČLANAK 128.

Klauzula o općim iznimkama

Podložno zahtjevu da se takve mjere ne primjenjuju na način koji bi predstavljao sredstvo proizvoljne ili neopravdane diskriminacije između stranaka u kojima prevladavaju slični uvjeti odnosno prikriveno ograničavanje međunarodne trgovine, ništa se u ovom Sporazumu ne tumači kao sprečavanje EU-a ili države partnera/država partnera iz EAC-a da donesu ili provedu mjere:

- (a) potrebne za zaštitu javne sigurnosti i morala ili za održavanje javnog reda;
- (b) potrebne za zaštitu života ili zdravlja ljudi, životinja ili biljaka;
- (c) koje se odnose na uvoz ili izvoz zlata ili srebra;
- (d) potrebne za osiguravanje usklađenosti sa zakonima ili drugim propisima koji nisu protivni odredbama ovog Sporazuma, uključujući one koje se odnose na primjenu carina, izvršenje monopola koji djeluju u skladu s člankom II. stavkom 4. i člankom XVII. GATT-a, zaštitu patenata, žigova i autorskog prava te sprečavanje zavaravajuće prakse;

- (e) koje se odnose na proizvode rada zatvorenika;
- (f) koje su uvedene radi zaštite nacionalnog blaga umjetničke, povijesne ili arheološke vrijednosti;
- (g) koje se odnose na očuvanje neobnovljivih prirodnih izvora ako se takve mjere provode zajedno s ograničenjima domaće proizvodnje ili potrošnje;
- (h) koje su poduzete radi ispunjavanja obveza na temelju bilo kojeg međuvladina sporazuma o proizvodima koji je u skladu s kriterijima dostavljenima ugovornim strankama GATT-a i koji te stranke nisu osporile ili koji je sam tako dostavljen i nije osporen¹;
- (i) koje uključuju ograničenja izvoza domaćih materijala potrebnih za osiguravanje nužnih količina takvih materijala za domaću prerađivačku industriju tijekom razdoblja u kojima se domaća cijena takvih materijala drži ispod svjetske cijene kao dio državnog stabilizacijskog plana. Takve mjere, međutim, ne smiju imati za posljedicu povećanje izvoza ili zaštite koja se pruža toj domaćoj industriji i ne smiju odstupati od odredbi ovog Sporazuma koje se odnose na nediskriminaciju;
- (j) koje su ključne za kupnju ili distribuciju proizvoda općenito ili za lokalne kratke lance opskrbe; pod uvjetom da su takve mjere u skladu s načelom da EU ili država partner/države partneri iz EAC-a imaju pravo na ravnopravan udio međunarodne ponude takvih proizvoda te da takve mjere, koje nisu u skladu s ostalim odredbama ovog Sporazuma, prestaju vrijediti čim prestanu postojati uvjeti zbog kojih su uvedene.

---

¹ Iznimka predviđena u ovoj točki vrijedi za bilo koji sporazum o proizvodima koji je u skladu s načelima koje je Gospodarsko i socijalno vijeće GATT-a odobrilo 28. ožujka 1947. u svojoj rezoluciji 30 (IV).

ČLANAK 129.

Iznimke u vezi sa sigurnošću

1. Ništa se u ovom Sporazumu ne tumači na način da se:
  - (a) od EU-a ili države partnera/država partnera iz EAC-a zahtijeva da dostave informacije za čije otkrivanje smatraju da je u suprotnosti s njihovim bitnim sigurnosnim interesima; ili
  - (b) EU ili državu partnera/države partnere iz EAC-a sprečava da poduzimaju bilo koju radnju koju smatraju potrebnom za zaštitu svojih bitnih sigurnosnih interesa:
    - i. povezanu s materijalima pogodnima za fisiju ili materijalima iz kojih su ti materijali dobiveni;
    - ii. povezanu s trgovinom oružjem, streljivom i ratnim materijalom te s trgovinom drugim proizvodima i materijalima koja se izravno ili neizravno obavlja za potrebe opskrbe vojnih snaga;
    - iii. povezanu s javnom nabavom koja je nužna za nacionalnu sigurnost ili nacionalnu obranu;
    - iv. poduzetu u vrijeme rata ili drugog izvanrednog stanja u međunarodnim odnosima; ili

- (c) EU ili državu partnera/države partnere iz EAC-a sprečava da poduzimaju bilo kakve radnje radi ispunjavanja svojih obveza iz Povelje Ujedinjenih naroda potpisane u San Franciscu 26. lipnja 1945. za održavanje međunarodnog mira i sigurnosti.
2. Odbor viših dužnosnika obavješćuje se u najvećoj mogućoj mjeri o mjerama poduzetima na temelju stavka 1. točaka (b) i (c) te o njihovu ukidanju.

ČLANAK 130.

Oporezivanje

1. Ništa u ovom Sporazumu ili u bilo kojem drugom aranžmanu donesenom na temelju ovog Sporazuma ne tumači se na način da se stranku prilikom primjene relevantnih odredbi njezina fiskalnog zakonodavstva sprečava da razlikuje porezne obveznike koji nisu u istom položaju, posebno u pogledu njihova boravišta ili mjesta gdje je uloženi njihov kapital.
2. Ništa u ovom Sporazumu ili u bilo kojem aranžmanu donesenom na temelju ovog Sporazuma ne tumači se na način da se sprečava donošenje ili izvršavanje bilo koje mjere kojoj je cilj sprečavanje izbjegavanja ili utaje poreza na temelju poreznih odredbi sporazuma o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja ili na temelju drugih poreznih aranžmana ili domaćeg fiskalnog zakonodavstva.
3. Ništa u ovom Sporazumu ne utječe na prava i obveze stranaka prema bilo kakvoj poreznoj konvenciji. U slučaju bilo kakve neusklađenosti između ovog Sporazuma i neke takve konvencije ta konvencija ima prednost u mjeri u kojoj se odnosi na neusklađenost.

DIO IX.

OPĆE I ZAVRŠNE ODREDBE

ČLANAK 131.

Teškoće u platnoj bilanci

1. Ako je stranka u ozbiljnim teškoćama u platnoj bilanci ili vanjskim financijskim teškoćama ili joj takve teškoće prijete, može donijeti ili provoditi restriktivne mjere u vezi s trgovinom robom.
2. Stranke nastoje izbjegavati primjenu restriktivnih mjera iz stavka 1.
3. Restriktivne mjere koje su donesene ili se provode na temelju ovog članka moraju biti nediskriminirajuće i ograničenog trajanja te ne smiju premašivati ono što je nužno za otklanjanje teškoća u platnoj bilanci i vanjskoj financijskoj situaciji. Te mjere moraju ispunjavati uvjete sporazumâ WTO-a i, ako je to primjenjivo, biti u skladu sa Statutom Međunarodnog monetarnog fonda (MMF).
4. Stranka koja provodi ili je donijela restriktivne mjere ili njihove izmjene odmah o tome obavješćuje drugu stranku i Vijeće SGP-a i što je prije moguće iznosi vremenski raspored za njihovo ukidanje.

5. U okviru Vijeća SGP-a odmah se provode savjetovanja na kojima se ocjenjuje stanje platne bilance predmetne stranke i ograničenja koja su donesena ili se provode na temelju ovog članka, uzimajući u obzir, među ostalim, čimbenike kao što su:

- (a) narav i opseg teškoća u platnoj bilanci i vanjskih financijskih teškoća;
- (b) vanjsko gospodarsko i trgovinsko okruženje;
- (c) alternativne korektivne mjere koje bi mogle biti dostupne.

6. U okviru savjetovanja ocjenjuje se usklađenost restriktivnih mjera sa stavcima 3. i 4. Prihvaćaju se svi statistički podaci i druge činjenice koje MMF dostavi u vezi s vanjskom trgovinom, monetarnim rezervama i platnom bilancom, a zaključci se temelje na MMF-ovoj ocjeni platne bilance i vanjske financijske situacije predmetne stranke koja donosi ili provodi mjeru.

ČLANAK 132.

Definicija stranaka i ispunjavanje obveza

1. Ugovorne stranke ovog Sporazuma jesu Republika Kenija i bilo koja druga ugovorna stranaka Ugovora o osnivanju Istočnoafričke zajednice koja pristupa ovom Sporazumu u skladu s člankom 144. ovog Sporazuma, a koja se u ovom tekstu naziva „država partner/države partneri iz EAC-a”, s jedne strane, i Europska unija, koja se u ovom tekstu naziva „EU”, s druge strane.

2. Za potrebe ovog Sporazuma izraz „stranka” odnosi se na državu partnera/države partnere iz EAC-a ili EU, ovisno o slučaju. Izraz „stranke” odnosi se na državu partnera/države partnere iz EAC-a i EU.
3. Država partner/države partneri iz EAC-a mogu jednom od svojih predstavnika dodijeliti mandat da postupa u njihovo ime u pogledu svih pitanja iz ovog Sporazuma.
4. Stranke donose sve opće ili konkretne mjere potrebne za ispunjavanje obveza iz ovog Sporazuma i osiguravaju usklađenost s ciljevima utvrđenima u ovom Sporazumu.

ČLANAK 133.

Kontaktne točke

1. Kako bi olakšale komunikaciju o učinkovitoj provedbi ovog Sporazuma, svaka od stranaka određuje kontaktnu točku za razmjenu informacija nakon datuma stupanja na snagu ovog Sporazuma. Određivanjem kontaktnih točaka za razmjenu informacija ne dovodi se u pitanje posebno određivanje nadležnih tijela u skladu s posebnim odredbama ovog Sporazuma.
2. Na zahtjev kontaktnih točaka za razmjenu informacija svaka stranka navodi ured ili službenika koji su nadležni za bilo koje pitanje u vezi s provedbom ovog Sporazuma i pruža potrebnu pomoć kako bi se olakšala komunikacija sa strankom koja je uputila zahtjev.

3. Svaka od stranaka, ovisno o slučaju, na zahtjev druge stranke i u mjeri u kojoj je to zakonski dopušteno, pruža informacije i odmah odgovara na svako pitanje druge stranke koje se odnosi na stvarnu ili predloženu mjeru koja bi se mogla utjecati na trgovinu između stranaka.

ČLANAK 134.

Transparentnost i povjerljivost

1. Svaka stranka osigurava da se odmah objavljuju svi zakoni, drugi propisi, postupci i upravne odluke opće primjene kao i sve druge međunarodne obveze povezane s bilo kojim trgovinskim pitanjem obuhvaćenim ovim Sporazumom i o njima obavješćuje drugu stranku.
2. Ne dovodeći u pitanje posebne odredbe o transparentnosti iz ovog Sporazuma, smatra se da su informacije iz ovog članka dostavljene kad su učinjene dostupnim vladi države partnera/država partnera iz EAC-a i Europskoj komisiji ili WTO-u ili na službenim internetskim stranicama stranaka koje su javno dostupne i besplatne.
3. Ničim u ovom Sporazumu ne zahtijeva se od bilo koje stranke da dostavi povjerljive informacije čije bi otkrivanje ometalo izvršavanje zakona ili koje bi na drugi način bilo u suprotnosti s javnim interesom ili bi štetilo legitimnim komercijalnim interesima određenih poduzeća, javnih ili privatnih, osim u mjeri u kojoj bi takve informacije moglo biti potrebno otkriti u kontekstu postupka za rješavanje sporova u skladu s dijelom VII. Ako vijeće osnovano u skladu s člankom 113. smatra da je to otkrivanje potrebno, to vijeće osigurava potpunu zaštitu povjerljivosti.

ČLANAK 135.

Najudaljenije regije Europske unije

1. Uzimajući u obzir geografsku blizinu određenih najudaljenijih regija EU-a i države partnera/država partnera iz EAC-a te kako bi ojačale gospodarske i socijalne veze između tih regija i države partnera/država partnera iz EAC-a, stranke nastoje olakšati suradnju između tih najudaljenijih regija EU-a i države partnera/država partnera iz EAC-a u svim područjima obuhvaćenima ovim Sporazumom.
2. Ciljevi istaknuti u stavku 1. nastoje se ostvariti, kad god je to moguće, i poticanjem zajedničkog sudjelovanja države partnera/država partnera iz EAC-a i tih najudaljenijih regija EU-a u okvirnim i posebnim programima EU-a u područjima obuhvaćenima ovim Sporazumom.
3. EU nastoji osigurati koordinaciju između različitih financijskih instrumenata kohezijskih i razvojnih politika EU-a kako bi poticao suradnju između države partnera/država partnera iz EAC-a i najudaljenijih regija EU-a u područjima obuhvaćenima ovim Sporazumom.
4. Ničim u ovom Sporazumu ne sprečava se EU da primijeni postojeće mjere za poboljšanje strukturno uvjetovanog društvenog i gospodarskog stanja svojih najudaljenijih regija na temelju članka 349. Ugovora o funkcioniranju Europske unije.

ČLANAK 136.

Odnosi s drugim sporazumima

1. Uz iznimku odredbi o razvojnoj suradnji predviđenih u dijelu 3. glavi II. Sporazuma iz Cotonoua ili odgovarajućih odredbi iz sporazuma koji ga nasljeđuje, u slučaju bilo kakve neusklađenosti između odredbi ovog Sporazuma i odredbi dijela 3. glave II. Sporazuma iz Cotonoua ili odgovarajućih odredbi iz sporazuma koji ga nasljeđuje, prednost imaju odredbe ovog Sporazuma.
2. U slučaju bilo kakve neusklađenosti između odredbi dijela V. ovog Sporazuma i Sporazuma iz Cotonoua ili sporazuma koji ga nasljeđuje prednost imaju odredbe Sporazuma iz Cotonoua ili odgovarajuće odredbe sporazuma koji ga nasljeđuje.
3. Ništa u ovom Sporazumu ne tumači se na način da sprečava bilo koju od stranaka da donese odgovarajuće mjere u skladu s ovim Sporazumom i Sporazumom iz Cotonoua ili odgovarajućim odredbama sporazuma koji ga nasljeđuje.

ČLANAK 137.

Odnos sa sporazumima WTO-a

Stranke su suglasne da se ničim u ovom Sporazumu od njih ne zahtijeva da postupaju na način koji nije u skladu sa sporazumima WTO-a.

ČLANAK 138.

Obavijesti

Obavijesti koje su potrebne u skladu s ovim Sporazumom izrađuju se u pisanom obliku i šalju vladi države partnera/država partnera iz EAC-a ili Europskoj komisiji, ovisno o slučaju.

ČLANAK 139.

Stupanje na snagu

1. Ovaj Sporazum potpisuje se i ratificira ili odobrava u skladu s primjenjivim ustavnim ili unutarnjim pravilima i postupcima svake od stranaka.
2. Ovaj Sporazum stupa na snagu prvog dana drugog mjeseca koji slijedi nakon mjeseca u kojem su stranke jedna drugu obavijestile o okončanju unutarnjih pravnih postupaka iz stavka 1.
3. Obavijesti o stupanju na snagu ovog Sporazuma šalju se, u slučaju države partnera/država partnera iz EAC-a, odgovarajućem depozitaru ovog Sporazuma u državi partneru/državama partnerima iz EAC-a i, u slučaju EU-a, glavnom tajniku Vijeća Europske unije, koji su zajednički depozitari ovog Sporazuma. Svaki depozitar obavješćuje drugog depozitara po primitku posljednje isprave o ratifikaciji u kojoj se navodi da su okončani unutarnji pravni postupci u svrhu stupanja na snagu ovog Sporazuma.

ČLANAK 140.

Otkaz

1. Svaka država partner iz EAC-a ili EU može uputiti pisanu obavijest drugoj stranci o svojoj namjeri otkazivanja ovog Sporazuma.
2. Otkaz počinje proizvoditi učinke godinu dana od obavijesti drugoj stranci.

ČLANAK 141.

Teritorijalno područje primjene

Ovaj se Sporazum primjenjuje, s jedne strane, na područjima na kojima se primjenjuju Ugovor o Europskoj uniji i Ugovor o funkcioniranju Europske unije i, s druge strane, na državnom području države partnera/država partnera iz EAC-a. Upućivanja na „područje” odnosno „državno područje” u ovom Sporazumu tumače se u tom smislu.

ČLANAK 142.

Klauzula o preispitivanju

1. Ovaj Sporazum preispituje se svakih pet (5) godina od datuma njegova stupanja na snagu.
2. U vezi s provedbom ovog Sporazuma stranka može iznijeti prijedloge za prilagodbu suradnje povezane s trgovinom, uzimajući u obzir iskustvo stečeno tijekom provedbe ovog Sporazuma.
3. Neovisno o stavku 1., stranke su suglasne da se ovaj Sporazum može preispitati s obzirom na istek Sporazuma iz Cotonoua ili sporazuma koji ga nasljeđuje.

ČLANAK 143.

Klauzula o izmjeni

1. Stranke se mogu u pisanom obliku dogovoriti o izmjenama ovog Sporazuma. Stranka može Vijeću SGP-a dostaviti na razmatranje prijedloge za izmjenu ovog Sporazuma. Druga stranka može dati svoje primjedbe na prijedlog za izmjene u roku od devedeset (90) dana od datuma primitka prijedloga.

2. Ako Vijeće SGP-a donese izmjene ovog Sporazuma, te se izmjene podnose strankama na ratifikaciju, prihvata ili odobrenje u skladu s njihovim ustavnim ili unutarnjim pravnim zahtjevima.
3. Izmjena stupa na snagu na datum o kojem se stranke mogu dogovoriti nakon što razmijene pisane obavijesti u kojima se potvrđuje da su ispunile svoje primjenjive pravne zahtjeve i okončale odgovarajuće postupke.

ČLANAK 144.

Pristupanje ugovornih stranaka Ugovoru o osnivanju Istočnoafričke zajednice

1. Ovom Sporazumu može pristupiti svaka država koja je ugovorna stranka Ugovora o osnivanju Istočnoafričke zajednice. Zahtjev za pristupanje podnosi se Vijeću SGP-a.
2. Stranke preispituju učinke pristupanja države/država iz stavka 1. na ovaj Sporazum. Vijeće SGP-a može odlučiti o bilo kakvoj prijelaznoj mjeri ili mjeri za izmjenu koja bi mogla biti potrebna.

ČLANAK 145.

Pristupanje novih članica Europskoj uniji

1. EU obavješćuje državu partnera/države partnere iz EAC-a o svim zahtjevima za pristupanje trećih zemalja EU-u.
2. Tijekom pregovora između EU-a i treće zemlje iz stavka 1. EU nastoji:
  - (a) dostaviti, na zahtjev države partnera/država partnera iz EAC-a i u mjeri u kojoj je to moguće, informacije o svim pitanjima obuhvaćenima ovim Sporazumom; i
  - (b) uzeti u obzir dvojbe koje izrazi država partner/države partneri iz EAC-a.
3. EU obavješćuje državu partnera/države partnere iz EAC-a o stupanju na snagu svih ugovora o pristupanju trećih zemalja EU-u.
4. Vijeće SGP-a dovoljno prije datuma pristupanja treće zemlje EU-u ispituje sve učinke koje to pristupanje može imati na ovaj Sporazum. Stranke, na temelju odluke Vijeća SGP-a, mogu provesti sve potrebne prilagodbe ovog Sporazuma ili uspostaviti prijelazne aranžmane.

ČLANAK 146.

Vjerodostojni tekstovi

1. Ovaj Sporazum sastavljen je u po dva primjerka na bugarskom, češkom, danskom, engleskom, estonskom, finskom, francuskom, grčkom, hrvatskom, latvijskom, litavskom, mađarskom, malteškom, nizozemskom, njemačkom, poljskom, portugalskom, rumunjskom, slovačkom, slovenskom, španjolskom, švedskom i talijanskom jeziku, pri čemu je svaki od tih tekstova jednako vjerodostojan.
2. Irska jezična verzija ovjerava se razmjenom diplomatskih nota između Europske unije i Republike Kenije nakon potpisivanja, a prije stupanja na snagu ovog Sporazuma.

ČLANAK 147.

Prilozi i protokoli

Sljedeći prilozi, protokoli i zajedničke izjave uz ovaj Sporazum čine njegov sastavni dio:

Prilog I.	Carine na proizvode podrijetlom iz države partnera/država partnera iz EAC-a
Prilog II.	Carine na proizvode podrijetlom iz EU-a
Prilog III.(a)	Program razvoja uz SGP
Prilog III.(b)	Referentne vrijednosti, ciljevi i pokazatelji razvoja
Prilog IV.	Zajednička izjava o zemljama koje su uspostavile carinsku uniju s Europskom unijom
Prilog V.	Trgovina i održivi razvoj
Prilog VI.	Zajednička izjava Europske unije i Republike Kenije o gospodarskoj i razvojnoj suradnji u na temelju ovog Sporazuma
Protokol 1.	O uzajamnoj administrativnoj pomoći u carinskim pitanjima
Zajednička izjava 1.	Zajednička izjava Europske unije i Republike Kenije o pravilima o podrijetlu
Zajednička izjava 2.	Zajednička izjava Europske unije i Republike Kenije o trgovini i održivom razvoju

U POTVRDU TOGA niže potpisani opunomoćenici, propisno ovlašteni u tu svrhu, potpisali su ovaj Sporazum.

Sastavljeno u ..., ...

Za Europsku uniju

Za Republiku Keniju

